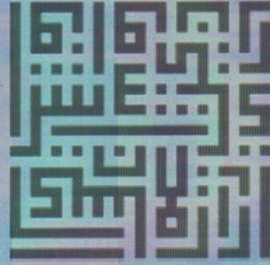

GÖNÜLDEN ESİNTİLER

MUHYİDDİN-İ ARABİ
MİR'ÂT-ÜL İRFAN ve ŞERHİ

NECDET ARDIÇ

İRFAN SOFRASI
NECDET ARDIÇ
TASAVVUF SERİSİ (58)

GÖNÜLDEN ESİNTİLER:

MUHYİDDİN-İ ARABİ

MİR'AT-ÜL İRFAN ve ŞERHİ

NECDET ARDIÇ

**İRFAN SOFRASI
NECDET ARDIÇ
TASAVVUF SERİSİ (58)**

ÖN SÖZ

Muhterem okuyucularım epey seneler evvel yapılmış olan Mir'âtü-l irfân sohbetlerini uygun bir zaman oluştuğunda yazıya döküp kitap haline getirmeyi ve bu gerçekten çok kıymetli tevhid hakikatlerini bir kitap haline getirip, meraklılarına elde okunur hale getirilmesini düşünüyordum. Nihayet vakti gelmiş ki, yazı işlerinden anlayan bir oğlumuz bu kitabında konuşma ses kayıtlarını yazıya dönüştürmesini istemiş idim. Sağ olsun nihayet uygun bir zamanında bunları yazıya dönüştürüp bana yollamış idi bende elimdeki kitabımı bitirdikten sonra bu kitabın sohbetlerini daha iyi anlaşılır olması için tamamını yeni baştan düzenlemek için çalışmalara başladım. İnşallah tamamına erdiririm ve okuyanlara da faydalı olur.

Daha iyi anlaşılması için birinci bölümde baş tarafa kitabın metninin tamamını aktarıp ikinci bölümde de bazı düzenlemeler de yaparak, izah ve şerhlerini de aktarmağa çalışacağım. Cenâb-ı Hakk hepimizin yardımcısı olsun. Ancak şu an elimizdeki metnin kime ait olduğunu hatırlayamadığım için ismini yazamadım hakkını helâl etsin.

Sevgili okuyucum, bu kitabın yazılışında, düzenlenişinde, basılışında, bastırılışında, tüm oluşumunda emeği ve hizmeti geçenleri saygı ile yad et, geçmişlerine de hayır dua et, ALLAH (c.c.) gönlünde feyz kapıları açsın. Yarabbi; bu kitaptan meydana gelecek manevi hasılayı, evvelâ acizane, efendimiz Muhammed Mustafa, (s.a.v.) in ve Ehl-i Beyt Hazaratı'nın rûhlarına, Nusret Babamın ve Rahmiye annemin de ruhlarına hediye eyledim kabul eyle, ya Rabbi.

Muhterem okuyucularım; yine bu kitabı da okumaya başlarken, nefs'in hevasından, zan ve hayelden, gafletten soyunmaya çalışarak, saf bir gönül ve Besmele ile okumaya başlamanızı tavsiye edeceğim; çünkü kafamız ve gönlümüz, vehim ve hayalin tesiri altında iken gerçek mânâ da bu ve benzeri kitaplardan yararlanmamız mümkün olamayacaktır. Gayret bizden muvaffakiyyet Hakk'tandır. Terzi Baba Tekirdağ (01/08/2012) çarşamba : Ramazanın on üçü.

Muhyiddin-i Arâbi

(Mir'atü-l irfan-İrfan aynası)

BİSMİLLÂHİR RAHMÂNİR RAHİM

"Allah'a hamdolsun, ondan ötürü ki O'nun vahdâniyetine gölge düşürecek bir kabl yâni evvel yoktu, çünkü kabl yâni evvel, o idi kezâ bir baad de yâni onun zâtına ve sıfatına leke sürecek bir baad yâni son da yoktu, çünkü son dahi o idi, aynı şekilde onu bir evveliyet ile tavsif etmek mümkün olamaz kezâ onu bir baadiyet yâni son ile de tavsif etmek mümkün değildir ve ne üst ne de alt bu vasıflar da onun şanına yakışmaz, onun zâtı için bir yakınlık düşünülemez uzaklık da öyle, hele bir şekil asla!"

"Ondan, bir zaman mefhûmu ile haber sormak da imkânsızdır, hâsılı kelâm onun için ne vaktin, ne zamanların, ne yerin, ne altın, ne de üstün, ne de onunla beraber bir mevcûdun varlığı düşünülebilir, O'nu istiyab edecek yâni içine alacak ve barındıracak bir mekân da düşünülemez."

"Evet O, yukarıda anlatıldığı gibi idi el'an yâni şu anda dahi öyledir. Yüce Allah, öyle bir varlık idi ki onunla beraber bir şey yok idi el'an yâni, şu anda dahi öyledir yâni vahid yâni bir ama sayı ve hesap ile değil. "

Yüce Allah, zâtında ve sıfatında münferittir, ama , bir ferdaniyet mefhûmunu düşündürecek belirti olmadan o, isim ve müsemmâdan terkib edilip bir araya gelmiş de değildir, çünkü isim de müsemmâ da O'dur, isim onun gayrına mal edilemez, çünkü onun gayrı diye bir şey yoktur, iş bu sebepten isim de müsemmâ da O'dur. Evvel

O'dur amma bu evveliyet için bir başlangıç düşünülemez

kezâ Âhir de O'dur ama bu Âhir için bir bitiş tevehhüm eylenmesin yâni bitiş diye bir şey yoktur, aynı şekilde Zâhir de O'dur, ama şöyle veya böyle diye bir zuhur vasfını tâbir de mümkün değildir, kezâ Bâtın da O'dur yâni gizli, ne var ki bu gizliliği de anlatmak için herhangi bir vasma büründürmek mümkün değildir.

Taayyünatın, yâni herhangi bir şeyin kendi başına oluşu ve başkasına benzeyiş şekillerinin tümü O'dur. Varlığın ilk harfi, kezâ O'dur yâni varlığın başlangıcı, kezâ sırrın başlangıcı da ona varır, aynı şekilde âhirin, yâni sonun harfi de yine O'dur, onunla başlar yâni onun baş harfi ile böylece âhirin de sırrı o olmuş olur.

Zâhir harflerinin tüm varlığı onunladır yâni onun ismidir ismi ise, onun zâtına çıkar.

Bâtın harflerinin varlığı da onunla vücûd buldu çünkü bu da onun bir ismidir, sıfatıdır.

Hâsılı kelâm Evvel, Âhir, Zâhir, Bâtın yoktur ancak, O vardır. Şunu da unutmamalı ki sayılan harflerin hiç biri O'nun varlığına kayıp gitmemiştir, kezâ, onun varlığı da bu harflere kayıp gelmemiştir, ne gelmek vardır ne de gitmek.

Bütün bu mânâları, anlattığımız şekli ile anla ki Hulûliye mezhebinin düştükleri hataya düşmeyesin, O, eşyâlardan her hangi bir şeyde olamaz, aynı şekilde, herhangi bir şey de onda değildir yâni ne bir giriş var ne de bir çıkış bu durumda, anlatılan mânâyâ uyan odur ki onu anlattığımız vasıfla anlayasın işte anlatılan mânâların dışında hiç bir şeyi karıştırma, şöyle ki ilmin delâletini bu mânâda kabûl etme, aklın yararlı olacağını sanmayasın, fehim bu makamda hiç bir iş göremez hele vehmin bu durakta sözü dahi edilmez, his yâni duygu ancak dış âlemde sözünü geçirebilir, yüce âlemde o âtil ve bâtil kalır. Dış göz nedir ki ? O da bir iş göremez, kezâ, bânın gözü de. İdraki de bırak, onu bir kâlem geç!

Şunu unutma ki O'nu, ancak O görebilir, O'nu, ancak

O idrâk edebilir O'nu, ancak O bilebilir yâni yüce Allah, kendisini kendi gözü ile görür, kendisini kendi özü ile anlayabilir.

Burada özet olarak anlatılmak istenen mânâ şudur; O'nu, O'ndan gayrisi göremez, O'nu, O'ndan gayrisi idrâk edemez. Öyle ki tek kişi, tek kişi dahi bu mânânın dışında bir şeye sâhip olamaz.

Yanlış anlaşılmasın O'nun zâtında bir hicâbı vardır yâni perdesi ne var ki bu perde onun vahdâniyetidir yâni birliği, tekliği başka değil kendi hicâbından başka bir şey O'nu perdeleyemez, şöyle ki O'nun varlığı vahdâniyeti ile gizlenir ama şekilsiz keyfiyetsiz. O'nu hiç kimse göremez ama hiç kimse ne, yeni bir şeriatle gelen mürsel peygamber ne, bir veli Allah dostu ne de, ona yakınlığı olan bir melek bu da, ona karşı, kendiliğinden bir mârifete sâhib olamaz. O'nun peygamberi O'dur yâni kendisi, O'nun risaleti O'dur yâni elçisi O'dur yâni kendisi, kezâ kelâmı da O'dur yâni kendisi de. O bir elçi gönderdi kendisinden kendisiyle kendisine,

Ancak ne sebep, ne vasıta bunlar yok, çıkar bunları aklından yâni gayriyi sakın ha koyma ortaya, elçiyi gönderen, elçinin getirdikleri, elçinin kendisi ve elçinin geldiği kimse bunların hepsi aynı varlıktır, tek şeydir, aralarında hiç bir fark, değişiklik ve ayrılık yoktur.

Bir bekâ vücûdunun harflerini düşünün, bu onun varlığıdır, vücûdudur, başka yok. O'nun gayrı için bir vücûd düşünülemez, hatta yokluğu da yâni fenâsı da hatta ne ismi, ne de müsemâsı düşünülebilir sakın ha çok çok sakın bu mânâları inkara kalkmayasın sonra yanarsın çünkü delilimiz kesindir, sağlamdır çünkü Resûlullah (s.a.v) efendimiz şöyle buyurdu **"bir kimse ki, nefsinin bildi gerçekten Rabbini bilen o oldu "**

Çünkü Resûlullah (s.a.v.) efendimiz şöyle buyurdu **"Rabbımı, Rabbım'la bildim"** ona, Allahû Teâlâ salât ve selâm eylesin...

Durum anlatıldığı gibi olunca düşün sen nesin?

şüphesiz sen, sen değilsin, sen o'sun ama sen, sen olarktan değil. O, bir giriş şekli ile sana dahil değildir, ama, bir çıkış şekli ile de, senden hariç değildir, kezâ sen de onun haricinde değilsin, bu anlattığım mânâ ile senin mevcûd olduğunu kasd etmiyorum, kezâ sıfatını da, şunu anlatmak istiyorum sen hiç bir zaman var olmadın olman da mümkün değil.

Her şeyi bir yana at, hiç bir şeyle olma hatta sen, sen olma hele nefsinle hiç olma, O'nunla, yâni Hak'la da olma hatta, onda da olma onunla birlikte de olma fakat, şunu da unutma ki sen, ne bir fanisin ne de bir mevcûd sen O'sun O da sen, bu arada şu mânâyı da anla Allahû Teâlâ âlemlerden hiç birine muhtaç değildir, ganidir. Bunun böyle olması için ne bir illet lâzım gelir ne de bir sebep.

Şimdi varlığını ki, anlatılan mânâda anladın yâni varlığına karşı bir irfân duygusuna sâhib oldun şüphesiz varlık yönü ile Allahû Teâlâ'yı anladın sayılır, yâni ona karşı bir irfân duygusuna sâhib oldun demektir. Anlatılan bu mânânın dışında her şey boşuna sayılır yâni faydasız sıfır.

Bu mânâda ârif zâtların pek çoğu yüce Allah'a karşı mârifet duygusunu varlığın yokluğa geçişi ile hâsıl olacağına kail oldular yâni mârifet duygusunu fenâ haline izafe ettiler, sonra fenâdan da geçtiler fenânın, yâni yokluğun da ötesinde aradılar, kanaatları buydu halbuki bu duygu açıktan bir yanlıştır ve bir yanılmadır.

Sebebine gelince Allah'a karşı mârifet duygusu, ne varlığın fenâsına, ne de bu fenânın da fenâyâ varmasına bağlıdır yâni ne mevcûd varlığın yok olmasına, ne de bu yok olmanın da yok olmasına bağlıdır. Hiç bir zaman irfân duygusu anlatılan hâllerle elde edilemez.

O şey ki, hiç bir şey değildir, ona bir vücûd, yâni varlık verilemez sonra o şey ki varlıktan yana bir nasibi yoktur onun için de bir fenâ hali olamaz ancak fenâ hali bu varlığın isbâtından sonra meydana gelebilir ki, fenâyâ müncer olacak bu varlık, bir yönüyle mevhumdur.

Şimdi kendine gelmek zamanıdır,

Sen ki kendini ne bir varlığa sâhip, ne de bir fenâ haline varacak biri bildin ve bu mânâda bir mârifet duygusuna sâhip oldun işte o zaman yüce Allah'ı gerçekten anladın sayılır yâni mârifet sâhibi oldun demektir bu mânânın dışında bir şey ummak boşunadır.

Şimdi mârifeti, yâni Allahû Teâlâ'ya karşı irfân sâhibi olmayı, vücûdun yokluğa gitmesinde beklemek üzerine bir sözümüz var kezâ, fenânın da fenâ bulması üzerine kısaca diyelim bu, şirkin yâni Hakk varlığa ortaklığın bir isbatıdır yâni arada bir yabancı varlığı kabûl etmektir.

Oysa Resûlullah (s.a.v) efendimiz **"bir kimse ki, nefsini bildi gerçekten Rabbini bilen o oldu"** buyurdu ki, bu mânâdaki inceliği anlamak gerek, bu arada hiç bir yabancı görmemek gerek zira, bir yabancıнын isbatı neticede onun yok edilmesini güçleştirir, sebebine gelince **"bir şeyin sübûtu gerekmezince onun fenâsı da gerekmez"** kaidesi esastır. Bu durumda sana düşen odur ki ne bir şeyi yok göresin ne de var, senin bu mevhum varlığın bir şey olma, vasfına dahi hâiz değildir madem ki, o varlığın böyledir yâni bir şey değildir o halde o hiç bir şeye izafe edilemez yâni bağlanamaz ne bir faniye ne de bir faninin gayrına ne mevcûda ne de ma'duma yâni ne varlığa ne de yokluğa.

İşte Resûlullah (s.a.v) efendimiz gerçekten de bu mânâyâ işaret etmektedir, şöyle ki sen şu anda ma'dumsun yâni yoksun, nasıl ki daha önce de yoksun yâni **"ol"** emri gelmeden evvel.

Şu mânâları da unutma ezel şu andır, ebed şu andır, kıdem şu andır yâni ezel, ebed, kıdem şu içinde bulunduğumuz ve göz açıp kapayacak kadar bir zaman içinde elden çıkardığımız vakte sığdırılmıştır.

İş bu vaktin içinde kendini ara, unutma ki bütün bu

gelip geçen anlarda Hakk'ın gayrısı yoktur.

Şimdi anlatacaklarımızı da iyi anlamaya çalış! Allah ezelin vücûdu odur yâni varlığı, Allah ebedin vücûdu odur yâni varlığı, Allah kıdemin vücûdu odur yâni varlığı, bütün bunları anlamaya çalışırken, sakın ezele, ebede ve kıdeme kendiliğinden bir varlık vermeyesin. Anlatmaya çalıştığımız bu mânâ doğrudur eğer doğru olmasaydı Allahû Teâlâ tek ve saltanatında ortaksız olamazdı halbuki, onun şanına yakışan tek olması ve varlığında ortağı olmamasıdır. Muhal olarak ona bir ortak düşünülürse şöyle olması gerekirdi; O'nun ortağı o olurdu ki kendine has bir varlığı var ama Allah'ın varlığı ile var değil. Bir kimsenin veya her hangi bir şeyin böyle olduğunu düşünün, bu takdirde o, Allah'a muhtaç olmaz. İkinci bir rabb olur yâni Allah. İş bu oluş, muhaldir. Allahû Teâlâ'nın, mülkünde ve saltanatında ortağı yoktur, benzeri yoktur, dengi yoktur bu mânâlar açısından bakılınca her kim Allah ile beraber, Allah'tan bir parça veya Allah'ta herhangi bir şeyi görürse halbuki o şey, bir Rabb olması yüzünden Allah'a muhtaçtır.

Şüphesiz anlatıldığı gibi görülen bir şey, Allah'a ortak edilmiş olur halbuki o şey, her hali ile Allah'a muhtaçtır. Bu arada herhangi bir şey için aslında iyi olmayan şöyle bir cevaz yolu akla gelebilir meselâ herhangi bir şey, Allah ile beraberdir kıyamı yâni durumu kendisiyledir yahut Hakk iledir bu şekilde değil de kendi varlığından geçmiştir yâni, fenâ bulmuştur yahut Allah ile olduğuna göre onun varlığında fenâ bulmuştur yâni yokluğa ermiştir iş bu düşüncelerin tümü çok çok uzaktır bilhassa, mârifet yâni kendini bilme kokusu alanlar için. Sebebine gelince, her kim hakkın gayrı bir şeyin mevcût olduğuna yol verir sonra da onunla kâim olduğuna kail olursa, sonra fenâ bulacağına, sonra fenâsından da fenâ bularak kendinden geçeceğine inanırsa iş bu durum çok tehlikelidir çünkü bu fenâ halini zincirleme devam ettirmiş olur o şekilde devam ettirmiş olur ki hâşâ Hakk'ın yokluğuna kadar gider. Bu düşünceenin sonucunu, kısaca diyelim peşpeşe şirk içinde şirk, hele nefsinin bilmek yönünden hiç faydası yoktur, bu

düşüncenin sâhibi müşriktir, ne Allah'a karşı bir irfân duygusuna sâhip olabilir ne de nefsini anlayabilir.

Şimdi anlatılan bu mânâlar karşısında, bazı sorular sorulabilir meselâ, biri çıkar şöyle sorar "*bu, birbirine giren mânâ yolları arasında nefsi bilmenin ve Allah'a ârif olmanın tam yolu nasıl bulunur!*" bu sorunun cevâbı şu olur "*yol birdir, nefsi ve yüce Allah'ı anlamaya götüren yol ise bilesin ki Allah var idi onunla ikili bir şey yok idi*". Burada "**idi**" şeklinde kullanılan edat mefhûmundan bir zaman mânâsı çıkarmamalı, yüce Allah şu anda dahi öyledir yâni yüce Allah var ve onunla ikili bir şey yok.

Bu arada bir başkası da şöyle diyebilir "*görüşüm odur ki nefsim, Allah'ın gayrıdır, yine görüşüm odur ki Allah nefsim değildir*" bu sorunun cevâbını yukarıda geçen Hadîs-i Şerîf'teki nefis kelimesinin kısa bir târifini yaparak vermek mümkündür. Orada sözü geçen nefsi burada başka mânâda almak gerek ki o senin öz varlığıdır, hakîkatındır yoksa o levvâme, emmâre ve mutmainne isimleri ile anılan nefis değildir. Belki de orada nefis kelimesi ile işaret edilen mânâ, zâtı ilâhî'nin tüm olarak yabancı olanlardır.

İş bu mânâyı Resulallah (s.a.v) efendimizin şu münacaatından da anlayabiliriz "**Allah'ım, eşyâyı bana olduğu gibi göster**". Burada eşyâdan, yâni, şeylerden murad zâtı ilâhî'den gayrı olan şeylerdir,

Bu mânâyı açıklamak gerekirse şöyle diyebiliriz "*Allahım, mâsivânı yâni, zâtına yabancı olan şeyleri bana anlat ki bileyim eşyâ, nasıl şeydir? tanıyayım o sen misin yoksa gayrın mı? ve o şeyler kadim midir? baki midir yoksa fani mi?*"

Şüphesiz, Allahû Teâlâ ona nefsini gösterdi yâni öz varlığını, ama mâsivâyâ yâni zâtına yabancı herhangi bir şeyin varlığı olmadan, işte bundan sonradır ki Resûlullah (s.a.v) efendimiz eşyâyı olduğu gibi gördü yâni eşyânın hakîkatını özünü gördü ki onların özü, zâtı ilâhî'nin ta kendisidir, ama, bu mânâda ne bir şekil var ne de, bir

zaman ve mekân mefhûmu.

Eşya, yâni şeyler adı nefse de verilebilir nefsin gayrı olan herhangi birşeye de çünkü nefsin varlığı ve eşyânın varlığı bir şey olma yönünden iki şeyden ibârettir, ama aslında ikisi birbirine bağlıdır, her ne zaman ki eşyâ bilinir dolayısıyla nefste bilinmiş olur ve her ne zaman ki nefis bilinir dolayısıyla yüce Rabb bilinmiş olur.

Bu mânâyı şu cümle ile bağlayabiliriz, bir kimse vardır kendisini Allah'ın gayrı sanır, halbuki o Allah'ın gayrı değildir, sana gelince öyle bir haldesin ki ona yâni Allah'a karşı bir irfânın yok, bilemiyor ve anlayamıyorsun halbuki, onu görmektesin sonra onu gördüğünü de bilemiyorsun, önce bir keşif lâzım ve sen bu keşfe sâhib olmalısın, iş bu keşiften sonradır ki, bileceksin sen Allah'ın zâtına yabancı değilsin, yabancı ne demek dost değilsin, yine bileceksin ki maksudun sensin ve sen fenâ bulmaya muhtaç değilsin ve sen ne gelensin, ne de giden bulunduğu yerde kalansın, ama zamansız ve mekânsız, hatta an mefhûmu bile silinmiş olarak, iş bu mânâ daha önce de anlatıldı sonra yine o keşiften sonradır ki anlayacaksın onun bütün sıfatları sana sıfat olmuş, böylece dışına baktığın zaman onun dışını göreceksin, içine baktığın zaman da içini göreceksin yâni senin zâhirin, onun zâhiri senin bâtının, onun bâtını olacak kezâ evvelini, onun evveli olmuş bulacaksın âhirini, onun âhiri olmuş bulacaksın.

Bütün bu mânâlarda en ufak bir şek ve şüphe yoktur.

Sıfatınla, onun sıfatını göreceksin, zâtınla da onun zâtını göreceksin ama, bütün bu mânâlarda senin O olmaya en ufak bir yakınlığın yoktur kezâ, O'nun da sen olmaya bir yakınlığı yoktur ne az, ne çok.

Hâsılı kelâm her şey, bir şey olmama yönündedir ancak, onun pak yüzünden gayrı. Zâhirde de böyle bâtında da böyle yâni mevcûd varlık yoktur ancak o vardır. Hatta, onun gayrı için bir varlık düşünülemez ki yok olabilsin, o halde, helâk de yok çünkü, yabancı yok, bu durumda ortada sadece onun yüzü kalmaktadır yâni eşyâ eşyâ ise,

ancak onun yüzüdür pak vechidir.

Burada bir misalle işe tekrar girmek gerek; şimdi bir kimseyi düşünün bir şeyi bilmiyor, sonra, o şeyi biliyor şüphesiz böyle bir kimse, o, sonradan bildiği şey yolunda varlığını yokluğa gömüyor ancak, cehlini eritiyor yâni bilgisizliğini. Varlığına gelince o bakidir hem de değişiksiz iş bu bilgi sonunda varlığı bir başka varlığa dönüyor, bir başka varlıkla var oluyor ama bu oluş ne bir terkipdir ne de bu çeşitten bir başka şey.

Buraya kadar anlatılan mânâyı, bir inkarcının varlığı da değiştiremez. Bir inkarcı bulun bir de irfân sâhibi getirin aynı varlıkla vücûd sâhibi bulacaksınız.

Bu durumda ne inkarcıdan bir çıkış vardır ne de irfân sâhibine bir giriş. İki arasında fark sadece bir cehlin ortadan kalkması veya kalmasıdır başka yolu yok. Hiç sanmayasın ki bir fenâ bulmaya, yâni yok olmaya ihtiyacın var fenâ haline, yâni, yok olmaya muhtaç olduğunu düşün! Bu olmaz ya neyse, bu durumda sen, Hakk'a bir hicâb ve bir perde olursun. İş bu perde ise Allah'ın gayrı olmuş olur, bu durumda o perde haline, galip gelecek ve onu atacak bir şey lâzım gelir. Böyle olacak ki Hakk'ı görmek mümkün ola. Bu mânâ, yâni perdeye ihtiyaç hali ve onun giderilmesi için aranacak çareler boşunadır. Sebebine gelince bu tayin edilen yön yalandır ve yanıltır, çünkü biz hicâb durumuna işaret ettik ve dedik **"O'nun varlığı, vahdâniyeti ile gizlenir"** ama, şekilsiz keyfiyetsiz bu yönde başka bir mânâ düşünülemez yoktur da anlatılan halin bir icabıdır ki hakîkate eren bir kimsenin **"ben Hakk'ım"** demesi, câiz olur, kezâ, o hakîkate eren kimsenin **"özümü takdis ederim şanımlı ne kadar yüce"** demesi de câiz olur.

Anlatılan hakiki hâle vasıl olan birini düşünün vasıl olduğu anda görecektir ki kendi sıfatları, ancak Allah'ın sıfatlarıdır, zâtı da, Allah'ın zâtı ama, hiç bir yeni oluş yok ne zâta ne de sıfatta yâni Allah'a duhul yönünden yâni ondan huruç yönünden kısacası ne giriş var ne de çıkış ama, hiç mi hiç.

Sonra o vasıl olan kimse Allah'ta fenâ bulmuş da değildir kezâ beka bulmuş da değildir o, kendisini görecektir ki hiç olucu bir şey değil kezâ, olmadı da sonra, fenâ hali de böyle yâni fenâsı da yok. Sebebine gelince nefis, diye bir şey yok anca O'nun nefsi vardır yâni O'nun nefsi varlığın özü aynı şekilde vücûd diye bir şey de yok ancak onun vücûd varlığı vardır. Anlatılan bu mânâyâ işaret olarak Resûlullah (s.a.v) efendimiz şöyle buyurdu **"dehre yâni zaman'a sövmeyiniz çünkü Allahû Teâlâ, o dehr'dir"** burada işaret edilen mânâ şudur dehrin vücûdu Allah'ın vücûdudur. Allahû Teâlâ kendisine bir ortak, dengi ve benzeri bulunmasından yana yücedir, paktır.

Mânâ hedefimizi tayin yolunda, bize çok yarayacak bir rivayet vardır şöyle ki Allahû Teâlâ kuluna buyurdu **"ey kulum, hasta oldum ziyaretime gelmedin, sana dilendim vermedin"** işte bu mânâda işaret ediliyor ki Hakk'ın vücûdu dilencinin vücûdudur, hastanın vücûdu da yine Hakk'ın vücûdudur.

Kısa keselim, hepsi aynı varlık. Şimdi bu mânâ kapısından içeri girebiliriz, Hakk'ın vücûdu, hastanın vücûdu nasıl oluyorsa, dilencinin vücûdu Hakk'ın vücûdu nasıl oluyorsa evet bu mânâ, nasıl caiz ise yine caizdir ki senin vücûdun da, O'nun vücûdu ola ve bütün eşyanın vücûdu da, yine Hakk'ın vücûdu ola. Âraz, cevher ne varsa yâni öz, çekirdek ve bu çekirdeklerin sonradan meydana getirdikleri ki bunlara **"mükevvenat"** tâbir edilir. Bütün bunlar Hakk'ın vücûdudur, varlığıdır, bütün bunların sırrı, bir zerrenin sırrında saklıdır. Zerrelerden, herhangi birinin sırrı çözülsün işte o zaman görülecektir ki bütün mükevvenatın sırrı meydanda.

Zâhiri yönden de böyle, bâtını yönden de böyle yâni içeride de böyle dışarıda da böyle. Hulasa değişen hiç bir şey yok, ne bu âlemde ne de bu âlemin bitişiyile başlayacak olan ebedi âlemde, Allahû Teâlânın gayrını göremezsin. İsmi ve müsemmâsı ile her iki âlemin vücûdudur, varlığıdır, bu bir gerçektir, elbette öyle olması lâzım gelir. Anlatılmak

istenen mânâ odur ki her iki âlemin ismi, müsemâmîsî, görünen çehreleri ile hep Allahû Teâlâ'dır. Bu mânâda, şek ve şüphe izi aranmamalıdır.

Bu açıdan bakılınca Allahû Teâlâ'nın hiç bir şeyi yaratmış olduğunu göremezsin, bu kesin bir hükümdür, ancak, onun için şöyle bir görüşe sâhip olabilirsin, O, an mefhûmu ile anılan zamanların her birinde biri diğerine benzemeyen, başka şân ve bir başka şekil almaktadır. Şöyle ki varlığını izhar eder, sonra gizler ama ne izharında yâni açığa çıkmasında ne de gizlemesinde bir şekil ve keyfiyet vardır.

İş bu hal, onun şânına layıktır çünkü Evvel, Âhir, Zâhir, Bâtın hep O'dur. O, birliği ile zâhir oldu açığa çıktı O, tekliği ile bâtın oldu gizlendi, O, zâtı ve kayyumiyet sıfatı ile evveldir, O, deyumiyet sıfatı ile de âhirdir.

Evvel harflerinin varlığı O'dur, âhir harflerinin varlığı O'dur, zâhir harflerinin varlığı O'dur, bâtın harflerinin varlığı O'dur. Hâsılı ismi ve müsemâmîsî ile anlatılanların tümü O'dur.

Anlatılanların hiç biri garipsenmemeli, alışılmalı. Bu arada şu kıyas bir yardımcı olabilir, meselâ, madem ki O'nun varlığı mutlaka gereklidir, arada ona yabancı bulunmaması da gerekli olur. Bir kimse vardır sanır ki kendisi Hakkın gayrıdır ama bu olamaz. Sebebine gelince Allahû Teâlâ bir gayrı olmaktan yana tenzih edilir. Gayrı ne demek? Elbet gayrı da O'dur, ama bir gayrı şeyin varlığı onunla olmadan "**gayrı**" olarak anılan şeyin de varlığı şüphesiz O'dur. Hem içte, hem dışta yâni hem zâhirde hem de bâtında.

İrfân yoluna giren herkesin anlatılan âleme ayak uydurması gerekir sonrası kolay ki orada çeşitli sıfatlar alacaktır. Her kim, anlatılan sıfatlarla kendisini bezerse onun için sıfatlar olur ki onların, ne haddi vardır ne de nihayeti.

Şu mânâyı da iyi düşünmek gerek, bir kimse kendisini

tanımadan, bilmeden belli şekliyle ölünce, iyi ve kötü vasıfları da onunla beraber ölür gider.

Bu misal, zâhirdeki belli ölümün bir sonucudur bir de, manevi ölümle öleni düşünelim yâni ölmeden evvel öleni, tıpkı yukarıdaki gibi bundan da iyi ve kötü sıfatlar kalkar fakat öyle bir hal alır ki yukarıda anlatılana hiç benzemez Allahû Teâlâ, onu kendi makamına oturtur ama bütün hâllerde, zâtı makamına oturtur Allah'ın zâtı olur sıfatları makamına oturtur Allah'ın sıfatları olur.

İş bu mânâyâ cidden ermek gerek çok önemlidir. İşte bu mânâ icabıdır ki Resûlullah (s.a.v) efendimiz şöyle buyurdu **"Ölmeden evvel ölünüz"**

Bu Hadîs-i Şerîf'in şerhi şöyle olabilir **"belli ölümle ölmeden evvel kendinizi anlayınız, irfân sâhibi olunuz."** Aşağıda anlatacağımız kudsi hadis de aynı mânâyı teyid eder Rasûlullah (s.a.v) efendimiz şöyle anlatıyor Allahû Teâlâ şöyle buyurdu; **"kul nafîle ibâdetlerle bana yaklaşır öyle bir hal alır ki ben onu severim onu sevdiğim iş bu vakitte onun kulağı olurum, gözü olurum ve eli olurum."**

Yukarıda anlatılan kudsi hadiste irfân sâhibine bir işaret vardır. İrfân sâhibi, anlatılan mânâyâ erdikten sonra özünde görecektir ki tüm varlığı Hakk'ın varlığıdır, fakat onun zâtında ve sıfatında hiç bir değişiklik görmeden, kaldı ki aslında böyle bir değişikliğe ihtiyaç da yoktur çünkü kendisine ait bir varlığı yoktur yok olan bir şey de nasıl değişir ki?

Bu arada kendisi, sadece cehlini giderdi yâni mârifet yolu ile bir varlık sâhibi idi bilmiyordu şimdi bildi. Şimdi sıra sende, dinle ve anlamaya çalış, her ne zaman ki nefsini anlayıp, özünü bildin işte o zaman kendi mevhum varlığın ortadan kalkar ve anlarsın ki sen, Allah'ın gayrı değilsin. Bu mânâ da bir hakîkattır, bir an için olsun anlatılan mânânın tersini ele alalım ki onda kendine has bir varlığın vardır o varlığın fenâyâ da ihtiyacı yoktur hatta mârifete de böyle olduğunu düşün sen Allah'tan başka bir rabb olursun, ama

asıl hakikat şudur ki Allahû Teâlâ kendisinden başka bir Rabb meydana getirmez, bu olmaz ve olamaz. Allahû Teâlâ bu gibi bir mânâyâ karşı, yücedir tenzih edilir.

Bu arada, biraz da malûmat vermek iyi olacak. Vereceğimiz bu malûmat bir yönüyle yoldur yâni nefsi bilme yolu. Bu durumu ki bildin dinle ve anlamaya çalış. Bilmelisin sadece bilmek de yeterli değil tahkik makamına çıkmalısın.

Hulâsa bildiğin şeyin hakikatını bulmalısın. Bilmen gereken ve hakikatına varman icab eden husus şudur; vücûdun varlığın aslında, senin kendine mal ettiğin vücûdun, var olmuş bir şey hiç olmadı, onun yokluğu da böyle ama zamanların hiçbirinde, olucu şey de değilsin ama hiç mi hiç. Bu mânâyı hem gelecek için, hem de geçmiş için kullanabilirsin.

Yukarıda anlatılan mânâdaki hakikatı ki, bilip buldun işte o zaman sana "**ilâ ilâhe illâllah**" "*Allah'tan başka ilâh yoktur*" cümlesindeki mânâ zâhir olur. Hakikaten ondan gayri ilah yoktur, vücûd bile yoktur.

Hâsılı aşağıdaki cümleleri tekrar oku, özünü onlara alıştı, ondan başka hiç bir şey yoktur ilah yoktur ancak O vardır.

Bu arada şöyle bir şey denebilir "arada yabancı kalmadı bu durumda, rubûbiyet sıfatı yok oldu, O'nu hiçe saydın. Bu, yanlış bir anlayıştır." Ben, öyle bir şeyi söyleyemem hem ne haddime? Sonra nasıl yapabilirim ki?

Bir defa düşün ki o henüz ortada Rabb'a ihtiyaç duyan bir mahlûk yokken, yine bir Rabb idi. Halkedilmeye ihtiyaç duyan bir mahlûk yokken, o yine bir Halik idi, yâni ezeldeki durum bu idi. Şimdi de eskisinden bir farkı yoktur O yine bir Rabb'dır, yine bir Halik. Mahluk, mefhûmunu sil ortada O kalır.

Hâsılı, değişen hiç bir şey yoktur o ezelde ne idiye şimdi, şu anda yine öyledir. O'nun halikiyeti, bir mahlûkun bulunmasına ihtiyaç duymaz, O'nun rububiyeti kezâ bir

merhub aramaz buna ihtiyacı yoktur.

Hele bir düşün O vardı yâni mükevvenat halkedilmeden ve O iş bu varlığı içinde, eksiksiz bütün sıfatlarını zâtında toplamıştı.

Şimdiye kadar hiç bir değişiklik olmadı, olamazda, şu anda ilk anda ki gibidir.

Yüce Hakk'ın teklifinde varlıkla yokluk arasında hiç bir değişiklik yoktur yâni bize göre varlık ve bize göre yokluk zira ona göre ne var bir meseledir, ne de yok. Her şey yerindedir değişiklik sadece onun zâtından zâtınadır.

Meselâ bir varlık mı var? bir mevcûd mu var? o halde onun hükmü şudur, zâhiriyyet sıfatının iktizası yâni onun zâhir sıfatının bir gereği yâni açığa çıkma arzusunun bir sonucu

Meselâ bir yokluk mu var ? bir adem mi var ? bunun için verilmesi gereken hüküm de şudur, bâtınıyyet sıfatının iktizası yâni onun bâtın sıfatının bir gereği yâni gizlenme arzusunun bir sonucu.

Yukarıdaki mânâ anlatılırken zâhirin ayrı bâtının ayrı bir şey olduğu düşünülmesin çünkü ayrılık diye bir şey yoktur, sebebine gelince onun zâhiri bâtındır, sebebine gelince onun bâtını zâhiridir, sebebine gelince onun evveli âhiridir, sebebine gelince onun âhiri evvelidir.

Hâsılı kelâm hepsi O birde toplanır yâni ne varsa ve toptan her şey birdir ve bir her şeydir.

İş bu mânâdaki inceliğe dikkat gerek, yüce Allah'ın zâtına bağlı sıfatları her an bir değişik şekil almaktadır, bunun aksi iddia edilemez, iddia edilse dahi isbat edilemez. O'ndan başka bir şey yoktur, bunun da aksi iddia edilemez, bu da iddia edilse dahi isbat edilemez. O, şu anda ve her anda öyledir. O'nun varlığından gayri bir varlık yoktur. Gerçekten söylenecek söz budur başka yok.

Nasıl ki ezelde ve kıdem halinde böyle idi yâni her anda zâtı ve sıfatı ile bir başka şan alırdı, tecelli değiştirdi

ki o zaman yine bir yabancı mevcûd yoktu. Geçmiş andıran terimlerin de yeri yok çünkü şu anda ezelin ve kıdemın hiç bir farkı yoktur. Yine öyledir yine öyle olacaktır. Sebebine gelince ne bir şey var ne de an.

Nasıl ki kıdem yâni ezel halinde, öyle bir şey ve öyle bir an hatta gün yoktur, şunu anlatmak icab eder ki bu varlığın vücûdu ile yokluğu Hak için hiç bir mânâ ifâde etmez, aksi halde O'nun vahdâniyetine arız olan bir şey gerekir ki bu onun için bir noksanlık olur. Halbuki, onun varlığı böyle bir şeye ihtiyaç duymaktan çok uzaktır, O yücedir, zâtına arız olan bir noksan ona yakın olamaz.

Yukarıda, pek çok şeyler anlatıldı o anlatılanların hemen hepsi, nefsinı, özünü anlamaya dairdi, seni bu yola çekmek üzerine idi.

Orada sana özetle şu mânâlar anlatılmak istendi *"vehmettiğın varlığın aslında yoktur, sen mefhûm olan benliğın ile değil Hak ile kâimsin ve yok olsan da varsın var olsan da varsın."* Her iki hal de eşittir esasa taalluk eden bir değışiklik yoktur.

İşte yukarıda sayılan vasıflardan çıkan özet mânâ şudur sıfatın, vasfın, aslın ve özün O'dur. Kendini böyle bilmen gerek, nefsinı anlatıldığı şekilde anlamın icab eder.

Hâsılı kelâm her ne zaman ki anlatılan vasıflar çemberi içinde, nefsinı bildin yâni eşsiz, benzersiz, dengi olmayan bir şekilde yâni Allahû Teâlâ'ya karşı olan bir varlığa sâhib olmadan. İşte o zamandır ki nefsinı, özünü gerçek mânâda bildin aksi halde asla bir anlayışa sâhib olman kabil değildir.

İş bu mânâ açınsındandır ki Resûlullah (s.a.v) efendimiz *"bir kimse ki nefsinı bildi, gerçekten Rabbını bilen o oldu"* buyurdu. İş bu mânâ sözümüzün delilidir.

Bu durum kesindir aksi halde Rasulûllah (s.a.v) efendimiz başka türlü anlatırdı, meselâ şöyle buyururdu *"bir kimse ki nefsinı yok etti gerçekten Rabbını bilen o oldu."* Halbuki böyle buyurmadı çünkü böyle bir mânâyı

anlatmak mânâsızlık olurdu, çünkü o bilip gördü ki ondan yâni zâtından ve sıfatından gayrı hiç bir şey yok. Bunu böyle bilip gören, aksine bir ifâde nasıl kullanabilir?

Rasulûllah (s.a.v) efendimizin işareti şuydu; nefsi bilip anlamak, doğruca Hakk'ı bilip anlamaktır.

Burada sana yapacağımız kısa bir tavsiyemiz olacak, "**önce nefsini bil**" yâni varlığını, özünü bil ki sen, iddia ettiğin gibi sen değilsin, bir başka sensin aklına hayâline gelmeyecek şekilde sensin.

Ne var ki sen bunu anlayamıyorsun. Anlamaya çalış!

Özet mânâ bundan gayrı olamaz. Yine anla ki varlığın senin sandığın gibi varlığın değildir ama başka bir varlığın da değildir. Sen mevcûd değilsin ma'dum da değilsin yâni ne var olmuşsun ne de yok.

Kısacası ne varsın ne de yok. Varlığın da yokluğun da bu varlığındır. Hepsi O'dur ama bir varlık iddiası olmadan, bir yokluk düşünülmeden. Sakın ha bu arada O'nun varlığının aynısını senin bu varlığın sanmayasın, yokluğun da saymayasın. Arada daha nice perdeler var ki onları sâfiyet yolu ile açmak gerek. Şu anda sana gereken Allah ile birlikte diğer bir varlık vücûdu tanımamaktır.

Hatta, yüce Allah'ın zâtı ve sıfatı içinde dahi bir şeyin varlığını düşünmeyesin. Bu durumu ki iyi kavradın nefsin bilip, anladın sayılır, zira anlatılan mânâ çerçevesi içinde nefsi bilmek ve anlamak Allah'ı bilmenin ta kendisidir.

İş bu mânâda şüphe izi yoktur, şek yoktur. Sonra nefsin öyle bir hal alışı bir terkip ve bir yapma sonucu değildir.

Hâşâ ki, kadim ve ezeli, ebedi bir zâтта sonradan olma ve sonradan yapılma bir şeyin sözü edile.

Anlattığımız bu yüce mânâlar karşısında şüphesi kısmen zail olan, fakat gayeyi tam anlamayan biri, bize şöyle bir soru tevcih edebilir, "anlatılan mânâlarla sabit olan odur ki Hakk'a yabancı bir şey yok, ortada tek bir şey

var yâni bir varlık, bir şey de kendi kendine bağlanamaz, birleşemez o halde ona vüsul yolu nasıldır? ve nasıl olmalı?"

Bu soruya cevâp vermek kolaydır ancak anlatabilmek biraz güç olsa gerek zira karşıdaki şahıs anlama kabiliyetinden yoksunsa ona anlatmak nasıl mümkün olur ?

Ama çaresiz anlatacağız biri anlamazsa bir başkası anlar. Şimdi dinle!

Şüphesiz, hakiki halde ne birleşme var ne de ayrılmak. Şüphesiz, hakiki halde ne bir yakınlık vardır ne de uzaklık. Sebebine gelince sorucunun da işaret ettiği gibi birleşmek veya ayrılmak, yakınlık ya da uzaklık ancak iki şey arasında olur. Ortada ancak bir varlık olduğuna göre ne birleşmek var ne de ayrılmak. Bunun aksi imkân dışıdır. Vüsulün yâni birleşmenin mânâsının tahakkuku ancak iki eşit şey arasında olur ya da eşit olmayan iki şey sonra cins olarak da birbirine benzemesi icab eder. İki şey birbirine benzemediği takdirde arada bir zıdlık meydana gelir. Halbuki Allahû Teâlâ her iki halden de münezzehtir. Kendisinin bir zıddı veya benzeri olamaz.

İyi bilmeli ki visal bir başka visaldir, yakınlık bir başka yakınlıktır, uzaklık bir başka uzaklıktır.

Hulasa visal, yakınlık, uzaklık bütün bunlar zâhirde bilinen hâllerin dışında düşünülecek.

Hâşâ ki Hakk'a vasıl olmak, uzak durmak ve yakınlaşmak dıştan görünen iki şeyin birbirine yaklaşması, uzaklaşması veya birleşmesine benzemeye.

Şüphesiz vuslat yok değildir fakat vuslat dışı bir vuslat vardır yâni zâhirdeki mânâsı dışında, şüphesiz yakınlık yok değildir ancak yakınlık dışı bir yakınlıktır yâni dıştan anlaşılan ve anlatılan şekil dışında, şüphesiz bir uzaklık da vardır ama uzaklık mefhûmu anılmayan bir mânâda uzaklık vardır yâni dıştan bilinen uzaklığın hiç benzeri olamaz.

Şimdi yukarıdaki sorunun cevâbını verip bazı çeşitli hâlleri, mânâları anlattıktan sonra bir başka soru ile

karşılaşmamız mümkündür. Meselâ o soru şöyle olabilir vaslın mânâsı oldu, durum anlattığınız gibi vuslatsız bir vüsuldan ibâret kalıyor yâni buud ile kurb. Ayrıca yakınlık olmadan

bir yakınlık, uzaklık olmadan bir uzaklık mefhûmunu andıran bir cümle geçti, şimdi bunların mânâsı ne ola?

Bu sorunun cevâbı da verilebilir bu soruyu sorduğuna göre muhatap sen oldun, o halde dinle!

O mânâdan yâni yakınlıksız yakınlıktan, uzaklıksız uzaklıktan kasdım odur ki sen an mefhûmu ile anılan zamanların hepsinde yakınlık ve uzaklık içindesin ama Allah'tan başka bir şey olmadan. Ne var ki sen bu mânâyı anlamak irfânına sâhip değilsin. İş bu irfân mahrumiyetin, nefsinedir, özunedir.

Ve sen kendini bilmiyorsun ki O'sun ama sensiz senliksiz.

Dikkat et şu cümleye, vuslat mârifettir. Her ne zaman ki vasil oldun yâni özünün ârifi oldun Hakk'a vasil oldun sayılır.

Ne var ki bu irfân duygusunda irfân harflerinin varlığı da olmayacak.

İşte böyle bir irfâna ki sâhib oldun bileceksin ki, sen O olmuşsun, olmuşu da geç O'sun. Ne var ki sen daha önce, bunu bilmiyordun. O olduğunu anlayacak bir mârifete sâhip değildin, hatta düşünmüyordun bile O'musun? Yoksa, gayrı mı?

İş bu anlatılan mârifet hali ki, sana nasib oldu, bu defa başka bir hale geleceksin.

Bileceksin ki Allah'ı Allah ile bildin, nefsinle değil.

Şüphesiz, böyle bir merhale kat ettikten sonra yakınlığı da, uzaklığı da bırakırsın.

Ne yakınlığı? Ne uzaklığı? Bütün bunları bir kâlem geç, geç de aşağıda vereceğimiz misali dinle, dinlemek yetmez

anlamaya çalış.

Şimdi kendini ele al çünkü bu misalde sade sen varsın ismin ve müsemmân, aslında bunların ikisi de aynı mânâyâ gelir, ya sana bir isim verilmiş, ya da sen bir isim almışsın.

Mahmud adını almışsın ya da sana Mahmud adı konmuş halbuki sen, kendi adını Muhammed biliyorsun. Aradan bir zaman geçiyor iş bu zaman, uzundur veya kısadır ikisi de farksız, iş bu aradan geçen zamandan sonra anlıyorsun ve biliyorsun ki ismin Muhammed değil de, Mahmud imiş.

Şimdi ne oldu?

Vücudunda bir değişiklik oldu mu?

Hayır, hiçbir değişiklik olmadı araya sadece bir mârifet oyunu girdi ve sen, kendin elde ettiğin mârifetinle, Muhammed ismi kalktı ve sen Mahmud oldun.

"Nasıl oldu bu iş?" diyerek düşünmeye ne hacet!

Şöyle oldu, sen ancak Muhammed sandığın ismini özünden sildikten sonra oldu.

İş bu mânâdan, fenâ halinin de nasıl olduğunu anladın. Şüphesiz fenâ hâli bir şeyin vücûdunu ispattan sonra olur yâni zâhirde kullanıldığı mânâdaki fenâ hâli. Ancak yukarıda anlatılan misalde fenâ hali öyle mi? Hiç de değil.

Zâhirde alışılan mânâda bir fenâ halinin olması için, bir başkasının varlığı olmalı.

Bu hiç yakışık alır mı?

Hem, hiç caiz mi?

Şüphesiz her kim yüce Allah'ın zâtından gayri birine, bir varlık isbatlarsa müşrik olur.

Yâni Allah'a bir ortak bulmuş olur. Halbuki, Allahû Teâlâ yücedir, sübhandır, çok çok büyüktür.

Yine yukarıdaki misale dönelim. Arada bir isim değişti,

Muhammed Mahmud oldu, ama ne Mahmud'dan bir şey eksildi ne de Muhammed'den. Mahmud'dan bir kısılma, bir eksilme olmadı sonra Muhammed de Mahmud içinde bir yok değildi, fenâ bulmadı. Sonra onun içine de girmiş değildi, bir çıkış da olmadı.

Bir anlama sonunda, Muhammed eridi, silindi Mahmud'un içine de girmedi. Hûlâsa ortada sadece bir mânâ değişmesi oldu.

Sonra önce Mahmud olan kimse kendisinin Muhammed değil de Mahmud olduğunu nasıl anladı dersiniz?

Kendi kendine anladı. Muhammed ismi ile değil, çünkü Muhammed yoktu, olmayan bir şeyle, olmakta olan bir şey nasıl anlaşılır?

Dikkatli olursan yukarıdaki misalle pek çok şey elde edebilirsin. Sonra aşağıda anlatacaklarımızı da aynı misali nazara alarak oku!

Özet olarak tekrar edelim, tek varlık düşün, her şeyi ama her şeyi o tek varlık içinde gör!

Durum bu olunca bak!

Ârif kim?

Mâruf kim?

Her ikisi de aynı şeydir.

Sonra,

vasıl kim?

mevsul kim?

Her ikisi de aynı varlıktır.

Evet aynı mânâda bak!

gören kim?

görülen kim?

Hiç bir zaman bunları birbirinden ayırmak kabil

olamaz. Üstteki mânâ biraz daha açılmalıdır ki öyle olacak.

Ârif, Hakkın sıfatıdır, mâruf ise zâtı.

Vasıl, Hakkın sıfatıdır, mevsul ise zâtı, diğerleri de aynı kıyasa tabidir

Sonra, sıfatı mevsufdan ayırmak da olmaz. Zira, sıfat ve mevsuf aynı şeydir, ikisi de aynı köke bağlıdır.

Yetmez mi bu kadar anlatılanlar sana.

Henüz bir şey anlatmadıysa yazık!

Dikkatli ol ve bak, dönüp dolaşp aynı yere geliyoruz, mânâ duvarlarını yıka, yıka önüne bir hazine açıyoruz. Dikkatli ol, oradan içeri atlamak bir an meselesidir. O anı yakala ve içeri atıl, orada bir tılsım çözeceksin. İş bu tılsımın anahtarı "*bir kimse ki, nefsini bildi gerçekten Rabbini bilen o oldu*" mealine gelen Hadîs-i Şerîf'tir.

Bu eser de, o tılsımı çözmek yolunda bütün bu beyanlar da onun için, misaller, teşbihler hep onun için.

Anlatmak istediğimiz mânâ yolunda, yukarıdaki misal çok önemlidir. Vaziyet, anlatıldığı gibi olunca daha önce sorulan ve bilinmek istenen ayrılmanın ve birleşmenin mânâsı kalmaz. Sebebine gelince, her kim, anlatılan misalle yolunu bulur ve bir fehme sâhib olursa bilir ki ne ayrılmak vardır ne de birleşmek, yine bilir ki ârif de maruf da O'dur, yine bilir ki gören de görülen de O'dur, yine bilir ki vâsıl da mevsul da O'dur yâni birleşen de birleşilen de O'dur.

O'na O'ndan başkası vasıl olamaz ve bir ayrılma mevzuu varsa bu da O'nun gayrı olamaz.

İşte şirkten kurtulmanın çaresi, her kim, anlatılan mânâ çemberi içine girerse şirkten halâs bulur yâni kurtulur aksi halde yâni anlatılan mânâ yolunun dışına çıkılınca, bu kimden olursa olsun, nereye olursa olsun, hatta çıkan kim olursa olsun şirkten kurtulma kokusunu alamaz.

İrfân sâhibi geçinen pek çok kimseler anlatılan mânâdan yana yanlış zanna kapılmışlardır. Onlar kendi buldukları zannî yoldan kendi nefislerini anladıklarını, Rablarını bildiklerini, varlık bağından kurtulduklarını sandılar ve dediler ki **"böyle bir hal için yegâne yol ancak fenâ, yâni yokluk ile elde edilir hatta fenâdan da fenâ bulmak yolu ile."**

Bütün deyişleri, bu yoldaki indî kanaatleri, Resûlullah (s.a.v) efendimizin Hadîs-i Şerîf'indeki ince mânâyı anlamadıklarından ileri geliyor. Onları bir yanlış zandan ibârettir. Onların şirki imhaları, varlığın yokluğa atılmasına bağlıdır.

Özet olarak, işaret ettikleri mânâ budur. Varlığı yok görmelerini bir çok şekillere bağlarlar. Bir bakarsın ki fenânın da fenâ bulması yoluna giderler, bir bakarsın ki tam mânâsı ile Hakk'a teslim yolunu anlatırlar.

İş bu anlatılanlar, onların anlattığımız mânâyı varmak için târif ettikleri yoldur, mânâ canibine onların işaretleri bunlardır. Ne var ki gerçek, onların sandığından çok daha başkadır. Onların bütün târif ve işaretleri halis şirktir. Bir defa onlar, bu sözleri ile ikinci bir varlığa işaret etmektedirler ve böyle bir yolun varlığına cevaz vermektedirler, ama aslında her kim Hakk'tan gayri bir şeyin varlığına hak tanır, sonra da o tanıdığı varlığın ifnası cihetine girmiş olur. Böyle bir durum sonunda, Hakk'tan gayri bir şeyin varlığını şüphesiz isbat etmiş olur. O'ndan gayri bir varlığın isbatı yoluna giden ise gerçekten Allah'a bir ortak bulmuş olur. Dileğimiz odur ki Allahû Teâlâ onları da bizi de doğru yola irşad eyleye.

Bir zanna sâhip oldun.

Seni sen sandın.

Halbuki sen olamazsın, hiç olmadın.

Sen, sen olunca şüphesiz bir Rab kaldın.

Geç bu zannı, iki şeyin biri kaldın.

Varlıkta hiç fark yok, ikiniz de aydın.
Ne senden ayrılan, ne ondan ayrıldın.
Sen ki cehlen yabancılik sözü ettin
Serteldin, cehlin gidince nârin kaldın.
Ayrılığın vuslat, vuslatın ayrılık.
Böyle hoş oldun, yakınlığın uzaklık.
Aklı at, keşfin nur anlayışıyla bak!
Tâ ki gitmesin, o geldiğın yere bak!
Sakın ha Allah'a ortak kılmayasın ki
Düşmeyesin şirkle, düşük kalırsın.

Şimdi bir soru daha karşımıza çıkar ve biri şöyle diyebilir; *"Yaptığınız işarete göre irfânın kendinsin yâni nefsin ki o Allah'a karşı irfân sâhibi olmanın ta kendisidir, diyorsunuz. Halbuki irfân sâhibi nefsi ile kalınca Allah'ın gayrıdır. O Allah'ın gayrı olduğuna göre Allah'a karşı nasıl bir irfân sâhibi olabilir? Ve O'na nasıl vâsıl olabilir?"*

İş bu soruya verilecek cevâp, kısmen yukarıda geçen cümlelerdeki cevâbın aynıdır, ama yine de bir cevâp verilmesi yerinde olur.

Şöyle ki; bir kimse nefesine yâni özüne karşı tam ârif olursa bilir ki varlığı, kendi varlığı değildir, ama başka bir varlığa da sâhip değildir. Yâni kendisinden başka varlık yoktur.

İş bu mânânın bir icabı olarak elbette kendi vücûdu yâni varlığı Allah'ın vücûdudur yâni varlığı, ama kendi varlığı bir olma sonucu Allah'ın varlığı olmadan kendi vücûdunun Allah'ın varlığına dahil olması gibi bir durum da yok. Hatta, kendi varlığının ondan çıkışı diye bir mesele de yok. Hatta kendi varlığı O'nunla yâni Hakk ile de dahil olamaz. Hatta Hakk'ın varlığında da olamaz.

Şüphesiz bu arada değişen hiç birşey yoktur. Yâni

bütün bu olup biten işler arasında her şey haliyle olmaktadır yâni olduğu gibi.

İşte o irfân sâhibi, kendisini bu halet içinde görür yâni varlığını böyle sezer kısacası onun görüşü ve bilişi hiçbir olan şeyin, yeniden olacağı sonradan birşey olduğu fikrine, sâhip olmadan kendisini olduğu halde görür ve bilir.

İş bu mânâda, fenâ hali yoktur. Yokluğa gitmek diye bir mesele mevzu bahis değildir. Mahiv diye birşey yoktur. Sonra fenâ halinin de fenâ bulması ile de bu durum hâsıl olmaz yâni **"yokluğu da yokluğa gömmek"** diye birşey yoktur.

Birşeyin yok olduğunu düşünelim yâni fenâ halini; onun böyle olması yâni birşeyin fenâyâ varması demek, o şeyin daha önceden var olması demektir, durum böyle iktiza eder. Önce durum budur. Fenâ bulmak kabûl edildiğine göre, bunu da kabûl gerekir. Bu ki kabûl edildi onun yâni o fenâ bulan şeyin kendi başına bir varlık olması da kabûl edilir. Böyle olması gerekir yâni Allah'ın kudreti ile değil de, kendi kendine var olması. Bu ise muhaldir olamaz. Nedenini izaha lüzum bile yok, açıktır.

Buraya kadar hayli şeyler anlatıldı ve birçok muamma olan mânâlar da çözüldü, bütün bu anlatılanlardan anlaşılın odur ki; bir ârif kişinin nefesine karşı olan irfân duygusu, şüphesiz Allahû Teâlâ'nın nefsinin bilmesi sayılır. Öyle değil mi?

Arada bir yabancı düşünülmediğine göre, başka nasıl olabilir ki? Olamaz! Çünkü, irfân sâhibinin nefsi, özü, varlığı Allahû Teâlâ'nın nefsidir, özüdür, varlığıdır.

Kısacası Allahû Teâlâ'dır. Nefs'ten murad varlıktır, vücûddur. Şüphesiz Resûlullah (s.a.v) efendimizin nefsten kasdı varlık olmalı.

Şimdi bütün mesele anlatılan mânâ derinliğine erebilmektedir. Her kim, bu anlatılan makama vâsıl olursa, onun kendisine mal edeceği bir varlığı olmaz. Ne zâhirde

kendine mal edeceği bir varlığı olur, ne de bātında yâni ne içte ne de dışta. Hiçbir halde kendisine has bir vücûd tanımaz.

Şüphesiz, bir vücûdu varsa Allah'ın vücûdudur varlığıdır. Şüphesiz, onun kelâmı Allah'ın kelâmıdır, fiili yâni işi Allah'ın işidir.

O esas varlığa kavuşan kimsenin de bir davası vardır, o da mârifetullah yâni yüce Allah'ı anlamak. İş bu davası da doğrudan doğruya nefsini bilmesidir.

Bu arada ey câhil kimse! Sen o eren kişiden bir iddia işitirsin, haliyle ne olduğunu da anlayamazsın yâni anlatılan mânâ yolunda ve onun varlığına bakınca Allahû Teâlâ'dan başkası sanırsın. Tıpkı, sen özünü Allahû Teâlâ'nın gayrı sandığın gibi.

Şüphesiz bu halin, hakiki halle bir çelişme meydana getirir. İş bu çelişme ise sen kendi nefsini bilmediğindir. Onun ne olduğunu anlayabilseydin hiç böyle bir yanlış duruma girer miydin?

Düşün ki **"mü'min mü'minin aynasıdır."** Her iki halde de mü'min Allah'ın sıfatıdır, her iki halde de mü'min zâtın gayrı değildir. Aynıyla o O'dur yâni Allah.

O mü'minin baktığını görür, Allah'ın gözü ile bakar çünkü. Onun gözü Allah'ın gözüdür yâni onun nazarı Allah'ın nazarıdır yâni inanan mü'minin nazarı yâni anlatılan mânâyâ vasıl olan mü'minin nazarı.

Ne var ki bu mânâ, zâhire çekilmez dile düşürülemez.

Senin bu kısa bakışınla o olamaz, senin bu kısır ilminle de olamaz, senin bu eksik anlayışınla da olamaz, hele vehminle, hele zannınla hiç olamaz, zâhirdeki görüşünle de olamaz.

O daima O'dur ama nasıl?

Geç ötelere geç, nasıl olduğunu anla!

O, aynıyla ve görüşüyle O'dur.

İşin sonuna geldik sayılır, böyle olunca biraz daha açık konuşacağız. Şimdi diyeceklerimizi buraya kadar anlattıklarımız açısından dinlemelisin. Bu hali ki kendinde buldun, biri sana **"ben Allah'ım"** derse, onu duy ama candan duy, çünkü **"Allah ben Allah'ım diyor,"** o sözü diyen kimse değil.

Yâni o kimse söylemiyor, Hakk söylüyor. Belki burada bir şaşırma olabilir yâni sende, çünkü sen o sözü edenin vâsıl olduğu makama vâsıl olmadın, şayet onun vâsıl olduğu makama vâsıl olsaydın onun dediğini anlardın. Sonra onun gördüğünü, sen de görürdün.

Biraz öz konuşalım, hulâsa cümle eşyânın varlığı Hakk'ın varlığıdır, ama onların bir varlığı olmadan.

Sakin ha bu anlatılan mânâlarda bir şüpheye kapılmayasın sonra yanlış bir vehim yoluna da sapmayasın. Meselâ demiyesin ki Allahû Teâlâ mahlûktur yâni bu gördüğün yaratılmışları Allah zannetmeyesin.

Bazı irfân sâhipleri dedi ki, **"tam bir sofi vasfını alan kimse mahlûk olamaz, yâni yaratılmış birşey değildir."**

Şüphesiz bu tâbir doğrudur. Bizim anlatmak istediğimiz de bundan başkası değildir. Ancak, dikkat gerek, bu vasıf rastgele herkese verilemez. Bir sofi'nin öyle bir vasfa lâyıq olması için **"tam bir keşif gerek."**

Sonra cümle şeklerin eriyip gitmesi gerek, sonra bütün vehim kırıntıları da silinmelidir.

İşte bundan sonradır ki yukarıdaki vasfı almaya o sofi lâyıq olur. Bu vasfı ki aldı, onda daha başka şeyler aranmaya başlanır. Öyle seciyeye sâhip olmalıdır ki gerek bu âlem, gerekse bu âlemin bitişi ile başlayan ebedi âlem, onun gönül evinde çok ufak kalsın.

Hatta bir yer bile tutmuş olmamalı. Sadece dünyâ ve âhiret kadar, yâni o ende bir gönül genişliğine sâhip olan için yukarıdaki mahlûk değildir tâbiri yaraşmaz.

Sebebine gelince, hakiki hulk yâni seciye, cümle âlemlerden çok çok daha geniştir. Bu babta söylenecek söz özet olarak bundan ibârettir.

Şimdi anlatılmadık bir şey kalmadı, ne var ki biraz daha ilerlemek icab eder.

Buraya kadar anlatılanları daha iyi anlamaya çalış ve bil ki gören ve görülen, var olmuş olan ve var eden, anlayan ve anlaşılan, bilinen ve bilen yâni ârif ve maruf, vücûd ve mevcûd, idrâk edilen ve idrâk eden, bütün bu anlatılanlar bir şeydir, aynıdır, tek şeydir başka yol arama.

Şüphesiz o yâni, Allahû Teâlâ vücûdu ile vücûdunu görür. Açıkçası varlığı ile varlığına bakar görür. Vücudu ile vücûdunu anlar, ârif olur. Vücudu ile vücûdunu idrâk eder.

Ama sakın ha! çok sakın! bu olanların hiçbirine bir şekil çizmeye kalkma. Öyle görür veya böyle görür deme, O'nun ne mârifetinde bir şekil vardır, ne görüşünde bakışında bir şekil vardır, ne de idrâk edişinde, hatta öyle ki idrâk, rüyet, mârifet kelimelerinin harfleri bile yoktur.

Yüce Allah'ın nasıl varlığı için bir şekil ve bir biçim yoksa tıpkı bunun gibi O'nun kendi nefisini görmesi için de bir biçilmiş şekil yoktur. O'nun nefisini idrâki için de bir belli biçim yoktur. O'nun nefisini mârifet babında yapılan bir târif de yoktur.

Şimdi önemli bir soru ile karşılaşabiliriz, meselâ biri şöyle diyebilir;

Kainattaki iyilik ve kötülöklere hangi nazarla bakacağız?

Anlatılan mânâlar açısından bir tezeğe ya da bir cifeye baktığımız zaman ona Allah diyoruz bu mânânın da açılması gerekmez mi?

Şüphesiz bu soru önemlidir ama bizim sözümüzde böyle bir mânâ yok ki, dıştan bakılınca belki olabilir ama derinlemesine açılınca sözümüzün aslı kolay anlaşılır;

Ortada bir cife mi vardır?

Bir tezek ve pislik mi vardır?

Şüphesiz yoktur, onlar zâhire göredir, hakîkatte onlar bir başkadır.

Bu sözümüz onadır ki cifeyi bir cife olarak görmez, göremez, pislîği pislik olarak görmez, göremez çünkü onun bir basireti vardır, bir mânâ gözü vardır. Elbette ki, sözümüz böyle bir basiret sâhibi yâni mânâ gözü sâhibi içindir. Elbette ki anadan doğma gözsüzler işaret ettiğimiz hedefi göremez, sözümüzü anlayamaz.

Anadan doğma kör tâbirimiz o kimseler içindir ki nefesine karşı bir irfân duygusuna sâhip değildir. Gerçek mânâda asıl kör, bu zümredir.

Bir kimsenin ki temelli körlüğü ve gözsüzlüğü gitmemiştir, o bizim kelâmımızı nasıl anlayabilir?

Sonra anlattığımız mânâ derinliğine vâsıl olmak onun için değildir.

Kısaca diyelim, bütün bu konuşmalarımız Allah ile, O'nun gayrı ile ve mânâ gözünden yana yoksun olanlara değildir.

Bütün bu incelikler çok dikkat ister.

Kısa bir cümle; **"her kim anlatılan bu makama vâsıl olursa kendisini bilir, bilir ki Allah'ın gayrı değildir."**

Hülâsa bütün hitabımız onadır ki bu yolda bir azmi, gayreti, aldığı bir himmeti vardır yâni Allahû Teâlâ'yı bilmek için, nefisini bilmek yolunda bir talebin sâhibidir.

Şüphesiz, vasfını anlattığımız kimsenin kalbinde bir tuluat bir doğuş vardır. Yukarıda anlatılan taleb onun kalbinde parlar. İş bu taleb sonunda, yanan tutuşan bir iştiyak olur. İş bu iştiyak doğruca Allah'a vüsul yolundadır ki, bu vüsulün şekli daha önce anlatıldı.

Kalbinde yanan bir nuru olmayan, maksatsız, iştiyaksız hatta aşksız, sevgisiz biri ile bizim sözleşmemiz yoktur.

Bu arada, yine bir soru ile karşılaşabiliriz, biri çıkar ve şöyle sorar: "Allahû Teâlâ buyurdu ki "gözler ona erişemez, idrâk edemez ama o bütün gözleri ihata eder" (6/103) Halbuki, bunun aksini iddia ediyorsun? Sözündeki hakikî mânâ ne ola ki?

İş bu soru da diğer soruların bazıları gibi anlattığımız mânâlar anlaşılardan soruldu, eğer hakikaten söylediklerimiz anlaşılmalı olsaydı bu soruya yer kalmazdı.

Kısaca diyelim; iş bu Âyeti kerime, tam bizim anlattığımız mânâyâ işaret etmektedir. O Âyeti kerimede işaret edilen asıl mânâ şudur, "O'nu göreceksin, O'nu ihata edip bakabilecek ne bir göz vardır ne de böyle bir şeye sâhip olan kimse çünkü varlıkta O'ndan gayrisi yoktur. O'ndan gayri bir varlık olsaydı kendi gayrını görebilirdi.

İş bu mânâda, yalnız Allahû Teâlâ vardır, başkası yoktur. Şüphesiz Allahû Teâlâ "**onu gözler göremez**" buyurmakla öyle bir yabancı olduğunu anlattı yâni zâtından başkası yoktur. Dolayısıyla idrâk edecek kimse de yoktur yâni arada bir yabancı bir varlık yoktur yâni bir idrâk eden varsa o da Allah'tır, başka yoktur, ancak O vardır.

Zâtını idrâk eden O'dur başkası değil. Elbette gözleri O idrâk eder çünkü gözler ancak onun varlığıdır. Şayet biri çıkar derse ki elbette onu gözler göremez çünkü gözler sonradan yaratılmıştır, böyle yaratılmış bir şey de ezeli ve ebedi varlığı göremez, sizin iddianız değil bu doğru olsa gerek?

Bu soru da bizi esas mânâdan uzaklaştırır. Sonradan olma ve sonra yaratılma ne demektir? Biz bütün bunları daha önce anlattık. Yukarıdaki söz kendini bilmeyenin bir sözüdür. Daha önce de anlattığımız gibi arada yabancı hiçbir şey yoktur, gözler de yoktur, O vardır. Varlığını O zâtı ile idrâk eder fakat bir idrâk varlığı da düşünülmeden

kezâ onun idrâkı için bir şekil de olmadan. Hâsılı O vardır
başkası yoktur.

Rabbı daima Rab'la anladım,
sonra da şeksiz, şüphesiz kaldım,
dahası, zâtı, zâtım oldu Hakk,
ne noksan ne ayıp hele bir bak,
arada ne terazi ne mizan,
nefsim oldu gayba mazhar olan.
Ne zaman ki özümü anladım,
hem de katıksız, içkisiz kaldım,
mahbubun vaslına dahi erdim,
ne yakınlık, ne uzaklık bildim,
feyz sâhibinden ihsana erdim,
ne minnet, ne de alınma gördüm,
nefsimden de olmadım uğruna,
hiçbir libas da kalmadı ona.

Sözün sonuna geldik sayılır ama daha bitmedi, bu arada yine bir soru ile karşılaşabiliriz, mesela biri şöyle sorabilir; "şimdi sen bütün bu anlattıklarınla sabit bir varlık olarak Allahû Teâlâ'yı bıraktın ve herşeyi de yok ettin. Durum böyle olunca bu dış gözle gördüğümüz şeyler nedir?"

Bu sorunun cevâbını gayet kolay verebiliriz deriz ki; söylediklerimiz, yazdıklarımız, varlık olarak Allahû Teâlâ'nın gayrını görmeyen içindir, biz sözümüzü, sohbetimizi böylesi ile yaparız, ama o kimse ki Allahû Teâlâ'dan gayrı bir varlık

görür, onunla hiçbir işimiz yoktur, hatta böylesine verecek bir cevâp bile yoktur, hatta öyle bir kimseye bir soru da sormayız, sorusunu da nazara almayız.

Bu şekilde yanlış bir anlayışa sâhip olan kimse, o sadece zâhirde gördüğünü görür başka bir şey göremez.

Hali anlatıldığı gibi olana ne gösterebiliriz?

Hâsılı kelâm her kim anlattığımız şekilde özünü anlarsa, Allah'ın gayrını göremez. Nefsini bilmeyen, anlamayan kimse, o da Allah'ı göremez.

Kısa bir cümle; **"her kab içinde ne varsa onu dışa sızdırır."**

Anlatılan mânâ hepten bir cümleye sığabilir ama biz anlatabilmek için mevzuu açtıkça açtık, anlayan anladı, anlamayan için bunun birkaç mislini yazsak yine faydası olmaz.

O kimse ki özünden bir şey göremiyor ona ne bir şey anlatılabilir ne de o bir şeyi anlar ve idrâk eder ama bunun aksine bir kimse ki, içten özlü bir görgü sâhibidir, işte anlatılanları o anlar ve idrâk eder. O kimse ki anlatılan mânâda bir vuslat haline ermiştir. Ona bir işaret yeter. Vuslat ne şeydir bilmeyen vâsıl olamaz, öğretilmek, anlatılmakla bir şeye erdirelemez.

Sonra bu işler ikrar ve takrifle de olmaz, hatta akılla da olmaz, ancak fazileti tam, ermişliği sabit bir zâta teslimle olur. İş bu zât, kendisine gelen gönül hastalarına karşı bir hazakat sâhibi olmalıdır. İşte hâli böyle olan bir zât, sâlik-i nuru ile hidayete erdirebilir, ancak bunun himmeti ile sâlik yetişir.

Allahû Teâlâ, teslim olan sâlik'in vaslını dilerse vasfını kısaca anlattığımız zât, iyi bir delil olabilir.

Allahû Teâlâ'dan başarı dileriz, ta ki sevip hoşlandığını bize iletсин. Sözde, işte, ilimde, nurda, hidayette bütün bu işlerde ondan başarı dileriz çünkü o, her şeye kâdirdir, duâlara icabet onun hakkıdır.

Allahû Teâlâ, efendimiz Muhammed'e salât eylesin ki, o bize bir müjdecidir, yanlıştan sakındırandır kezâ onun âline de, ashabına da Allahû Teâlâ'dan salât dileriz çünkü bunlar değerli ilimlerin sâhibidirler.

*****

Muhyiddin-i Arâbi

(Mir'atü-l irfan-İrfan aynası)

Şerhi, Necdet Ardıç

BİSMİLLÂHİR RAHMÂNİR RAHİM

“Allah'a hamdolsun, ondan ötürü ki O'nun vahdâniyetine gölge düşürecek bir kabl yâni evvel yoktu, çünkü kabl yâni evvel, o idi kezâ bir baad de yâni onun zâtına ve sıfatına leke sürececek bir baad yâni son da yoktu, çünkü son dahi o idi, aynı şekilde onu bir evveliyet ile tavsif etmek mümkün olamaz kezâ onu bir baadiyet yâni son ile de tavsif etmek mümkün değildir ve ne üst ne de alt bu vasıflar da onun şanına yakışmaz, onun zâtı için bir yakınlık düşünülemez uzaklık da öyle, hele bir şekil asla!”

*****

A'mâ'da olan zât kendini bilmeyi arzu etti, ilk zuhurunda ahadiyyet mertebesini meydana getirdi, işte bu ahadiyyet mertebesinden sonra gelen vahidiyyet mertebeleri öyle hâllerdir ki bunların bizim anladığımız şekilde bir zaman kavramıyla ilgisi yoktur, hatta bunlar için zamansızlık diye bir şey söylemek dahi mümkün değildir. Zaman kavramı bizim dünyâ yaşantımıza göre, sonradan var olan varlıklara göredir. Bu nedenle O'na ne bir evvel ne de bir son hükmü konulamıyor.

Şöyle aklımızı zorlayarak evvel ve sonra, olarak uzun

bir süre düşünelim; ne kadar düşünürsek düşünelim aklımız oraya kadar uzanamaz, başka bir varlık olmadığı için o düşünemediğimiz zamanlar dahi O'nun kendi varlığıdır ve kendi varlığı içerisinde oluşacak hâllerdir.

O'nu eğer bir şekil ile tasarlıyor isek o bizim hayâlimizde var ettiğimiz ondan ibârettir, gerçek O, ne hayâle ne vehme ne de başka herhangi bir vasfa sığmaz.

*****

"Ondan, bir zaman mefhûmu ile haber sormak da imkânsızdır, hâsılı kelâm onun için ne vaktin, ne zamanların, ne yerin, ne altın, ne de üstün, ne de onunla beraber bir mevcûdun varlığı düşünülebilir, O'nu istiab edecek yâni içine alacak ve barındıracak bir mekân da düşünülemez."

*****

Çünkü O mekânları meydana getirendir. **"vesia kulle şey'in ilmâ"** yâni "ilmi ile herşeyi kapsamıştır" (Tâhâ, 20/98) ve **"vesia kursiyyuhus semâvâti vel ard"** yâni "O'nun kürsisi gökleri ve yeri kaplamıştır" (Bakara, 2/255) âyeti kerîmeleri gereğince O'nu saracak herhangi bir varlık düşünülemez.

*****

"Evet O, yukarıda anlatıldığı gibi idi el'an yâni şu anda dahi öyledir. Yüce Allah, öyle bir varlık idi ki onunla beraber bir şey yok idi el'an yâni, şu anda dahi öyledir yâni vahid yâni bir ama sayı ve hesap ile değil."

*****

Efendimiz (s.a.v) bir Hadîs-i Şerîf'lerinde şöyle buyuruyor; **"Kânellahu ve lem yekûn maahu şey"** yâni "Allah var idi, O'nunla birlikte hiçbir şey yok idi." Bu Hadîs-i Şerîf'i Hz.Âlî (k.a.v) efendimize naklettikleri zaman şöyle cevâp vermiştir; **"El'an kema kân"** yâni "şu anda da öyledir."

İlk Hadîs-i Şerîf'te belirtilen "kâne" yâni "idi" fiili herhangi bir mahlûk üzerinde mânâsını sürdürür ancak Allah denilen mânâ'nın üzerinde "kâne" fiili hükmünü sürdüremez. O halde "kâne" fiili geçmişe değil hâle dönüktür ve bu yönden Hz. Âî (k.a.v) efendimiz o cevâbı vermiştir.

Bizler bu Hadîs-i Şerîf'in hükmünü ne kadar güzel anlayabilirsek Rabbimizi ve kendimizi o derece iyi anlamış oluruz. Bu ifâdeler üzerinde göstereceğimiz dikkat kadar kendimize yönelmiş oluruz.

Aslında bu Hadîs-i Şerîf'in hükmü sadece fiiller âlemi için değil, esmâ ve sıfat âlemlerine kadar dayanmaktadır.

"Lâ fâile illâllah" hükmü ile "Allah vardır" derken bu deyiş başka birinin "Allah yoktur" deyişine karşılık bir deyiş değildir. Bizler "Allah vardır" ifâdesini genellikle çok evvel bir zamanlarda mevcûtlar yoktu ancak "Allah vardı" şeklinde anlıyoruz, oysa dînin gerçekten ne olduğunu anlama yönünden çalışmalar yapan kişilerin bu ifâdeyi çok çok iyi anlamaları gerekmektedir. "Allah var idi, O'nunla birlikte hiçbir şey yok idi" ifâdesinde "**birlikte hiçbir şey yok**" demek kendi başına ayrı bağımsız varlık olarak hiçbir şey yok, demektir. Bütün varlıklar vardır ve bunların ayrı gibi görünmeleri bizim hayâl ve zannımızdan kaynaklanmaktadır, oysa gördüğümüz bütün varlıklar Hakk'ın birer zuhur mahâlleri olmaktan öte bir şey değildirler.

Hadîs-i Şerîf'in fiiller âlemindeki hükmüne şu âyeti kerîme ile işaret edilmektedir; "**mâ halakallâhus semâvâti vel arda ve mâ beynehumâ illâ bil hakkı**" yâni "Gökleri ve yeri ve ikisinin arasındakileri Hakk olarak meydana getirdi." (Ahkâf, 46/3) Yâni "Hakk isminin kapsamı olarak meydana getirdik" demektir ki bu varlıklar Hak isminin değişik tecelli ve zuhurları ise kendilerine has bir varlıkları söz konusu olamaz.

Hadîs-i Şerîf'in esmâ âlemindeki hükmüne baktığımızda; Bu âlemi meydana getiren Allah'ın varlığıdır,

ancak sistem olarak bütün varlıklar esmâ-ül hüsnâ'nın zuhurlarıdır ve her biri bir ismin mazharıdır. Esmâ-ül hüsnâ'nın en çok zuhura çıktığı mahal ise insândır ve insânın üstünlüğü bu yüzdendir. Bütün varlıkların zuhuru esmâ-ül hüsnâ'dan ibâret olunca bu esmâ-ül hüsnâ'nın sâhibi olan Allah'tan başka bir varlık olmadığı ortaya çıkmaktadır.

Sıfat âlemi açısından aynı şekilde bütün sıfatlar Hakk'ın olduğu için O'nun dışında bir şey sözkonusu değildir.

*****

Yüce Allah, zâtında ve sıfatında münferittir (yâni tektir),

*****

Gerçi zât birdir ve sıfatlar çoktur ancak o sıfatlar tek kaynağa dayandıkları için onlar dahi birdir.

*****

ama , bir ferdaniyet mefhûmunu düşündürecek belirti olmadan o, isim ve müsemmeden terki edilip bir araya gelmiş de değildir,

*****

Yâni ortada gözüken varlıklar O'nun isimlerinin oluşturduğu mazharlarıdır demiş idik ancak Allah için bu sözün gereği olarak bir terkiptir diyemezsiniz. Terkipleri meydana getirmiştir ancak O terkiplerden meydana gelmiş değildir. Terkipleri onun vahdâniyyetine ulaşamaz çünkü vahdâniyyetinde terkiplik hükmü yoktur, terkiplik esmâ âleminde başlar, sıfat ve zât âlemlerinde ise terkiplik hükmüne yer yoktur.

*****

çünkü isim de müsemmeden da O'dur, isim onun gayrına mal edilemez,

*****

Herhangi bir varlık için söylediğimiz bir isim O'ndan ayrı başka bir şeydir, diye düşünülemez.

*****

çünkü onun gayrı diye bir şey yoktur, iş bu sebepten isim de müsemmâ da O'dur. Evvel O'dur amma bu evveliyet için bir başlangıç düşünülemez kezâ Âhir de O'dur ama bu Âhir için bir bitiş tevehhüm eylesin yâni bitiş diye bir şey yoktur,

*****

Sürekli bahsettiğimiz kıyamet hâdisesinde de görüleceği üzere kıyametin kopmasıyla bitecek bir şey yoktur, kıyamet süreci belirli bir sistemin içerisinde oluşacak olaylardır ve sonsuz fezânın içerisinde bizim güneş sistemimiz ancak bir iğne ucu gibidir.

*****

aynı şekilde Zâhir de O'dur, ama şöyle veya böyle diye bir zuhur vasfını tâbir de mümkün değildir,

*****

Bir kısım hâdiselerin ve hakikatlerin beşer aklına hitap ederek o mevzû izah edebilmesi için kullanılan ifâdeler ile de O'nu tahdid altına almak dahi mümkün değildir. O nasıl dilerse öyle zuhur eder.

*****

kezâ Bâtın da O'dur yâni gizli, ne var ki bu gizliliği de anlatmak için herhangi bir vasfa büründürmek mümkün değildir.

*****

Zâhir ve bâtın hükümleri aslında bizim gözümüze göre oluşmaktadır. Zâhir ve bâtın diye ayrı bir şeyler yoktur, gördüğümüz âlem bizim göz kapasitemize göre bize var olarak gözükmektedir, bizim göz kapasitemizden başka bir

yapıya göre belki o var dediklerimiz yok hükmündedir.

Dolayısıyla bize zâhir olan, o birime bâtin olmaktadır, aynı şekilde bize bâtin gözüken, bir başka varlığa zâhir olabilmektedir. Biz bâtin dediğimiz şeyi gördüğümüzde o bize zâhir olacaktır. Hakk'ın varlığı tek olduğundan dolayı tek olan bir varlığın bu teklifi açısından bâtını ve zâhiri diye bir şey sözkonusu olamaz, bizler algılarımız yönüyle zâhir ve bâtin ayrımını yapıyoruz. Ve bu şekilde bâtını olarak düşündüğümüz Allah'ın varlığını kendi kendimize şekillendirerek ona yönelmekteyiz.

*****

taayyünatın, yâni herhangi bir şeyin kendi başına oluşu ve başkasına benzeyiş şekillerinin tümü O'dur. Varlığın ilk harfi, kezâ O'dur yâni varlığın başlangıcı,

*****

Varlığın ilk harfi denilmesi ahadiyyet mertebesinde Vahîdiyyet mertebesine inmesidir. Ahadiyyet mertebesinde varlık diye bir şey söz konusu değildir, vahîdiyyet mertebesinde ise varlığın kökeni, aslı tek bir olarak söz konusudur. Bu ilk harfe (Elif) harfi de diyebiliriz.

*****

kezâ sırrın başlangıcı da ona varır, aynı şekilde âhirin, yâni sonun harfi de yine O'dur, onunla başlar yâni onun baş harfi ile böylece âhirin de sırrı o olmuş olur.

*****

Bizim sistemimizin son harfi kıyamettir, kıyamet koptuktan sonra yeni bir harf başlar o da mahşer oluşumunu belirten harftir.

*****

Zâhir harflerinin tüm varlığı onunladır yâni onun ismidir ismi ise, onun zâtına çıkar.

*****

Bütün mevcûtların her biri bir harf hükmündedir. Harf yan yana geldiğinde kelimeyi oluşturur ve kelimeden de mânâ meydana gelir ki bu mânâ bu harflerin bâtını yönüdür, harflerin görünüşleri ise zâhir yönleridir.

*****

Bâtın harflerinin varlığı da onunla vücûd buldu çünkü bu da onun bir ismidir, sıfatıdır.

*****

Burada bâtın derken öldükten sonra başımıza gelecek hâdiselerin hükmünden de bahsetmektedir. Bize göre daha henüz o âlem zuhura çıkmadığından dolayı bâtın hükmündedir, biz öldükten sonra ise dünyâ hayâtı bize bâtın âhiret hayâtı ise zâhir olacaktır.

*****

Hâsılı kelâm Evvel, Âhir, Zâhir, Bâtın yoktur ancak, O vardır.

*****

Yâni Zâhir hükmüne de bürünür, Bâtın hükmüne de bürünür, Evvel hükmüne de bürünür, Âhir hükmüne de bürünür ve bu bürünmeler kendisinde bir değişiklik meydana getirmez, bunların hepsi şunatlarını ortaya çıkarmasıdır.

*****

şunu da unutmamalı ki sayılan harflerin hiç biri O'nun varlığına kayıp gitmemiştir.

*****

Sayılan harfler yâni varlıklar ayrı bir varlık olup O'na ulaşır, O'nda yok olmuşlardır, hükmü yoktur. Varlıklar esmâ âleminden sonra ortaya çıkmışlardır, zât âleminde varlıklar diye bir şey sözkonusu değildir bu nedenle varlıklar Hakk'ın zâtına ulaşamazlar bu nedenle "O'nun varlığına kayıp gitmemiştir" denilmiştir. Varlık hükmünün

alınabilmesi için Arş-ı Âlanın altına inilmesi lâzımdır çünkü arşın üzerinde zât mertebesi vardır.

*****

kezâ, onun varlığı da bu harflere kayıp gelmemiştir, ne gelmek vardır ne de gitmek.

*****

Varlıklar nasıl O'na bitişmemiş ise O'da varlıklara bitişmemiştir. Ancak bu hüküm ahadiyyet mertebesinde bakıldığında vardır çünkü ahadiyyette varlık tektir ve orada ne isimler ne sıfatlar yoktur, Ahadiyyet tam olarak kendi mertebesinde.

*****

Bütün bu mânâları, anlattığımız şekli ile anla ki Hulûliye mezhebinin düştükleri hataya düşmeyesin,

*****

Hulûliye mezhebi varlıkların bir birine girmesi hükmüyle oluştuğuna inanmışlardır. Yâni "Âdem a.s'a Allah'ın rûhundan bir rûh girdi, kişi anne karnında iken ayrı bir yerden kendisine rûh geldi girdi vb. gibi, rûhların ayrı bir yerde bekleyerek bedenler dünyâyâ geldiğinde onlara girerek hayâtlarını sürdürdükleri" gibi dahil oluş hükmüyle bir tevhid anlayışları vardır.

İşte bu tip düşünce mertebelerinde olanlar hep bir yönleriyle haklıdırlar her yönleriyle değil. Oysa Cenâb-ı Hakk'ı en güzel şekilde tanıyabilmek için ef'âl, esmâ, sıfat mertebelerini bilmek lâzımdır. Kûrân-ı Kerîm esas olarak bu üç mertebeden bize bilgileri vermektedir, bizler bu mertebeleri idrâk edip anlayamaz isek incelediğimiz âyeti kerîmenin bize hangi mertebeden geldiğini anlayamaz ve gerçek mânâsına ulaşamayız. Bu nedenle müslüman bir kişinin geniş ufuklu bir düşünce yapısına sâhip olması, inkarcı olmaması ve ön yargılarda bulunmaması lâzımdır.

*****

O, eşyâlardan her hangi bir şeyde olamaz, aynı şekilde, herhangi bir şey de onda değildir yâni ne bir giriş var ne de bir çıkış bu durumda, anlatılan mânâyâ uyan odur ki onu anlattığımız vasıfla anlayasın işte anlatılan mânâların dışında hiç bir şeyi karıştırma, şöyle ki ilmin delâletini bu mânâda kabûl etme,

*****

Hakk'ın vahdâniyyetini zâhiri ilimler ile anlamaya çalışma.

*****

akıl yararlı olacağını sanmayasın, fehim bu makamda hiç bir iş göremez hele vehmin bu durakta sözü dahi edilmez, his yâni duygu ancak dış âlemde sözünü geçirebilir, yüce âlemde o âtıl ve bâtıl kalır.

*****

Akıl ve fehim beşeri anlayışta olan akıl ve fehimdir, gerçek anlayışta olan kimse için ise zâten akıl ve fehme gerek yoktur. Bu ise kişinin kendi kendini tanıyıp idrâk etmesidir.

Fehimin erişemediği yere vehim hiç erişemez çünkü vehmin aslı hayâldir. Vehim varı yok, yoku ise var gösterir.

Eğer beş duyu ile bütün hakikatleri idrâk etmeye çalışırsak bu mümkün değildir. Beş duyunun kapasitesi bellidir. Bu nedenledir ki Hz.Mevlâna "**aşk yolunda akıl çamura batmış merkebe benzer**" demiştir. Beş duyu ile ilgili olan akıl kişiyi belirli bir yere kadar götürür ve o ancak o götürdüğü kapının dışında bırakır, içeride ona yer yoktur.

*****

Dış göz nedir ki ? O da bir iş göremez, kezâ, bâtın gözü de.

*****

Eğer bâtin gözümüzü biz gerçekten bâtin gözü edememiş isek zâten o bâtin gözü denilen şey iptal olmuştur ve çalışmıyordur. Bir kameranın objektifinin önünde onu kapatan çok küçük bir nesne, kamera ne kadar donanımlı olursa olsun ona işlevini yaptırmaz. Ancak o küçük nesne objektifin önünden çekildikten sonra her istediğiniz şekilde kamerayı kullanabilirsiniz.

*****

İdraki de bırak, onu bir kâlem geç!

*****

Çünkü bu idrâk beşeri akıldan doğan bir idrâktir ve beşeri aklın idrâki ne kadar geniş olursa olsun neticede sınırlıdır çünkü şartlanmalar istikâmetinde olan ilmiyle işe bakacaktır.

*****

Şunu unutma ki O'nu, ancak O görebilir, O'nu, ancak O idrâk edebilir O'nu, ancak O bilebilir yâni yüce Allah, kendisini kendi gözü ile görür, kendisini kendi özü ile anlayabilir.

Burada özet olarak anlatılmak istenen mânâ şudur; O'nu, O'ndan gayrisi göremez, O'nu, O'ndan gayrisi idrâk edemez. Öyle ki tek kişi, tek kişi dahi bu mânânın dışında bir şeye sâhip olamaz.

*****

Allah Teâla (c.c) bu âlemleri hayâl ve vehim ile meydana getirdi, bu âlemler aslında yok hükmünde olan âlemlerdir. Varlıklar aslında yoktur ancak biz hayâl ve vehimimizle onlara var hükmünü veriyoruz ve bu şekilde yaşayan bütün varlıklar da kendilerini var olarak kabûl etmektedirler. Bu nedenledir ki bizlerin ortaya çıkışının ana kaynağı Cenâb-ı Hakk'ın Kudret sıfatıyla birlikte vehimdir. Vehim hayâle dönüşür, hayâlde varlıkları ortaya getirir. Vehim Kahhar isminin zuhurudur ve Kahhar ismi bir yerde

zuhur ettiğinde o yerde kendisinden başka bir şey bırakmaz dolayısıyla her varlık vehim hükmü ile "ben" der ve bu şekilde de kendisini ayrı bir varlık olarak zanneder. Bir buğday tanesi buğdaylığını sürdürürebilmek için "ben" buğdayım der ve buğdaylığını yapar ancak başka bir varlığa bu fikri aşlamaya kalkmaz oysa insânoğlu böyle değildir karşısındaki varlığa bu "ben"i aşılar. Kişi hayâl ve vehim içerisinde yaşadığı sürece kendisini ayrı bir varlık olarak kabûl eder ve bu varlığın Hakk'ı görmesi diye bir şey kat'iyet ile mümkün olmaz.

Tâ ki kendisindeki bu hayâl ve vehim hükümlerini giderecek ve ortadan kaldıracak, bunlar gittikten sonra zât kendi kendisi ile kalacak işte ondan sonra ancak kendisini gören O'dur, kendisini idrâk eden O'dur.

Hayâl ve vehim hükmü bizlerde sürdüğü sürece O'na ulaşmamız mümkün olmaz çünkü ortada ulaşılabilecek bir yer yoktur. Bu hükmün dışında hiçbir varlık kalamaz.

*****

Yanlış anlaşılmasın O'nun zâtında bir hicâbı vardır yâni perdesi ne var ki bu perde onun vahdâniyetidir yâni birliği, tekliği başka değil kendi hicâbından başka bir şey O'nu perdeleyemez,

*****

Burada bahsedilen perde herhangi bir iki bölümü mekânsal olarak bir birinden ayıran perde değildir, bizim hayâl ve zannımızda olan ve kendimizin kurup kendimizin değerlendirdiği ayrı olma hükmüdür.

O'nu başka bir varlığın perdeleyebilmesi için daha güçlü bir varlık olması lâzımdır ki perdeleyebilsin böyle bir şey de söz konusu olmadığından neticede O dilediği mahalde kendine perde çeker ve kendisini perdeli olarak seyreder, dilediği mahalde yine kendisi açar. İşte bu perdenin açılması âlemde olağanüstü bir mesele olarak belirtilir, çünkü Cenab-ı Hakk normalde perdesini açmaz,

perdesini açmamak O'nun kanunlarından bir başkasıdır, bütün âlemi hayâl ve vehimden meydana getirdiğinden ve hayâl ve vehim orada gerçek hâllerini yaşadıklarından o perdeyi açmaz. Hayâl ve vehim perdesi varlıklardan kalktığı anda o varlıklar kendi hükümlerini icrâ edemezler bu nedenle bu âlemin nizamı perdeli olmaktır.

Perdeler bu neden ile kalır ancak bizler akıl mertebesinde bu anlatılanları idrâk edebilirsek ve de yaşarsak bu durumda bizde ki perde kalkmış olur ki gerçekte olan olağanüstü iş budur. Âlem mertebesinde bir varlığın perdesinin kalkması gerçekten çok şaşılacak bir iş ve âlemde idrâki en güç işlerden birisidir. Bu perdelerin kalkmasının yolu da daha önce perdesi kalkmış olan bir mahal ile dostluk kurmaktan geçer. Bir mahallin gerçekten perdesi kalkmamış ise hayâl ve vehim hükmü ile yaşıyor ise zâhiri ilmi ne kadar üstün olursa olsun, bedeni çalışmaları ne kadar fazla olursa olsun, isterse geceleri sabaha kadar başını secdeden kaldırmayın, gündüzleri de hiç durmadan namaz kılsın bu perdeler kalkmadığı sürece o hayâl ve vehim içerisinde hayâtını sürdürmektedir ve de ölüm ötesi yaşantısı da aynen bu şekilde devam edecektir. Gerçi insânlar bu mahalle vehim yoluyla veli ve evlîya derler ancak bu halkın indinde olan bir yorumdur. Ancak şunu da unutmamak lâzımdır ki bu mahal vehim içerisinde yaşıyor bu nedenle Hakk'ın gayrıdır şeklinde bir hüküm de veremeyiz, eğer bizler irfân ehli isek Hakk'ın orada kendisini vehim gücü ile ortaya getirdiğini biliriz ve o varlık vehim içindedir veya dışındadır şeklinde bir konuyu söz konusu edemeyiz. İrfân ehli değil isek hayâl içindedir veya değildir gibi bir değerlendirmede bulunuruz ki bu da bizim cehâletimizi gösterir.

*****

**Şöyle ki O'nun varlığı vahdâniyeti ile gizlenir
ama şekilsiz keyfiyetsiz**

*****

O'nun varlığından kasıt O'nun zâtıdır yâni zâtına

sıfatları perdedir, sıfatlarına isimleri perdedir, isimlerinin perdesi ise fiilleridir, hangi mertebeye gelinmiş ise bir evvelki mertebeye onun perdesidir. Bu nedenle bizler ilk önce fiil perdelerini sonra isim perdelerini sonra sıfat perdelerini kaldırarak ancak kendimizi buluruz, aslında orada da kendimizi bulamayız O bizi bulur.

*****

O'nu hiç kimse göremez ama hiç kimse ne, yeni bir şeriatle gelen mürsel peygamber ne, bir veli Allah dostu ne de, ona yakınlığı olan bir melek bu da, ona karşı, kendiliğinden bir mârifete sâhib olamaz

*****

Ne kadar yakın olursa olsun hatta bitişik dahi olsun bu durumda dahi ikilik vardır. Yakının kalkması yakî'nin gelmesine bağlıdır, yakî'nin ise aslında tek olan iki varlığın yine tek olarak idrâk edilmesidir. "**El yakî'n-i huvel Hakk**" yâni "**yakî'n Hakk'tır**" denilmiştir. "*İşte onlar cehennem karşısına getirildikleri zaman cehennemi yakî'n olarak göreceklerdir*" demesi, cehennem ne olduğunu gerçekten idrâk edeceklerdirin ifâdesidir. Bizler şu anda cennet ve cehennem sözcüklerin bir mânâ çıkartarak yorumlar yapabiliyoruz ancak bunları gerçek mertebeleri ve yaşantısıyla idrâk edemiyoruz yâni yakın olarak biliyoruz yakî'n olarak idrâk edemiyoruz.

*****

O'nun peygamberi O'dur yâni kendisi, O'nun risaleti O'dur yâni elçisi O'dur yâni kendisi, kezâ kelâmı da O'dur yâni kendisi de.

*****

İslâmiyetin başlangıcından 500-600 sene sonra müslümanlar kendi aralarında fikir ayrılıklarına düştüler bu dönemde Kûrân-ı Kerîm hakkında da mahlûk mu yoksa halîk mi olduğu yönünde tartışmalar oldu o dönemlerde bu konuda kesin bir karara varılamadı oysa mânâ Mertebesin-

den bakıldığında Kûrân-ı Kerîm hâliktir mahlûk değildir ancak madde düzeyinden yâni kağıt, kâlem, düzeyinden baktığımız zaman mahlûktur ancak bu mahlûk oluş dahi avâma göredir gerçekte zâten mahlûk diye bir şey söz konusu değildir. Aslında bütün varlık Hâlik'in ta kendisidir, Âyet-i Kerîme'lerde geçen "**halâka**" yâni halketme kelimesini biz "**yaratma**" olarak tefsir ediyoruz oysa halketme yaratma değil hulk, ahlâk, kendinde olanı değişik mertebe ve vasıflarda ortaya çıkarmaktır, yoksa ayrı başka bir varlık ortaya getirmek değildir. Dolayısıyla bir başka varlığın O'nu idrâk etmesi mümkün olamaz, çünkü başka varlık yoktur, ancak O kendini idrâk eder ve bilir. Peygamber dediğimiz O'nun bir isminin zuhurudur, resûl dediğimiz bir başka isminin zuhurudur, bütün bunlar O'nun varlığı içerisinde oluşan hâllerdir ve kendi zuhurlarıdır ve hepsi kendisinden kendisinedir. Vehim hükmüyle meydana gelen bu varlıklar vehim nedeniyle kendisini ayrı bağımsız bir varlık zanneder, kendisini bu şekilde zannettiğinden dolayı karşısındakini de öyle zanneder bu şekilde değişik birim ve yaşantılar ortaya çıkar. Bütün bu değişik yaşantıların kaynağı ise tektir ve o da kendisinden başkası değildir.

Bu hakîkatlere tam bir fiiller mertebesi düzeyinden baktığımızda bunları anlamamız, vahdeti anlamamız, tevhidi anlamamız ve müslüman olmamız da mümkün değildir. Esmâ ve sıfat mertebelerine aşama yapıyor ve oradan bakabiliyor isek ancak bu meseleler çözüm yoluna girer.

Bizlerin olduğumuzu zannettiğimiz müslümanlık hayâlimizdeki vehmimizdeki müslümanlıktır, âhirette bize en başta sorulacak olan "**O sizinle beraberdi siz neredeydiniz?**" (57/4) sorusunun cevâbını eğer bu dünyâ yaşantısında bulabilir isek, orada o cevâp verilmiş olacaktır ve daha sonraki sorular da kolayca geçilecektir.

*****

O bir elçi gönderdi kendisinden kendisiyle

kendisine,

*****

Mâdem ki kendisinden kendisiyle kendisine geldi ise bu kadar şeye ne gerek vardı? gibi bir soru aklımıza gelebilir. İşte Cenâb-ı Hakk kendisinde mevcûd olan değişik mertebeleri ortaya çıkarmak için bu şekilde zuhur etti. Önce zâtından sıfat âlemine sonra oradan esmâ âlemine oradan da ef'âl âlemine tenezüül etti. Bu süreç içerisinde yâni zât âleminden ef'âl âlemine inen süreç içerisinde bir önceki mertebesini unuttu yâni kendi kendini perdeledi ve sonuçta hayâli ve vehmi yönünden kendisini madde beden olarak kabûllendi ve yine kendisinden kendisiyle kendisine haber gönderdi ki, yâni direk zât âlemine ef'âl âlemine haber gönderirdi ki, "Benim yerim orası değildir, Ben ile bana gel" dedi. O birim kendisini ayrı bir "ben" zannediyor idi oysa o "ben" "ben" değildir. Bu senaryonun tamamlanması için peygamber gönderdi ve bu şekilde fiiller âlemindeki yaşantısını zât âlemine döndürebilmek için kendisini kendisiyle kendinden haberdar etti.

*****

Ancak ne sebep, ne vasıta bunlar yok, çıkar bunları aklından yâni gayriyi sakın ha koyma ortaya, elçiyi gönderen, elçinin getirdikleri, elçinin kendisi ve elçinin geldiği kimse bunların hepsi aynı varlıktır, tek şeydir, aralarında hiç bir fark, değişiklik ve ayrılık yoktur.

Bir bekâ vücûdunun harflerini düşünün, bu onun varlığıdır, vücûdudur, başka yok. O'nun gayri için bir vücûd düşünülemez, hatta yokluğu da yâni fenâsı da hatta ne ismi, ne de müsemması düşünülebilir sakın ha çok çok sakın bu mânâları inkara kalkmayasın sonra yanarsın çünkü delilimiz kesindir, sağlamdır çünkü Resûlullah (s.a.v) efendimiz şöyle buyurdu "bir kimse ki, nefisini bildi gerçekten Rabbını bilen o oldu "

*****

"Men arefe nefsehû fekat arefe rabbehû" yâni kim ki nefsine ârif oldu "Hû" nun nefsine ârif oldu ve Rabbini bilen o oldu. Burada bahsedilen bilme bizim anladığımız şekilde herhangi bir ilim ile bilme değil kendi varlığını bilmedir.

Kişinin kendi varlığını bilmesi de üç yol ile olur:

1. Madde beden mertebesinde teferruatlı ilim ile bilmesi,
2. Esmâ mertebesinin teferruatı ile bilinmesidir
3. Sıfat mertebesinde nefsini bilmesidir ki, kendisi gerçek olarak bilmesi ancak bu mertebede olabilmektedir.

Madde ve esmâ âleminde nefsini bilemeyen kişi sıfat âleminde nefsini hiç bilemez.

Kişi ilk önce varlığının şuuruna ermelidir çünkü insân gerçek varlığını hiç düşünmeden hayâli varlığı içerisinde hayâtını sürdürür burada şeriatın gerektirdiği bütün fiilleri de işleyebilir fakat kendisinin farkında olmadan hepsini şartlanmalar dahilinde yapar ve bu durum tamamen uyku halinde yaşanan bir hayâttir, şuurlanma yoktur. Kişi en alt mertebede evvelâ kendine dönerek "**ben neyim**" diye sormalıdır ve bedeninin, aklının, şuurunun aslının ne olduğunu düşünmeye doğru yönelmelidir ki böylece nefsini bilmeye ilk adımını atabilsin. Bu adımın sonrasında farkedeki bir izâfi rûhu vardır ve kendisinde mevcûttur ve sonrasında kendisinin varlığı ile âlemin varlığının tek şey olduğunu farkederek.

Madde mertebesindeki bu idrâkten sonra esmâ mertebesinde bütün bu varlığın Allah'ın hükmünde yok olmasıdır.

Sıfat mertebesinde evvelâ "Hû" hükmüyle daha sonra "hûve" mertebesinde kendini bulmasıyla nefsini bilmenin aşamalarını gerçekleştirir.

Bundan sonra nefis dediği özünün Rabbından geldiğini ve Rabbından ayrı bir şey olmadığını idrâk eder.

Zâti nefis üzere biliş ise bütün bu anlatılanların üzerinde olan biliştir ve ona dönüşteki olan biliş diyerek, öylece bırakalım.

İşte kişi nefsinin hükümlerinin rububiyet hükümlerinden geldiğini idrâk ettiğinde kendisinin "hûve"den başka bir şey olmadığını, acabalar ve şüpheler olmadan kesinlik üzere bilir.

*****

Çünkü Resûlullah (sav) efendimiz şöyle buyurdu "Rabbımı, Rabbim'la bildim" ona, Allahû Teâlâ salât ve selâm eylesin...

*****

"Dur! Rabbin namaz da!" denilmesi yâni "dur! düşünceni öyle bir yerde durdur yâni topla ve başka bir şeyler karışmasın ki sen Rabbinin bütün rububiyet hükümleriyle meydandasın" demektir. Namaz mü'minin mi'racıdır ve Hz.Peygamberin (s.a.v) orada rububiyet hükümlerini en geniş mertebede idrâk etmesinin hükmüdür "Dur! Rabbin namaz da" ifâdesi. Efendimiz (s.a.v) rabbani hakikatleri bizim neslimiz içerisinde hiçbir mevcûdun ihata edemediği ölçüde ihata etmiştir ve bu söz onun göstergesidir.

"Dur! Rabbin namaz da!" *Bu hususta (Vahy ve Cebrâîl) isimli kitabımızda s. 67. de belirtilmiş olduğumuz küçük bir izahıda faydalı olur düşüncesiyle ilâve etmeyi uygun buldum, Cenâb-ı Hakk faydalandırsın İnşallah.*

"Dur; Rabb'in namaz kılıyor...."

Şöyle rivâyet edilmiştir:

"Rasûlullah (s.a.v.) efendimiz, mi'raca çıktığında, kendisine bütün perdeler açıldı; ancak bir perde kaldı..... O perdenin açılmasını dilediği

zaman: "Dur; Rabb'in namaz kılıyor... dendi."

Bunu bizzât Rasûlullah (s.a.v.) efendimiz anlatmıştır.

Bu Hâdis-i şerifi biraz daha yakından incelemeyi düşünürsek içerisinde beş önemli nokta görürüz.

1. Dur:

2. Perde:

3. Rabb:

4. Namaz:

5. Namaz kılınan'dır:

1. Dur : Bir ikazdır, hareket halinde olan bir şeyi durdurmak, ya onu dinlendirmek veya yanlışını düzeltmek, veya belirli bir sınıra geldiğini belirtmek içindir.

2. Perde: Bilindiği gibi **asli mânâda**, mahremiyyettir; diğer anlamda gaflettir.

Burada belirtilen gaflet perdesi değil, mahremiyyet perdesidir. Açtırılmamakla birlikte arkasında olandan haber verilmiştir.

Orada bir oluşumun varlığı bildirilmiştir. Bu oluşumun idrakî kişilerin ilmi kabiliyetlerine ve hayâllerine bırakılmıştır. Zâten anlatılan hal, "**mutlak hayâl**" âleminde oluşmakta, "**ef-al madde âlemi**" şartları gibi elle tutulur bir hâdise değil "**esma âlemi**"nin lâtif bir oluşumudur.

Buradaki perde **sıfat mertebesini** örten isimler perdesi'dir.

3. Rabb: Kelimesi ve mânâsının iki zuhur yönlü ifadesi vardır.

Biri, "**esma mertebesi**" itibariyle **Rabb-ı hass**;

diğeri, "**zât mertebesi**" itibariyle "**Allah mertebesi**" konumunda **Rabb-ül erbab** (Rabbların Rabb-i) olan "**Allah**" tır.

Buradaki namaz hükmünü uygulayan "**Rabb-ı hass**" tır. Fakat bu oluşumun daha başka çok mânâları da vardır.

4. Namaz: Bilindiği gibi bütün ibadetleri bünyesinde toplayan, diğer ismi "**zıkr**" olan, Allah'ın "**zât mertebesi**" itibariyle tatbik edilmesi lâzım gelen bir faaliyettir.

5. Namaz kılınan: Herşeye lâıyk olan bütün âlemi kendisiyle kendinde var eden "**malik-i mutlak**" olan **Allah (c.c)**'dür.

Namaz fiilinin iki yönü vardır,

bir şahsi; diğeri, umumidir.

Şahsi olanı : Varlık âleminde bulunan her bir ferdin, yani varlığın, bireysel olarak kendi başına yaptığı özel ibadeti'dir.

Umumi olanı ise : Bütün varlıkların her mertebeden toplu olarak, hep birlikte yaptıkları ibadetleridir.

Burada belirtilen ifade, her ne kadar "**Rabb'in namaz kılıyor**" bireysel namazı ifade ediyor ise de, genel anlamda bütün "**Rabb-ı hass**"ları ilgilendiren bir mesele olduğundan, bütün "**rûbubiyet mertebesi**"nin toplu ibadetini de ifade etmektedir.

"**Dur Rabb'in namaz kılıyor**" sözünün muhatabı evvelâ efendimiz (s.a.v.) olduğundan onun da Rabbi, "**Rabb-ül erbab**" olan Allah (c.c) ü olduğundan, orada namaz fiilini işleyenin Allah'ın kendi olduğu açık olarak anlaşılmaktadır.

Buradaki namaz, şekli olarak değil, mânâsı itibariyledir.

Yeri gelmişken burada küçük bir sırrı da fısıldayalım:

Salık yolculuğunda "**fena fillâh**"a (Hak'da fani olma) (yokluk, hiçlik, tükenmişlik sahasına) ulaşınca, abdiyyetinin alışkanlığı gereğince ibadetini yapmağa gayret eder ve biraz da kendini zorlar, işte o zamanda muhatab olduğu emir, "**DUR.....**" olur. Çünkü ondan geriye bir bâkiye kalmadığı için, bu fiili yapacak durumda olmadığından, onun yerine, "**RABB'İN NAMAZDA...**" hitab-ı ilâhisi zâhir olur.

Bu oluşum mutlak bir hâl ve hüküm değil geçici bir şe'endir.

Biz yine yukarıda kaldığımız yerden devam edelim.

Yani oluşan fiil veya fiiller "**zâtından zâtına**" yani bütün âlemlerde zuhurda olan "**zât-ı mukayyedi**" âlemlerden gani olan "**zât-ı mutlak**"ına yönelmesidir.

Çünkü "**zât-ı mutlak**", "**zât-ı mukayyed**"in ana kaynağı, devamlılık ve varlık sebebidir.

Tecellisini çektiği anda, âlemde yaşayan, görünen, hiçbir şey kalmayıp ismi bâtın olan asıl âlemine dönüşmüş olurlar.

Zuhura çıkmış olan her mertebedeki varlıklar yaşam, neş'e ve sarhoşluklarının ellerinden alınmamaları için özlelerinden fiillere dönüştürerek yaptıkları niyaz ve talepleri onların namazları hükmündedir ve belirli zamanlarına kadar var oluşlarının devamını sağlamaktadırlar.

"**Rabb'in namaz kılıyor,**" ifadesini "**Rabb-ı hass**" mertebesinden ele alırsak; zuhurda olan her varlığın kendini kontrolü altında tuttuğu programına göre düzenlediği bir "**esma-i ilâhiyye**" (ilâhi bir isim) ve onun mânâsı vardır.

İnsânlarda da böyledir, her bir insânı kontrolü altında tutan bir isim ve o ismin bir mânâsı vardır. Onu en çok etkileyen odur.

Gerçi varlıkta her bir "**esma-i ilâhiyye**"den bir miktar terkip vardır, fakat hâkim olan, onun "**ismi hassı**"dır. İşte o da, onun Rabb-ı ve ilâhıdır. Kişi farkında olmadan "**aman yarabbi**" dediğinde evvelâ en yakınında onu kontrol eden "**Rabb-ı hass**"ına yönelmiş olmaktadır.

Bu yöneliş sırasında kendisine, "**Dur Rabb'in namaz kılıyor,**" demekle onun da "**abd**" olduğu belirtilmiş, yapılması gereken gerçek ibadetin "**Rabb'ül hass**"a değil "**Rabb-ül erbab**"a olması gerektiği açık olarak ifade edilmiş olmaktadır.

Bu mânâyı bizlere gerçek olarak **"lisan-ı Yusuf"**iy-yeden *Kûr'ân-ı Kerîm Yusuf Sûresi 12/39 âyetinden* açan Cenâb-ı Hakk'tır.

"ya sahibeyissicni e erbabün müteferrikune hayrûn emillâhül vahidül kahharü"

Meâlen :

"Ey zindan arkadaşlarım; çeşit, çeşit Rabb'lar mı hayırlıdır, yoksa vahid ve kahhar olan Allah mı?"

Burada belirtilen Rabb'lar, zâhiren sahte putlar ise de, bâtinen Rûbubiyet mertebesinde zuhur eden **"esmâ-i ilâhiy-ye"**lerdir. Bu **"esmâ-i ilâhiyye"**ler zâta ulaşmağa birer perde olduğundan aşılıp geçilmeleri gerekmektedir.

Ancak **"DUR"** ifadesinden sonra gelen, **"Rabb'ın namaz kılıyor,"** kelâmıyla perdenin arkasında olan hâdiseler haber verildiğinden, asıl da açılacak perdenin dışarıda değil, kendi aklımızda, içimizde olan şartlanmalar perdesi olduğunu anlamamız gerekmektedir.

Bu perdelerin ancak **"kahhar"** ve **"vahid"** isimleriyle açılacağı ve ondan sonra ortada sadece bir **Allah (c.c.)** ismi ve onun bütün âlemlere olan mutlak sirâyet - tesir ve hakimiyeti gönülde, fiilde ortaya çıkmış olacaktır.

İşte sevgili kardeşim, yukarıda belirtilen, bizlere kadar ulaşmış olan bu kelâmı Peygamberinin evvelâ esmâ âleminin hakikatini, daha sonra Ulûhiyyet mertebesinin hakikatini, daha sonra birey insân mertebesinin hakikatini ifade etmektedir.

Ayrıca sen dahi kendine göre bulunduğun hal içerisinde birçok yönden zevkiyab olursun.

Yazmakla tükenmeyecek olan **"lisan-ı Muhammedi"**nin bu bölümünü şimdilik bu kadar izahla noktalamış olalım. **Allah (c.c.) cümlemize idrak ve anlayış kabiliyetleri ihsan etsin. Amin**

*****

Durum anlatıldığı gibi olunca düşün sen nesin?

şüphesiz sen, sen değilsin, sen o'sun ama sen, sen olarak değil. O, bir giriş şekli ile sana dahil değildir, ama, bir çıkış şekli ile de, senden hariç değildir, kezâ sen de onun haricinde değilsin, bu anlattığım mânâ ile senin mevcûd olduğunu kâd etmiyorum, kezâ sıfatını da, şunu anlatmak istiyorum sen hiç bir zaman var olmadın olman da mümkün değil.

*****

Acaba gerçekten böyledir? İşte bu cümleyi idrâk ederek yaşayabilirsek zâten problemlerin hepsi çözülmüş olacaktır.

*****

her şeyi bir yana at, hiç bir şeyle olma hatta sen, sen olma hele nefsinle hiç olma

*****

Çünkü nefsinle olduğun sürece O'nunla olamazsın.

*****

Onunla, yâni Hak'la da olma hatta, onda da olma onunla birlikte de olma

*****

Biz zaman gelir kişi ef'âl mertebesini ortadan kaldırır, bir zaman gelir esmâ mertebesini ortadan kaldırır ve ef'âl ve esmâ mrtebesini kaldırmadıkça sıfat mertebesine geçmesi mümkün olmaz yâni kişi bir üst mertebeye geçmek için bulunduğu mertebeyi ortadan kaldırmak zorundadır. Burada belirtilen Hakk ile olma esmâ mertebesinde takılıp kalma demektir. Bütün varlıklar Hakk'ın isimlerinden meydana gelmiştir ve bu nedenle varlığın aslı Hakk'ın isimleridir diyerek orada kalma ve Hakk ismi ile kendini kayıtlama o isimde bir zuhurdur, terkildir sen zât ismi olan Allah ismine geç.

*****

*****

fakat, şunu da unutma ki sen, ne bir fânisin ne de bir mevcûd sen O'sun O da sen,

*****

Ef'al ve esmâ mertebesiyle değil sıfat ve zât mertebesiyle sen O'sun, O'da sen.

*****

bu arada şu mânâyı da anla Allahû Teâlâ âlemlerden hiç birine muhtaç değildir, ganidir. Bunun böyle olması için ne bir illet lâzım gelir ne de bir sebep.

Şimdi varlığını ki, anlatılan mânâda anladın yâni varlığına karşı bir irfân duygusuna sâhib oldun şüphesiz varlık yönü ile Allahû Teâlâ'yı anladın sayılır,

*****

Varlık yönüyle anlamak ef'âl ve esmâ mertebeleri îtibarıyla olan anlamadır.

*****

yâni ona karşı bir irfân duygusuna sâhib oldun demektir. Anlatılan bu mânânın dışında her şey boşuna sayılır yâni faydasız sıfır.

*****

Bunların dışında olan bütün bilgiler fiiller âleminin gerekleri olan yaşantılardır, teferruattır ve ölümü tadış hâdisesi ile biterek dünyâda kalacak olan ilimlerdir bu nedenle bize lâzım olan ölüm ötesi ebedi hayâtımızda gerekli olan bilgileri toplamaktır.

Ayrı bir varlık olarak kendimizi zannettiğimiz sürece ne kadar uzun bir ömrümüz olursa olsun kendimizi yine idrâk edemeyiz. Ancak kısa bir çalışma neticesinde çok çok uzun

*****

bir hayât süreci içerisinde elde edemeyeceğimiz neticeleri elde edebiliriz ki bu yol vahdet yolu yâni burada bahsedilen ilimlerin yoludur.

Kûrân-ı Kerîm'de bahsedilen geçmişlerin hayât hikâyeleri her yönleriyle ezberlenebilir, Hadîs-i Şerif'ler ve Kûrân-ı Kerîm'in bütün Âyet-i Kerîmeleri ezberlenebilir, bunlar başkalarına nakledilebilir ancak bunlar sadece söz ile nakledilir ise karşıda bulunanlara te'sir etmez ancak yaşanarak aktarılması durumunda karşıya te'sir etmesi sözkonusu olur.

Hakikatlerin gerçek mânâları ile te'sir edebilmesi için lâfzının yanında rûhunun da aktarılması gereklidir. Zâhiri ilimler de kişi ne kadar çok ilerlemiş olursa olsun o ilmi ona perdedir.

*****

Bu mânâda ârif zâtların pek çoğu yüce Allah'a karşı mârifet duygusunu varlığın yokluğa geçişi ile hâsıl olacağına kail oldular yâni mârifet duygusunu fenâ haline izafe ettiler

*****

Burada bazı kelimelerin yanlış kullanıldığı anlatılmak istenmektedir.

*****

sonra fenâdan da geçtiler fenânın, yâni yokluğun da ötesinde aradılar, kanaatları buydu halbuki bu duygu açıktan bir yanıltır ve bir yanılmadır.

*****

Bu sistemler kullanılır ancak ne olduğunun gerçek şeklinin bilinmesiyle kullanılması lâzımdır çünkü bu öyle bir kelimedir ki "**fenâ**" "**fâni olma**" hükmü ortaya geldiğinde hemen kişiye bir varlık verilir eğer o varlık verilmez ise "**fenâ**" hükmü ortaya çıkmaz bu durumda da olmayan varlığa varlık verilmiş olur. Kişi kendi cehlini bilir ve cehlin

gitmesi yolunda fenâ hükmünü kullanırsa burada problem olmaz. Varlık en kesifinden en lâtifine Allah'ın varlığıdır bu durumda nasıl fenâ bulacak, ortadan kalkacak olan sadece bizim hayâlimizde var zannettiğimiz vehmi düşüncelerimizdir.

*****

Sebebine gelince Allah'a karşı mârifet duygusu, ne varlığın fenâsına, ne de bu fenânın da fenâyaya varmasına bağlıdır yâni ne mevcûd varlığın yok olmasına, ne de bu yok olmanın da yok olmasına bağlıdır. Hiç bir zaman irfân duygusu anlatılan hâllerle elde edilemez

*****

Zaten yok olan bir varlığı yok etmeye çalışmak akıllı bir kişinin işi değildir, sahralarda dolaşmaktır.

*****

o şey ki, hiç bir şey değildir, ona bir vücûd, yâni varlık verilemez sonra o şey ki varlıktan yana bir nasibi yoktur onun için de bir fenâ hali olamaz ancak fenâ hali bu varlığın isbâtından sonra meydana gelebilir ki, fenâyaya müncer olacak bu varlık, bir yönüyle mevhumdur.

*****

Yâni varlığın gerçek halini idrâk ettiğin zaman fenâ hükmünü kullanabilirsin. Bu durumda âlem senin gözünde fâni olur sen âlemde fani olmazsın. Âlemin varlığı bir vehimdir ve bu fehim fenâ bulur.

*****

Şimdi kendine gelmek zamanıdır,

*****

Şimdi olarak bahsedilen zaman süreci kişi hangi anda kendine gelirse o an onun "**şimdi**" si'dir bu nedenle bu

"şimdi" leri devamlı olarak kendimizde açık tutmamız gereklidir çünkü gaflette olduğumuz an bu hükmün dışına çıkmış oluruz.

*****

sen ki kendini ne bir varlığa sâhip, ne de bir fenâ haline varacak biri bildin ve bu mânâda bir mârifet duygusuna sâhip oldun işte o zaman yüce Allah'ı gerçekten anladın sayılır yâni mârifet sâhibi oldun demektir bu mânânın dışında bir şey ummak boşunadır.

Şimdi mârifeti, yâni Allahû Teâlâ'ya karşı irfân sâhibi olmayı, vücûdun yokluğa gitmesinde beklemek üzerine bir sözümüz var kezâ, fenânın da fenâ bulması üzerine kısaca diyelim bu, şirkin yâni Hakk varlığa ortaklığın bir isbatıdır yâni arada bir yabancı varlığı kabûl etmektir.

*****

Bir kimse düşünürse ki "benim varlığım bazı çalışmalar neticesinde yok olacak ve fenâ bulacak" işte bu düşünce şirkin ta kendisidir yâni Hakk'ın varlığı karşısında kendisine bir varlık vermesi şirkin ta kendisidir ve en ileri derecede olan şirktir.

*****

Oysa Resûlullah (s.a.v) efendimiz "bir kimse ki, nefsini bildi gerçekten Rabbını bilen o oldu" buyurdu ki, bu mânâdaki inceliği anlamak gerek, bu arada hiç bir yabancı görmemek gerek zira, bir yabancıнын isbatı neticede onun yok edilmesini güçleştirir, sebebine gelince "bir şeyin sübûtu gerekmezince onun fenâsı da gerekmez" kaidesi esastır. Bu durumda sana düşen odur ki ne bir şeyi yok göresin ne de var,

*****

Bir şeyi ortada yok göremezsin çünkü vardır, var

göremezsın çünkü o şeyin kendine ait bir varlığı yoktur.

*****

senin bu mevhum varlığın bir şey olma, vasfına dahi hâiz değildir madem ki, o varlığın böyledir yâni bir şey değildir o halde o hiç bir şeye izafe edilemez yâni bağlanamaz ne bir faniye ne de bir faninin gayrına ne mevcûda ne de ma'duma yâni ne varlığa ne de yokluğa.

*****

Varlığın yok ki, varlığın olsa görünene veya görünmeyene bağlama yoluna gideceksin, işte olmadığından dolayı ne varlığa ve ne de yokluğa bağlayamazsın.

*****

İşte Resûlullah (s.a.v) efendimiz gerçekten de bu mânâya işaret etmektedir, şöyle ki sen şu anda ma'dumsun yâni yoksun, nasıl ki daha önce de yaktun yâni "ol" emri gelmeden evvel.

Şu mânâları da unutma ezel şu andır, ebed şu andır, kıdem şu andır yâni ezel, ebed, kıdem şu içinde bulunduğumuz ve göz açıp kapayacak kadar bir zaman içinde elden çıkardığımız vakte sığdırılmıştır.

*****

Ezel, ebed, kıdem hepsi Hakk'ın kendilerine takmış olduğu isimlerden ibârettir ve tek şeyin değişik isimleridir.

*****

İş bu vaktin içinde kendini ara, unutma ki bütün bu gelip geçen anlarda Hakk'ın gayrısı yoktur.

Şimdi anlatacaklarımızı da iyi anlamaya çalış! Allah ezelin vücûdu odur yâni varlığı, Allah ebedin vücûdu odur yâni varlığı, Allah kıdemın vücûdu odur yâni varlığı, bütün bunları anlamaya çalışırken, sakın

ezele, ebede ve kıdeme kendiliğinden bir varlık vermeyesin. Anlatmaya çalıştığımız bu mânâ doğrudur eğer doğru olmasaydı Allahû Teâlâ tek ve saltanatında ortaksız olamazdı halbuki, onun şanına yakışan tek olması ve varlığında ortağı olmamasıdır. Muhal olarak ona bir ortak düşünülürse şöyle olması gerekirdi;

Onun ortağı o olurdu ki kendine has bir varlığı var ama Allah'ın varlığı ile var değil. Bir kimsenin veya her hangi bir şeyin böyle olduğunu düşünün, bu takdirde o, Allah'a muhtaç olmaz. İkinci bir rabb olur yâni Allah. İş bu oluş, muhaldir. Allahû Teâlâ'nın, mülkünde ve saltanatında ortağı yoktur, benzeri yoktur, dengi yoktur bu mânâlar açısından bakılınca her kim Allah ile beraber, Allah'tan bir parça veya Allah'ta herhangi bir şeyi görürse halbuki o şey, bir Rabb olması yüzünden Allah'a muhtaçtır.

Allah ismi, camî isimdir ve âlemdeki bütün isimleri kapsamına almıştır, bizler baktığımız eşyâlar üzerinde terkip hükmü ile zuhura gelmiş varlıklar görürüz. Bu varlıklar hakikatleri itibarıyla Hakk'ın varlığından başka bir şey değildir ancak zuhuru ve terkibi yönünden Allah'a muhtaçtır.

Yeri gelmişken **(Yaratma)** kelimesinden ne anlamamız lâzım geldiğini biraz düşünelim.

(Yaratmak) Lügat mânâsı ile. **Olmayan bir şeyi var etmek.** Olarak ifade edilmektedir. Bu anlayış zâhiri bir ifadeyle şeriat ve tarikat mertebesinde ki anlatılımlarda kullanılabilir, çünkü zâten bu mertebeler de ikili bir anlayış vardır, kullananları fazla ilgilendirmez gafletleri yüzünden kullanmakta mazurdurlar. Ancak gerçekten irfan ehli olmayı murad eden kişinin ilk yapacağı işlerden birinin bu kelimenin gerçek halini anlamaya çalışmak olmalıdır aksi halde bu anlayışla hiçbir zaman ikili anlayıştan kurtulup gerçek mânâ da tevhid ehli olamaz.

Ârifler "Kâmusu aşk-büyük aşk lügatı" tan Yaratma kelimesini kaldırmışlar yerine "zuhur ve tecelli" yi koymuşlardır. Bu âlemde mutlak yokluk diye bir şey yoktur, göreceli yokluk vardır, daha henüz meydana gelmemiş haldedirler (a'dem) de yani izafi yokluktadırlar vakti geldiklerinde o izafi yokluktan varlık sahasına çıkmaktadırlar. Aslın hiçbir şey yoktan yaratımamaktadır kendileri var oldukları zuhura çıkış sürelerini beklemektedirler. Mutlak yok olan zaten yoktur, ve böyle bir terim dahi yoktur, çünkü bu âlemde yokluk yoktur. Ancak zuhura çıkma sırası gelmediği için bizim kıyasi gözümüzde o an yoktur, daha sonra kendi asli haliyle zuhur ve tecelli ile görüntüye yani varlığa gelecektir bu ise yaratma değildir.

Mutlak mânâ da (**yaratma**) farzı muhal yukarıda metinde de bahsedildiği gibi, bizim âlemimizin dışında başka bir Allah'a ait bir âlem olacak ve o allah'ta ve âleminde bizim Allahımızda ve âlemimizde olmayan bir malzemeyi alacağız ve o malzeme ile de daha evvel hiç bilmediğimiz bir şeye vücut verip varedeceğiz. İşte yoktan var etme (yaratma) ancak böyle olursa yaratma olur ki, böyle bir şey muhal ve söz konusu bile değildir.

Buğday tanesinin içinde kökleri, gövdesi, dalları, yaprakları ve yine aynı tanesi mevcuttur ancak izâfî yokluktadır, mutlak yoklukta değildir. İşte buğdayın içinden çıkan gövdesi ve başakları **yaratma** değil **zuhur**'dur mutlak yokluktan meydana getirilen, diye düşünülen yaratma değil kendi varlığında ki, zâten var olanın zuhur ve tecellisidir.

İşte ne yazık ki (yaratma) kelimesini ve anlayışını kullanan bir kişi farkında olmadan (iki) Allah-ın varlığını kabullenmiş durumdadır. Ancak iyi niyet ile kullanıldığından ve (**ben kulumun zannı üzereyim**) hükmünden dolayı suçlu olmaz ancak ebedi **zan** ikilik üzere bir ömür sürmüş olur ve kendini ve rabb-ı nı gerçek mânâda ebedi olarak bulamaz buldum zannettiğide kendi zannı üzere hayalen kurgulağı kendi rabb-ıdır. Ancak o anlayış dahi gene rabb-

ının varlığında olan bir anlayıştır, çünkü ister düşünce olsun ister fiil bu âlemde oluştuğundan bu âlemde de Hakk'ın varlığından başka bir varlık olmadığından gene hakk'ın varlığında olan bir düşünce veyahud fiildir. Ancak irfaniyyetsiz bir düşünce ve fiildir. Bu âleme gerçek Rabb-ı mızı ve kendimizi idrak etmek için geldik İnşallah burada iken bize bizden daha yakın olanı bulur bulduğumuzda da zaten o olduğumuzu anlamış olarak bu âlemden öyle ayrılır gideriz, aslında hiçbir yere gitmeyiz. Biz gene biziz. Zâten tek olan âlemde başka nereye gidilir.

*****

Şüphesiz anlatıldığı gibi görülen bir şey, Allah'a ortak edilmiş olur halbuki o şey, her hali ile Allah'a muhtaçtır. Bu arada herhangi bir şey için aslında iyi olmayan şöyle bir cevaz yolu akla gelebilir meselâ herhangi bir şey, Allah ile beraberdir kıyamı yâni durumu kendisiyledir yahut Hakk iledir bu şekilde değil de kendi varlığından geçmiştir yâni, fenâ bulmuştur yahut Allah ile olduğuna göre onun varlığında fenâ bulmuştur yâni yokluğa ermiştir iş bu düşüncelerin tümü çok çok uzaktır bilhassa, mârifet yâni kendini bilme kokusu alanlar için. Sebebine gelince, her kim hakkın gayrı bir şeyin mevcût olduğuna yol verir sonra da onunla kâim olduğuna kail olursa, sonra fenâ bulacağına, sonra fenâsından da fenâ bularak kendinden geçeceğine inanırsa iş bu durum çok tehlikelidir çünkü bu fenâ halini zincirleme devam ettirmiş olur o şekilde devam ettirmiş olur ki hâşâ Hakk'ın yokluğuna kadar gider. Bu düşüncenin sonucunu, kısaca diyelim peşpeşe şirk içinde şirk, hele nefsini bilmek yönünden hiç faydası yoktur, bu düşüncenin sâhibi müşriktir, ne Allah'a karşı bir irfân duygusuna sâhip olabilir ne de nefsini anlayabilir.

Şimdi anlatılan bu mânâlar karşısında, bazı sorular sorulabilir mesela, biri çıkar şöyle sorar "bu, birbirine giren mânâ yolları arasında nefsi bilmenin

ve Allah'a ârif olmanın tam yolu nasıl bulunur!" bu sorunun cevâbı şu olur "yol birdir, nefsi ve yüce Allah'ı anlamaya götüren yol ise bilesin ki Allah var idi onunla ikili bir şey yok idi". Burada "idi" şeklinde kullanılan edat mefhûmundan bir zaman mânâsı çıkarmamalı, yüce Allah şu anda dahi öyledir yâni yüce Allah var ve onunla ikili bir şey yok.

*****

Varlıkların var oluşu isimleri yönüyledir. Bizler gözümüz perdeli olarak baktığımızda o varlıkları halk zannederiz oysa halk dediğimiz şeyin aslı Hakk'tan başka bir şey değildir.

*****

Bu arada bir başkası da şöyle diyebilir "görüşüm odur ki nefsim, Allah'ın gayrıdır, yine görüşüm odur ki Allah nefsim değildir" bu sorunun cevâbını yukarıda geçen Hadîs-i Şerîf'teki nefis kelimesinin kısa bir târifini yaparak vermek mümkündür. Orada sözü geçen nefsi burada başka mânâda almak gerek ki o senin öz varlığındır, hakîkatındır yoksa o levvâme, emmâre ve mutmainne isimleri ile anılan nefis değildir. Belki de orada nefis kelimesi ile işaret edilen mânâ, zâtı ilâhî'nin tüm olarak yabancısı olanlardır.

*****

Nefis kelimesi genelde emmâre, levvâme vb. şeklinde terbiyeye muhtaç bir silsile olarak biliriz oysa nefis gerçek mânâda tüm varlığın özü hükmündendir ve o nefis de bütün âlemde var olan külli nefstir yâni Hakk'ın nefsidir. İrfân ehli indinde nefis kelimesi Allah'ın mutlak varlığının her yerde sâri olmasının ifâdesidir, Nefsimizi yâni kendimizi bu şekilde bilir isek Rabbimizi bilmiş oluruz. Âlemin özünün kendi özümüzden başka bir şey olmadığını, kendi özümüzün de âlemin özünden başka bir olmadığını idrâk ettiğimizde ilâhî nefsi idrâk ederiz.

Nefs kelimesi kişinin (99) ve sonsuz esmâsıyla birlikte faaliyete geçiş sahasını anlatır.

*****

İş bu mânâyı Resulallah (s.a.v) efendimizin şu münacaatından da anlayabiliriz "Allah'ım, eşyâyı bana olduğu gibi göster". Burada eşyâdan, yâni, şeylerden murad zâtı ilâhî'den gayrı olan şeylerdir,

*****

Belirli isimler ile terkip hükmünde meydana gelmiş olan eşyânın her birinin kendine has özellikleri vardır.

*****

Bu mânâyı açıklamak gerekirse şöyle diyebiliriz "Allahım, mâsivânı yâni, zâtına yabancı olan şeyleri bana anlat ki bileyim eşyâ, nasıl şeydir? tanıyayım o sen misin yoksa gayrın mı? ve o şeyler kadim midir? baki midir yoksa fani mi?"

*****

"Eşyanın hakikatini göster" denmesindeki sır, bizlerin dikkatlerini eşyâ üzerine çekerek varlığı oluşturan küçük birimleri evvelâ bana anlat, demek içindir.

*****

Şüphesiz, Allahû Teâlâ ona nefsini gösterdi yâni öz varlığını, ama mâsivâyâ yâni zâtına yabancı herhangi bir şeyin varlığı olmadan, işte bundan sonradır ki Resûlullah (s.a.v) efendimiz eşyâyı olduğu gibi gördü yâni eşyânın hakikatini özünü gördü ki onların özü, zâtı ilâhî'nin ta kendisidir, ama, bu mânâda ne bir şekil var ne de, bir zaman ve mekân mefhûmu.

*****

Bu anlatılan mânâda Hz.Âlî (k.a.v) efendimiz "görmediğim Allah'a ibâdet etmem" demiştir yâni bütün

eşyâda Hakk'ın gerçek hüviyetini, nefsini müşâhede etti.

*****

Eşya, yâni şeyler adı nefse de verilebilir nefsin gayrı olan herhangi birşeye de çünkü nefsin varlığı ve eşyânın varlığı bir şey olma yönünden iki şeyden ibârettir, ama aslında ikisi birbirine bağlıdır,

*****

Eşya dediğimiz zaman Hakk ayrı eşyâ ayrı imiş gibi bakıyoruz aslında ikisi aynı şeydir.

*****

her ne zaman ki eşyâ bilinir dolayısıyla nefste bilinmiş olur ve her ne zaman ki nefis bilinir dolayısıyla yüce Rabb bilinmiş olur.

*****

Evvelâ Hz.Peygamber (s.a.v)'in duâsında olduğu gibi "bana eşyânın hakikatini göster" ifâdesiyle nefsinin hakikati bilinmiş oluyor, nefsin hakikati bilindiği zaman da Rabbinı bilmiş oluyor.

*****

Bu mânâyı şu cümle ile bağlayabiliriz, bir kimse vardır kendisini Allah'ın gayrı sanır, halbuki o Allah'ın gayrı değildir,

*****

Kişi gafleti, şartlanmaları ve oluşumu dolayısıyla kendini Hakk'ın gayrı olarak bilir ancak kişinin bu şekilde biliyor olması onun Hakk'tan gayrı bir şey olmasını icâb ettirmez.

*****

Sana gelince öyle bir haldesin ki ona yâni Allah'a karşı bir irfânın yok, bilemiyor ve anlayamıyorsun halbuki, onu görmektesin sonra onu gördüğünü de

bilemiyorsun,

*****

Kişinin bilip anlayamaması hiçbir şeyi değiştirmiyor ister bilerek isterse bilmeyerek bakıp gördüğü şey Hakk'ın varlığından başka bir şey değildir. Kişi şartlanmaları dolayısıyla eşyâlara kendilerine has isimler vererek ayrı varlıklar olarak nitelendirmektedir.

*****

önce bir keşif lâzım ve sen bu keşfe sâhib olmalısın, iş bu keşiften sonradır ki, bileceksin sen Allah'ın zâtına yabancı değilsin, yabancı ne demek dost değilsin,

*****

Bu keşif nasıl olacak? Ortada perdeler yok ki açılsın hatta perde koyan da yok ki açılmaya çalışılsın. Perde denilen aslında bizim hayâlimizde var ettiğimiz varlıklardır, bizim ayrı bağımsız şeyler olarak baktığımız varlıklar aslında Hakk'ın varlığının ta kendisidir, bunu bilemediğimiz için Allah denilen varlığı ötelerde düşünerek kendi hayâlimizde bir Allah varlığını ortaya koyduğumuz için O'nu bu eşyâ sûretlerinde görmeye tahammül edemiyoruz. Bize bu şekilde anlatıldığı için eşyâ sûretlerinde Hakk'ın varlığını aklımıza dahi getirmediğimiz ancak başkaları bize ne derse desin Cenâb-ı Hakk kendisi **"Ben varım ve âlemde benden başkası yok"** demektedir. Biz ise Cenâb-ı Hakk'ın sözüne değil başkalarının sözüne bakarak O ötelerdedir diyoruz. Ve **"Sübhanallah"** diyerek, sizler kendinizi beni noksan sıfatlarla anlamaktan tenzih ediniz diyor.

İşte böyle bir düşünce mertebesinde meseleye bakıldığında keşif denilen hâdise ortaya gelmiş oluyor yâni müşâhede kendiliğinden hâsıl olmuş oluyor.

"O" dediğimiz gerçek varlık sürekli **"eşhedü"** diyerek şâhitlik istemektedir ki o şâhitlikte "kişilerin varlıklarının mutlak olarak Hakk'ın varlığı olduğunun" müşâhede

edilmesidir.

Bu keşfi yapan dahi ayrı bir varlık olmayıp Hakk'ın kendisidir, ayrı bir varlık Hakk'ı keşf etti dersek yine şirk olur, öyle bir anlayış ve idrâk içerisinde meselelere bakacağız ki **"bir"** den zerre kadar sağa sola kayış olmayacak.

*****

Yine bileceksin ki maksudun sensin ve sen fenâ bulmaya muhtaç değilsin ve sen ne gelensin, ne de giden bulunduğu yerde kalansın, ama zamansız ve mekânsız, hatta an mefhûmu bile silinmiş olarak,

*****

Kişinin belirli aşamaları geçebilmesi için tabî ki ona belirli bir süre karşındaki varlığa yöneleceksin gibi ikili hükümler ile uygulamalar yaptırılır daha sonra belirli bir idrâk seviyesine ulaşıncaya ona gösterilecek ki bak ikilik yok artık ve zâten hiç olmamış ancak belirli bir zaman var kabûl edilmiş artık bu kabûl etme hükmünde ortadan kalkacak, varlıklar da ortadan kalkacak ve Hakk'ın kendisi bâki kalacak. Bu durumda **"li menil mulkul yevm lillâhil vâhidil kakhâr"** yâni "O gün mülk kimindir? Tek ve Kahhar olan Allah'ındır" (Mü'min, 40/16) Âyet-i Kerîme'sinin hükmü mahşer gününde değil bugün geçerli olacaktır, eğer bu hüküm bizde bugün geçerli olmaz ise o gün de bize gelmez gelse de sonu fenâ olur.

Gelip gitme işi iki ayrı mahal gerektirir ki birinden ötekine gidilsin ve gelinsin.

Burada sırf zât yaşantısından bahsetmektedir. Salt fiilsiz, isimsiz ve sıfatsız bir boyutta öz, cevher bir şuur olan yaşamın idrâk edilmesi anlatılıyor.

*****

İş bu mânâ daha önce de anlatıldı sonra yine o keşiften sonradır ki anlayacaksın onun bütün

sıfatları sana sıfat olmuş,

*****

Sıfat-ı sûbûtiyye dediğimiz Hayat, İlim, İrâde, Kudret, Kelâm, Semî, Basar, sıfatları, Hakk'ın varlığından başka bir şey varlık olmadığı şeksiz ve şüphesiz müşâhede ehli olarak idrâk edildiğinde bu sıfatlar bizimdir başka bir gayrının değil çünkü gayr yok ki onun olsun. **"Ve nefahtü fihi min rûhi"** (15/29) diyerek Cenâb-ı Hakk rûhunu oradan zuhura çıkardığına göre bütün isimlerini oradan zuhura çıkarmıştır ancak bizler idrâkimizi o şura ulaştıramadığımız için az veya çok tereddüt içerisinde kalıyoruz oysa bireysel varlığımız bunun yanında diğer bütün varlık, geçmiş ve gelecek bütün varlıklar, onlara ayrı bir varlık verilmeden Hakk'ın varlığından başka hiçbir şey değildir. Cenâb-ı Hakk dilediği mertebeden dilediği terkiple dilediği rolü dilediği şekilde ortaya koymaktadır. Ve Cenâb-ı Hakk kendisini ortaya koyduğu her birimde ef'âliyle, esmâsıyla, sıfatlarıyla, zâtıyla, hatta a'mâsıyla mevcûttur.

Hakîkati Muhammedi denilen Ceberrut âlemi olarakta isimlendirilen âlemi meydana getiren bu yedi sıfat-ı sûbûtiyyedir. Kâbe-i Şerifte bulunan yedi minarede bu her bir ismin sembolüdür.

Evvelâ **Hayat** lâzımdır çünkü hayât olmaz ise hiçbir şey olmaz. Hayy isminin zuhuru ile en küçüğünden en büyüğüne kadar bütün varlıklar faaliyetlerini gösterirler, eğer biz kendimizdeki küçük hayât varlığı ile bu hayât varlığının dışarıdaki hayât varlığından ayrı bir şey olmadığını idrâk edebilirsek Hayy ismi bizde tahakkuk etmiş olur.

İlim, hayâtın nizâmı ilim ile devam etmektedir. İşte bu ilim mutlak şuurda olan ilimden başka bir ilim değildir. Muhtelif varlıklarda muhtelif şekil ve sûretlerde hayâtın devamlılığını sağlayan bilginin aldığı isim ilâhî ilim'dir. O halde İlim Hakk olarak belirttiğimiz varlığın ilmidir, bizlerde o varlığın gayrı olmadığımız için İlim bizim ilmimizdir.

İrâde, ilmin ortaya çıkması için irâdeye ihtiyaç vardır dolayısıyla irade olmayınca ilim ortaya çıkmaz.

Kudret, iradenin ortaya çıkması içinde Kudret'e ihtiyaç vardır. Bunların içinden bir tanesi olmaz ise bu sistem yürümez. İlahi Kudret denilen şey de bizim kudretimizden başka bir şey değildir. Burada şöyle bir soru akla gelebilir "Ben O'nun kullandığı şekilde Kudret kullanamıyorum?" Buna cevâp şöyle olur: "Şuur tek ise Hayat tek ise, İlim tek ise, İrâde tek ise, Kudret tek ise bunların hepsi sendedir ve senindir."

Kelâm, belirtilen oluşumların anlaşılması için konuşmaya ihtiyaç vardır.

Semi, konuşma ihtiyacı duyma ihtiyacını gerektirecektir.

Basar, bütün bu oluşumların neticesinde varlıkları seyredecek bir göze ihtiyaç vardır.

Bunların her ne kadar O'nun isimleri olduğunu belirtiyor isek te bizler de O'nun gayrı olmadığımız için aynı zamanda bizim isimlerimizdir. "**Şehidallâhu ennehû lâ ilâhe illâ huve**" yâni "Allah şâhittir. Muhakkak O'ndan başka ilâh yoktur." (Âli İmrân, 3/18) hükmü bir mahalden ortaya çıktığı zaman o mahal sıfat noktasına geçmiş ilâhî sıfatları yaşıyor hükmüne gelmiş bir varlıktır. Bu oluşum sadece bilmekle olmaz yaşanması gerekir ancak bilinmedende olmaz. Kişi ilk önce bunları bilecek daha sonra bizzât hakikatini yaşayarak kendisinde kullanabilecektir. Ancak bu kullanım kâinata yaygın bir kullanım değil kendi üzerinde olan kullanımdır. Çünkü bizim şuurumuzu genel şuura bağlı bir şuurcuk hükmündedir, genel şuur âlemlerde dilediği şekilde faaliyetlerini sürdürmektedir, bizler ise bu şuur ile ilgili olan dünyâ üzerinde faaliyetlerini sürdürmekle mükellefiz. Yâni beden dünyâlar üzerinde bizdeki hayât, ilim, kudret ile hükmetmek zorundayız. Bu hayâtın Hakk'ın hayâtından başka bir şey olmadığını, buradaki ilmin Hakk'ın ilminden

başla bir şey olmadığını, buradaki iradenin Hakk'ın iradesi olduğunu ve dileğini mutlak sûrette yapacak güçte olduğunu ve diğer sıfatlarını da aynı şekilde düşünerek neticede Hakk'ın kendi varlığını diğer varlıklara aktarma veya diğer varlıkların özelliklerini idrâk etme yoluyla bunları ayıracağız.

İşte bu idrâk sonrası artık kulak ile Hakk sözünden başka bir şey duyulmaz, dil ile Hakk kelâmından başka bir şey konuşulmaz. Bu konuşmalar ister dünyâlık isterse âhiretlik konuşmalar olsun hepsi Hakk olarak bilinir. Niyâzi Mısrî hazretlerinin dediği gibi "Her ne söz ki söylenir âlemde Türki ya Arab, kulağını tut ki sanadır bütün dillerden hitap."

Kişi varlığının özünü gerçekten idrâk etmiş olursa o mahalde "**fe eynemâ tuvellû fe semme vechullâh**" yâni "nereye dönerseniz Allah'ın vechi oradadır" (Bakara, 2/115) Âyet-i Kerîme'si hükmünü yürütür. Karşımızdaki mahal ister beşer olarak isterse bir kuş sesi ile konuşsun oradaki hitap artık bizedir, çünkü Cenâb-ı Hakk'ın zâtının zuhur ettiği mahal olduğumuzu idrâk etmişizdir.

Bu böyle olunca da artık Cenâb-ı Hakk'ın fiilleri, isimleri, sıfatları bize müstehaktır.

Böyle bir keşif hükmü ile meseleye bakılınca işler çözülmüş olur ve neticede bunun yaşamına geçmek kalır.

*****

Böylece dışına baktığın zaman onun dışını göreceksin, içine baktığın zaman da içini göreceksin yâni senin zâhirin, onun zâhiri senin bâtının, onun bâtını olacak kezâ evvelini, onun evveli olmuş bulacaksın âhirini, onun âhiri olmuş bulacaksın.

*****

Zâhir ve Bâtının tek şey olduğunu idrâk edecek ve salt kendini seyrettiğini anlayacaksın.

Burada da bahsedildiği gibi iki varlığın oluşumu ile bir

varlığın ortadan kalkması değil kendi aslının O'ndan gayri bir şey olmadığını idrâk etme yönüyle bulma söz konusudur.

*****

Bütün bu mânâlarda en ufak bir şek ve şüphe yoktur.

*****

Bâzıları şöyle bâzıları böyle diyebilirler ancak bu deyişler gerçeği değiştirmez.

*****

Sıfatınla, onun sıfatını göreceksin, zâtınla da onun zâtını göreceksin.

*****

Bir varlıkta Hakk'ın varlığı söz konusu olduğuna göre o varlığında kendi içerisinde mertebeleri var demektir. Hakk'ın ef'âl, esmâ, sıfat ve zât mertebesi var ise bunlar mülkünde de vardır özellikle mülkünün özü olan insânda mutlak sûrette vardır. Ve insân bu şekilde kendisinde bulunan mertebeler ile O'nun mertebelerini anlayabilir. Kişi kendisindeki fiil mertebesi ile O'nun esmâ mertebesini anlamaya çalışırsa olmaz. Genel olarak bizlerin karıştırdığı nokta da burasıdır yâni sadece ef'âl mertebemizle diğer mertebelerin hepsini anlamaya çalışıyoruz ki olması mümkün değildir, bu sebepten verdiğimiz hükümler yanlış olmaktadır. Bu nedenle kişi aslında kendine ait bağımsız bir varlığı olmamasına rağmen var zannederek yaşantısını sürdürmektedir ve esmâ, sıfat, zât mertebelerine baktığından onları anladığı zannı ile yanılığa düşmektedir. Bu şu örneğe benzer "*orta dalgadan yayın yapan bir radyo yayınına ancak radyomuz orta dalgaya ayarlı ise dinleyebiliriz, kısa dalgaya ayarlı bir radyonun o yayını alması mümkün değildir.*"

Bizler bu anlatılanları bilmez isek karşı tarafta bulunanı hiç bilemeyiz bu durumda kaynak yapmamız mümkün

olmaz çünkü cins ancak cinsiyle kaynaşır.

Bizler ilk başta ef'âl mertebesini halledelim daha sonra esmâ işini halletmeye çalışalım daha sonra yukarılara doğru çıkarız. O'nda ne varsa bizde de var yâni onda derken bu âlemde geçerli olan herşey bizde vardır ancak bizler onu bir kutu içerisine saklamış ve kullanmıyor isek suç kimindir?

Hız.Mevlâna şöyle diyor: "*Bir mânâvın dükkanının önündeki tezgahta her üründen numûne olarak miktarlar bulunur, oysa dükkanın içerisinde çuvallar dolusu vardır.*"

İşte Cenâb-ı Hakk'ın da sergilediği yâni ortaya koyduğu bizdekilerdir eğer bağlantıyı kurabilirsek dükkân'ın içi ile dışını bir edebilirsek hepsi bizimdir. Dükkân'ın ve içindekilerin varlığından haberimiz olmadığı için onları yok hükmüne sokuyoruz.

*****

ama, bütün bu mânâlarda senin O olmaya en ufak bir yakınlığın yoktur kezâ, O'nun da sen olmaya bir yakınlığı yoktur ne az, ne çok.

*****

Yâni ayrı bir sen olarak ayrı bir varlık olarak ne sen O olabilirsin ne de O sen.

*****

Hâsılı kelâm her şey, bir şey olmama yönündedir ancak, onun pak yüzünden gayrı. Zâhirde de böyle bâtında da böyle yâni mevcûd varlık yoktur ancak o vardır. Hatta, onun gayrı için bir varlık düşünülemez ki yok olabilsin, o halde, helâk de yok çünkü, yabancı yok, bu durumda ortada sadece onun yüzü kalmaktadır yâni eşyâ eşyâ ise, ancak onun yüzüdür pak vechidir.

*****

"küllü şey'in hâlikun illâ vechehu" yâni "O'nun

vechi dışında herşey helâk olucudur” (Kasas, 28/88) Âyet-i Kerîme’sinde bahsedilen “**helâk olmak**” tan kasıt, kişilerin idrâklerinde var zannettikleri, şartlanma yollu olarak âlemin kendine has bir varlığı olduğu hükmünün helâk olmasıdır yoksa varlığın değil çünkü varlık Hakk’ın vechinden başka bir şey olmadığına göre o helâk olmaz.

*****

Burada bir misalle iře tekrar girmek gerek; şimdi bir kimseyi dūřünün bir řeyi bilmiyor, sonra, o řeyi biliyor şüphesiz böyle bir kimse, o, sonradan bildiği řey yolunda varlığını yokluğa gömüyor ancak, cehlini eritiyor yâni bilgisizliğini. Varlığına gelince o bakidir hem de değişiksiz iř bu bilgi sonunda varlığı bir başka varlığa dönüyor, bir başka varlıkla var oluyor ama bu oluř ne bir terkipdir ne de bu çeşitten bir başka řey.

*****

Varsayalım bir kişi Hakk’a doğru yola çıktı ve kendini ayrı bir varlık olarak zannetme noktasından bir hayli çalışmalar yâni oruçlar, ibâdetler, riyâzâtlar sonrasında kendi varlığının yokluğunu idrâk etti. Bu idrâk sonrası artık o kişi gitmiştir ve bir dahada onun geriye gelmesi söz konusu olmaz. Gerçek varlığını idrâk ettikten sonra geriye dönen o giden kişi değildir artık. Gelen kişi yeni bir bilgiyle yeni bir anlayış ile dönmüştür ve eskisinden eser kalmamıştır, ancak dışarıdan bakanlar onu eskisi zannederler oysa onun eskisiyle hiç ilgisi yoktur. Kendi yine kendidir ancak bu oluşum idrâkinde olmaktadır.

Evvelce terkip olan o gidici bütün esmâ-i hüsnâyı idrâk ettiğinde artık terkiplikten çıkmıştır.

*****

Buraya kadar anlatılan mânâyı, bir inkarcının varlığı da değiştiremez. Bir inkarcı bulun bir de irfân sâhibi getirin aynı varlıkla vücûd sâhibi bulacaksınız.

*****

Birbirlerinin ne kadar zıttı olsalar da ayrı bir varlık bulamazsınız, birinde perdeli olmayı dilediğinden perdelidir diğerinde o perdeyi açmayı dilediğinden açıktır. Ama ne açıktır ne de kapalıdır çünkü açık ve kapalı hükmü dahi ayrı bir varlığa göre olan hükümdür.

*****

Bu durumda ne inkarcıdan bir çıkış vardır ne de irfân sâhibine bir giriş. İkisi arasındaki fark sadece bir cehlin ortadan kalkması veya kalmasıdır başka yolu yok. Hiç sanmayasın ki bir fenâ bulmaya, yâni yok olmaya ihtiyacın var fenâ haline, yâni, yok olmaya muhtaç olduğunu düşün! Bu olmaz ya neyse, bu durumda sen, Hakk'a bir hicâb ve bir perde olursun. İş bu perde ise Allah'ın gayrı olmuş olur, bu durumda o perde haline, galip gelecek ve onu atacak bir şey lâzım gelir. Böyle olacak ki Hakk'ı görmek mümkün ola. Bu mânâ, yâni perdeye ihtiyaç hali ve onun giderilmesi için aranacak çareler boşunadır. Sebebine gelince bu tayin edilen yön yalandır ve yanlıştır, çünkü biz hicâb durumuna işaret ettik ve dedik "O'nun varlığı, vahdâniyeti ile gizlenir" ama, şekilsiz keyfiyetsiz bu yönde başka bir mânâ düşünülemez yoktur da anlatılan halin bir icabıdır ki hakîkate eren bir kimsenin "*ben Hakk'ım*" demesi, *caiz olur*.

*****

Varlığın hangi tarafından "**ben Hakk'ım**" sesi gelirse gelsin o ses gerçektir ve yerli yerindedir. Biz ister şartlanmalarımız yönüyle o sesi yüksek bir yerden veya alçak bir yerden duyalım farketmez, şartlanmalarımız ortadan kalkınca her iki sözünde Hakk'ın sözü olduğunu idrâk ederiz.

*****

kezâ, o hakîkate eren kimsenin "özümü takdis

ederim şanımla ne kadar yüce" demesi de caiz olur.

*****

Bu söz Hakk'ın orada kendisini zâti yönden takdis etmesidir.

*****

Anlatılan hakiki hale vasıl olan birini düşünün vasıl olduğu anda görecektir ki kendi sıfatları, ancak Allah'ın sıfatlarıdır, zâtı da, Allah'ın zâtı ama, hiç bir yeni oluş yok ne zâta ne de sıfatta yâni Allah'a duhul yönünden yâni ondan huruç yönünden kısacası ne giriş var ne de çıkış ama, hiç mi hiç.

*****

Varlığın aslında Allah'ın varlığı olduğunun idrâk edilmesi ne giriş ne de çıkış yoluyla olmaktadır.

*****

sonra o vasıl olan kimse Allah'ta fenâ bulmuş da değildir kezâ beka bulmuş da değildir o, kendisini görecektir ki hiç olucu bir şey değil kezâ, olmadı da sonra, fenâ hali de böyle yâni fenâsı da yok. Sebebine gelince nefis, diye bir şey yok anca O'nun nefsi vardır yâni O'nun nefsi varlığın özü aynı şekilde vücûd diye bir şey de yok ancak onun vücûd varlığı vardır. Anlatılan bu mânâyâ işaret olarak Resûlullah (s.a.v) efendimiz şöyle buyurdu "*dehre yâni zaman'a sövmeyiniz çünkü Allahû Teâlâ, o dehr'dir*" burada işaret edilen mânâ şudur dehrin vücûdu Allah'ın vücûdudur. Allahû Teâlâ kendisine bir ortak, dengi ve benzeri bulunmasından yana yücedir, paktır.

*****

Aslında bütün zaman ifâdelerinin aldığı isim "an"dır. Burada "dehr"den kasıt ef'âl, esmâ ve sıfat âlemlerini içinde alan yaşantıdır. Allah'ın uluhiyyet yönüyle bütün varlıkta sereyan etmesiyle Allah ismi hepsinde faaliyettedir

bu nedenle "dehr" e küfretmeyiniz demek hiçbir sûrette hiçbir şeye küfretmeyiniz demektir. Zaman olarak belirtilen oluşum Allah'ın varlığındadır dolayısıyla ne yönlü düşünürsek düşünelim neticesi Hakk'a varmaktadır.

*****

Mânâ hedefimizi tayin yolunda, bize çok yarayacak bir rivayet vardır şöyle ki Allahû Teâlâ kuluna buyurdu "ey kulum, hasta oldum ziyaretime gelmedin, sana dilendim vermedin" işte bu mânâda işaret ediliyor ki Hakk'ın vücûdu dilencinin vücûdudur, hastanın vücûdu da yine Hakk'ın vücûdudur.

*****

Bu Hadîs-i Şerîf'i İslâmi yaşantı içerisinde çok sık kullanırız ancak beşeri bakış açısıyla değerlendirdiğimiz için kastedilen mânâsına ulaşamayız oysa bu Hadîs-i Şerîf'te belirtilen mânâ gerçeğin ta kendisidir.

Burada belirtildiği gibi güçsüz olanlardaki vücûtta Hakk'ın vücûdudur, biz sadece güçlüde O'nu aramaya çalışırsak hata yapmış oluruz. Zayıf, güçlü, zengin, fakir, büyük, küçük vb.hepsinde yapacağımız Hakk müşâhedeşi ancak gerçek müşâhededir.

*****

Kısa keselim, hepsi aynı varlık. Şimdi bu mânâ kapısından içeri girebiliriz, Hakk'ın vücûdu, hastanın vücûdu nasıl oluyorsa, dilencinin vücûdu Hakk'ın vücûdu nasıl oluyorsa evet bu mânâ, nasıl caiz ise yine caizdir ki senin vücûdun da, O'nun vücûdu ola ve bütün eşyânın vücûdu da, yine Hakk'ın vücûdu ola. Âraz, cevher ne varsa yâni öz, çekirdek ve bu çekirdeklerin sonradan meydana getirdikleri ki bunlara "mükevvenat" tâbir edilir. Bütün bunlar Hakk'ın vücûdudur, varlığıdır, bütün bunların sırrı, bir zerrenin sırrında saklıdır. Zerrelerden, herhangi birinin sırrı çözülsün işte o zaman görülecektir ki

bütün mükevvenatın sırrı meydanda.

*****

Günümüzde bilimsel olarak ıspatlanan zerreden bütünün sırrına ulaşılmasını Muhiddîni Arabi hazretleri daha o günlerde bu şekilde belirtmiştir.

*****

Zâhiri yönden de böyle, bâtını yönden de böyle yâni içeride de böyle dışarıda da böyle. Hülâsa değişen hiç bir şey yok, ne bu âlemde ne de bu âlemin bitişiyle başlayacak olan ebedi âlemde, Allahû Teâlânın gayrını göremezsin. İsmi ve müsemmâsı ile her iki âlemin vücûdudur, varlığıdır, bu bir gerçektir, elbette öyle olması lâzım gelir. Anlatılmak istenen mânâ odur ki her iki âlemin ismi, müsemmâsı, görünen çehreleri ile hep Allahû Teâlâ'dır. Bu mânâda, şek ve şüphe izi aranmamalıdır.

*****

Sıradan bir insâna burada bahsedilen mânâlar aynı bu şekilde anlatıldığında şartlanmaları gereği şüphe ile karşılar. Fiillerin âleminden hayâta bakış kesret bakışıdır ancak dînimiz aynı zamanda vahdet dinidir, o halde bu kesret ile vahdet'in birleştirilmesi gerekmektedir ki bu birleştirme de ancak meseleye üstten bakmak ile olabilir. Alttan bakıldığı sürece meselenin çözülmesi mümkün olmaz. Fiiller âleminden geçmek için fiilleri meydana getiren isimlere, oradan isimleri meydana getiren sıfatlara, oradan sıfatları meydana getiren zâttır. İşte yukarıdan bakıldığında bunları hepsi bir şemsiye gibi tek noktada toplanmaktadır. Amaç gözümüzü oraya kadar uzâtabilmek, aklımızı ve düşüncemizi genişletebilmektir. Akli ve gözü ile bakıp şaşkı gören bir kimseye bunları anlatmak zâten mümkün değildir. Belirli bir temel kişilerde oluşmuş olmalı ki kendi varlığının hakikatini idrâk etmeye çalışsın ve yaşantısına soksun.

*****

Bu açıdan bakılınca Allahû Teâlâ'nın hiç bir şeyi yaratmış olduğunu göremezsin, bu kesin bir hükümdür,

*****

Çünkü yaratma denilen olay ikiliğe dayanır yâni bir yaratan bir yaratılan vardır. Bu nedenle Cenâb-ı Hakk bunu bize bildirmek için Kûrân-ı Kerîm bu konuda değişik ifâdeler kullanmıştır, "fâtır" denmiştir, "halaka" denmiştir, "ceale" denmiştir ki hepsi dikkatimizi çekmek için verilmiştir.

Not bu hususta yukarıda kısa bilgi verilmiştir.

*****

ancak, onun için şöyle bir görüşe sâhip olabilirsin, O, an mefhûmu ile anılan zamanların her birinde biri diğerine benzemeyen, başka şan ve bir başka şekil almaktadır. Şöyle ki varlığını izhar eder, sonra gizler ama ne izharında yâni açığa çıkmasında ne de gizlemesinde bir şekil ve keyfiyet vardır.

*****

Şekil ve keyfiyyet iki varlığın birbirine göredir, iki varlık olmadığı için şekil ve keyfiyyet düşünülemez.

*****

İş bu hal, onun şanına layıktır çünkü Evvel, Âhir, Zâhir, Bâtın hep O'dur. O, birliği ile zâhir oldu açığa çıktı O, tekliği ile bâtın oldu gizlendi, O, zâtı ve kayyumiyyet sıfatı ile evveldir, O, deyyumiyyet sıfatı ile de âhirdir.

*****

Bizler bir ile tek'i aynı şeyin ifâdesi zannediyoruz oysa bir yanına diğer birleri kabûl eder ancak tek, tektir başka bir şeyi yanına kabûl etmez.

Daimi olan bir şeyin evveli de âhiri de olmaz.

*****

Evvel harflerinin varlığı O'dur, âhir harflerinin varlığı O'dur, zâhir harflerinin varlığı O'dur, bâtin harflerinin varlığı O'dur. Hâsılı ismi ve müsemması ile anlatılanların tümü O'dur.

*****

Burada harflerden maksat görünen eşyâ ve varlıklardır. Görünen eşyâ ve varlıkların tamamı Cenâb-ı Hakk'ın sûretlerinden başka bir şeyler değildir.

*****

Anlatılanların hiç biri garipsenmemeli, alışılmalı. Bu arada şu kıyas bir yardımcı olabilir, meselâ, madem ki O'nun varlığı mutlaka gereklidir, arada ona yabancı bulunmaması da gerekli olur. Bir kimse vardır sanır ki kendisi Hakkın gayrıdır ama bu olamaz. Sebebine gelince Allahû Teâlâ bir gayrı olmaktan yana tenzih edilir. Gayrı ne demek? Elbet gayrı da O'dur, ama bir gayrı şeyin varlığı onunla olmadan "gayrı" olarak anılan şeyin de varlığı şüphesiz O'dur. Hem içte, hem dışta yâni hem zâhirde hem de bâtında.

İrfân yoluna giren herkesin anlatılan âleme ayak uydurması gerekir sonrası kolay ki orada çeşitli sıfatlar olacaktır. Her kim, anlatılan sıfatlarla kendisini bezerse onun için sıfatlar olur ki onların, ne haddi vardır ne de nihyeti.

*****

Bu meseleleri anlamak isteyen her kişinin mutlaka irfân yoluna girmesi gereklidir. Beşer düşüncesi sınırlarının aşılacak şartlanmalardan kurtulmak ancak irfân yolunda ilerlemek ile mümkündür. İrfân yolunda olmayan bir yaşantı kişilerin ayaklarında prangadır ve onları bir adım dahi ileriye götürmez.

Her gecenin bir vakti yapılan zikirlerden her sohbetten her okunan kitaptan ve Kûrân-ı Kerîm'den aldığı feyz ile

kendisini bezerse onun için sıfatlar olur.

Hakk'ın sonu olmadığı gibi sıfatlarının da sonu yoktur dolayısıyla onları öğrenmenin de sonu yoktur, bir insânın ne kadar uzun ömrü olursa olsun bunların sonuna gelmesi mümkün değildir. O sozsuz olan varlığın tecellileri sonsuz olduğundan kişi bir milyar yıl yaşasa dahi ondan evveli vardır sonrası da olacaktır dolayısıyla tamamını ihata etmesi mümkün değildir.

*****

Şu mânâyı da iyi düşünmek gerek, bir kimse kendisini tanımadan, bilmeden belli şekliyle ölünce, iyi ve kötü vasıfları da onunla beraber ölür gider.

*****

Şurasını da atlamamak lâzımdır ki "ölür gider" ifâdesi öldükten sonra herşey biter demek değildir dünyâ yaşantısının neticeleri âhirette devam edecektir fakat kişi kendisi hayâtta olmadığı için bir şey yapacak durumda değildir.

*****

Bu misal, zâhirdeki belli ölümün bir sonucudur bir de, manevi ölümle öleni düşünelim yâni ölmeden evvel öleni, tıpkı yukarıdaki gibi bundan da iyi ve kötü sıfatlar kalkar fakat öyle bir hal alır ki yukarıda anlatılana hiç benzemez Allahû Teâlâ, onu kendi makamına oturtur ama bütün hâllerde, zâtı makamına oturtur Allah'ın zâtı olur sıfatları makamına oturtur Allah'ın sıfatları olur.

*****

Zâten bütün mesele bunlardan ibârettir ve dünyâyâ gelmemizin tek sebebi budur.

*****

İş bu mânâyı cidden ermek gerek çok önemlidir. İşte bu mânâ icabıdır ki Resûlullah (s.a.v) efendimiz

şöyle buyurdu "Ölmeden evvel ölünüz"

Nefsi bilmede üç mârifet vardır,

Birinci aşama, "Kim nefesine ârif oldu ise o Rabbine arif olur." sözü gereği olan mârifettir,

İkinci aşama, Mübdi mârifet yâni mârifetin kaynağını bilmek,

Üçüncü aşama ise, "ölmeden evvel ölünüz" sözü gereği olan mârifettir.

Bu aşamalar tahakkuk etmedikçe kişinin kendisini gerçekten yaşama yoluyla tanınması mümkün değildir. Yaşamının yanı sıra bu ilmi dahi bilmek çok büyük nimettir. İlmîni bilen kişi onun yaşanması gerektiğini de idrâk eder ancak bunun idrâkinde olur ve dünyâ yaşantısında bu ilmi tahakkuk ettiremez ise çok istisnalar dışında âhiret yaşantısında tahakkuk etmesi mümkün değildir.

Genel olarak belki ümit vermek ve kişileri bu yolda huzursuz etmemek için, "kim nerede kalmışsa âhirette onlar tamamlanacaktır" denilmiştir.

Bir de yukarıda bahsedildiği gibi ilmen idrâk edilen bu mânâların yaşantıda tahakkuk ettirilmesi de oldukça güç bir iştir. İrfân ehli olabilmek için akla, beyne ihtiyaç vardır çünkü rûh ile bağlantıyı sağlayan yâni zâhir ile bâtının bağlantısını sağlayan beyindir. Kişinin çeşitli şekillerde aldığı ilim önce beyne geçer eğer beyin üzerinde olan bu ilim yaşanırsa rûha geçer ve kaydedilir. Kayda geçmez ise bizim malımız olmaz. Âhiret yaşantısında beynin aracılığı olmadığından dolayı yeni bir şey alınarak rûha kaydolanması mümkün değildir. Ancak hedeflediği hale kişi çok çok yaklaşmış ise bu durumda mânâ âleminin görevlileri bir başka yoldan onu oraya ulaştırıyorlar.

Bu nedenle bizler için dünyâ kadar değerli bir mahal yoktur.

*****

Bu Hadîs-i Şerîf'in şerhi şöyle olabilir "belli ölümlle ölmekten evvel kendinizi anlayınız, irfân sâhibi olunuz." Aşağıda anlatacağımız kudsi hadis de aynı mânâyı teyid eder Rasulûllah (s.a.v) efendimiz şöyle anlatıyor "Allahû Teâlâ şöyle buyurdu; kul nafilâ ibâdetlerle bana yaklaşır öyle bir hal alır ki ben onu severim onu sevdiğim iş bu vakitte onun kulağı olurum, gözü olurum ve eli olurum"

*****

Bu konuda şöyle bir Hadîs-i Şerîf' daha vardır: *"Âdemoğlu, yanibaşında doksan dokuz ölüm olduğu hâlde tasvir edilmiştir. Şayet bu ölüm tehlikelerini atlarsa, ihtiyar olur ve sonunda ölür."*

Âdemoğlunun karşısında veya uzağında değil yanibaşında olan doksan dokuz ölümden bahsedilmektedir. Kişi doksan dokuz esmâ-i hüsnânın hepsinin mânâlarını idrâk eder, bu isimlerin ifâde ettiği beşeri mânâlardan geçerse, örneğin "**Hayy**" isminin zuhuru olan hayâtımızı gerçek sâhibi olan Hakk'a devretmedikçe "Hayy" isminin gerçeğini bulamayız ve bu durumda "Hayy" ismini öldüğümüzde karşıya geçirememiş oluruz, diğer isimlerde aynı şekilde kıyaslanabilir.

"İhtiyarlığa düşer" ifâdesinde bizim beşeri anlamda anladığımız mânâda değil "**kemâl ehli**" olur mânâsınadır.

Nafilâlerle yaklaşılması, önce farzlar olacak bunların üzerine nafilâler olacaktır ve bunların da bilinçli olarak yapılması gereklidir. Yoksa kişi bilincinde olmadan aylarca başını hiç secdeden kaldırmadan ibâdet etse dahi bu hüküm ortaya çıkmaz. "Bir saatlik tefekkür bir yıllık nafilâ ibâdetten hayırlıdır" ifâdesinde belirtildiği üzere tefekkür yönlü ibâdet yapmak lâzımdır yoksa fizik beden yönlü değil. Muhakkak ki fizik beden yönlü yapılan ibâdetinde faydalıdır ancak tefekkür ile yapılan ondan çok çok üstündür.

*****

Yukarıda anlatılan kudsi hadiste irfân sâhibine bir işaret vardır. İrfân sâhibi, anlatılan mânâyâ erdikten sonra özünde görecektir ki tüm varlığı Hakk'ın varlığıdır,

*****

Bütün esmâ-ül hüsnânın hakîkatleri idrâk edildiğinde zâten Hakk'ın özellikleri idrâk edilmiş olmaktadır.

*****

fakat onun zâtında ve sıfatında hiç bir değişiklik görmeden, kaldı ki aslında böyle bir değişikliğe ihtiyaç da yoktur çünkü kendisine ait bir varlığı yoktur yok olan bir şeyin nasıl değişir ki ?

*****

Kişi evvelce beşeriyet hükümleri ile hayâtını sürdürürken neticede bu beşeriyetin geçici bir hâl olduğunu ve aslı olmadığını idrâk ederek Hakk'ın varlığıyla tahakkuk safhasına gelir. Bu anlatılan her ne kadar değişiklik gibi gözükse de aslında değişen bir şey yoktur çünkü varlık herşeyiyle Hakk'ın varlığından ibâret olduğuna göre değişen kişinin zihnindeki hayâli ve zannıdır. Kişinin zâten kendisine ait bir varlığı olmadığından dolayı yok olan şeyin de nesi değişebilir ki?

*****

Bu arada kendisi, sadece cehlini giderdi yâni mârifet yolu ile bir varlık sâhibi idi bilmiyordu şimdi bildi. Şimdi sıra sende, dinle ve anlamaya çalış, her ne zaman ki nefsinı anlayıp, özünü bildin işte o zaman kendi mevhum varlığın ortadan kalkar ve anlarsın ki sen, Allah'ın gayrı değilsin. Bu mânâ da bir hakîkattir, bir an için olsun anlatılan mânânın tersini ele alalım ki onda kendine has bir varlığın vardır o varlığın fenâyâ da ihtiyacı yoktur hatta mârifete de böyle olduğunu düşün sen Allah'tan başka bir rabb olursun, ama asıl hakîkat şudur ki

*****

Allahû Teâlâ kendisinden başka bir Rabb meydana getirmez, bu olmaz ve olamaz. Allahû Teâlâ bu gibi bir mânâyâ karşı, yücedir tenzih edilir.

Bu arada, biraz da malûmat vermek iyi olacak. Vereceğimiz bu malumat bir yönüyle yoldur yâni nefsi bilme yolu. Bu durumu ki bildin dinle ve anlamaya çalış. Bilmelisin sadece bilmek de yeterli değil tahkik makamına çıkmalısın.

*****

Yâni taklit yaşantısından tahkik yaşantısına geçilmesi gereklidir. Genel olarak yaptığımız bütün işlerimiz taklit yolludur ve taklit olmadan bir işe başlamakta zordur ancak devamında tahkik yaşantısı şarttır.

*****

Hülâsa bildiğin şeyin hakikatını bulmalısın. Bilmen gereken ve hakikatına varman icab eden husus şudur; vücûdun varlığın aslında, senin kendine mal ettiğin vücûdun, var olmuş bir şey hiç olmadı, onun yokluğu da böyle ama zamanların hiçbirinde, olucu şey de değilsin ama hiç mi hiç. Bu mânâyı hem gelecek için, hem de geçmiş için kullanabilirsin.

Yukarıda anlatılan mânâdaki hakikatı ki, bilip buldun işte o zaman sana "İlâ ilâhe illâllah" "Allah'tan başka ilah yoktur" cümlesindeki mânâ zâhir olur. Hakikaten ondan gayrı ilâh yoktur, vücûd bile yoktur.

Hâsılı aşağıdaki cümleleri tekrar oku, özünü onlara alıştı, ondan başka hiç bir şey yoktur ilâh yoktur ancak O vardır.

Bu arada şöyle bir şey denebilir "arada yabancı kalmadı bu durumda, rubûbiyet sıfatı yok oldu, O'nu hiçe saydın. Bu, yanlış bir anlayıştır. Ben, öyle bir şeyi söyleyemem hem ne haddime? Sonra nasıl yapabilirim ki ?

Bir defa düşün ki o henüz ortada Rabb'a ihtiyaç

duyan bir mahlûk yokken, yine bir Rabb idi. Halkedilmeye ihtiyaç duyan bir mahlûk yokken, o yine bir Halik idi, yâni ezeldeki durum bu idi. Şimdi de eskisinden bir farkı yoktur O yine bir Rabb'dır, yine bir Halik. Mahluk, mefhûmunu sil ortada O kalır.

Hâsılı, değişen hiç bir şey yoktur o ezelde ne idiyse şimdi, şu anda yine öyledir. O'nun halikiyeti, bir mahlûkun bulunmasına ihtiyaç duymaz, O'nun rububiyeti kezâ bir merbub aramaz buna ihtiyacı yoktur.

Hele bir düşün O vardı yâni mükevvenat halkedilmeden ve O iş bu varlığı içinde, eksiksiz bütün sıfatlarını zâtında toplamıştı.

Şimdiye kadar hiç bir değişiklik olmadı, olamazda, şu anda ilk anda ki gibidir.

Yüce Hakk'ın tekliğinde varlıkla yokluk arasında hiç bir değişiklik yoktur yâni bize göre varlık ve bize göre yokluk zira ona göre ne var bir meseledir, ne de yok. Her şey yerindedir değişiklik sadece onun zâtından zâtınadır.

Meselâ bir varlık mı var? bir mevcûd mu var? o halde onun hükmü şudur, zâhiriyyet sıfatının iktizası yâni onun zâhir sıfatının bir gereği yâni açığa çıkma arzusunun bir sonucu

Meselâ bir yokluk mu var ? bir a'dem mi var ? bunun için verilmesi gereken hüküm de şudur, bâtınıyyet sıfatının iktizası yâni onun bâtın sıfatının bir gereği yâni gizlenme arzusunun bir sonucu.

Yukarıdaki mânâ anlatılırken zâhirin ayrı bâtının ayrı bir şey olduğu düşünülmesin çünkü ayrılık diye bir şey yoktur, sebebine gelince onun zâhiri bâtınıdır, sebebine gelince onun bâtını zâhiridir, sebebine gelince onun evveli âhiridir, sebebine gelince onun âhiri evvelidir.

**Hâsılı kelâm hepsi O birde toplanır yâni ne varsa
ve toptan her şey birdir ve bir herşeydir.**

*****

Bir çember düşünelim, çemberin başı sonu yoktur, o çember üzerine bizler kendimizi nokta gibi sapladığımızdan dolayı bize göre evvel ve âhir olmuştur, kendimizi oradan çektiğimiz anda evvel ve âhir kalmaz.

*****

İş bu mânâdaki inceliğe dikkat gerek, yüce Allah'ın zâtına bağlı sıfatları her an bir değişik şekil almaktadır, bunun aksi iddia edilemez, iddia edilse dahi isbat edilemez. O'ndan başka bir şey yoktur, bunun da aksi iddia edilemez, bu da iddia edilse dahi isbat edilemez. O, şu anda ve her anda öyledir. O'nun varlığından gayri bir varlık yoktur. Gerçekten söylenecek söz budur başka yok.

Nasıl ki ezelde ve kıdem halinde böyle idi yâni her anda zâtı ve sıfatı ile bir başka şan alırdı, tecelli değiştirirdi ki o zaman yine bir yabancı mevcûd yoktu. Geçmişi andıran terimlerin de yeri yok çünkü şu anda ezelin ve kıdemın hiç bir farkı yoktur. Yine öyledir yine öyle olacaktır. Sebebine gelince ne bir şey var ne de an.

*****

Yâni ne kendine ait varlığıyla ayrı bir varlık ne de zaman dediğimiz birimler vardır, sonsuz bir yaşantı ve sonsuz bir varlık vardır.

*****

Nasıl ki kıdem yâni ezel halinde, öyle bir şey ve öyle bir an hatta gün yoktur,

*****

Bunlar Zâhir isminin gereği olan hâllerdir. Ef'al âleminde zaman kavramı ef'âl âleminde yaşayanlara

göredir.

En alt düzey olan fiiller mertebesinde bakıldığı zaman seneler, aylar, günler mevcuttur çünkü fiiller mertebesinde sistemi ona göre oluşturulmuştur yoksa bunlar bilinmez ise herkes zaman kavramını kaybeder ve her şey karışırdı, bu nedenle bu gereklidir. Ancak fiiller âleminde bu gereklilik dolayısıyla bunun vücûdu var değildir, varlığı yoktur, bizler izafi olarak bu hükümleri kullanmaktayız. Üst mertebede ise en küçük teferruatına kadar her şey olup bitmiştir ancak zuhura çıkması zaman sürecine bağlıdır.

*****

şunu anlatmak icab eder ki bu varlığın vücûdu ile yokluğu Hakk için hiç bir mânâ ifâde etmez, aksi halde O'nun vahdâniyetine arız olan bir şey gerekir ki bu onun için bir noksanlık olur. Halbuki, onun varlığı böyle bir şeye ihtiyaç duymaktan çok uzaktır, O yücedir, zâtına arız olan bir noksan ona yakın olamaz.

Yukarıda, pek çok şeyler anlatıldı o anlatılanların hemen hepsi, nefsinin, özünü anlamaya dair, seni bu yola çekmek üzerine idi.

Orada sana özetle şu mânâlar anlatılmak istendi "vehmettiğin varlığın aslında yoktur, sen mefhûm olan benliğin ile değil Hakk ile kâimsin ve yok olsan da varsın var olsan da varsın." Her iki hal de eşittir esasa taalluk eden bir değişiklik yoktur.

İşte yukarıda sayılan vasıflardan çıkan özet mânâ şudur sıfatın, vasfın, aslın ve özün O'dur. Kendini böyle bilmen gerek, nefsinin anlatıldığı şekilde anlaman icab eder.

Hâsılı kelâm her ne zaman ki anlatılan vasıflar çemberi içinde, nefsinin bildin yâni eşsiz, benzersiz, dengi olmayan bir şekilde yâni Allahû Teâlâ'ya karşı olan bir varlığa sâhib olmadan. İşte o zamandır ki nefsinin, özünü gerçek mânâda bildin aksi halde asla

bir anlayışa sâhib olman kabil değildir.

*****

Ahadiyyeti yönünden eşi benzeri olmayan Allah'ı tanıma yolunda irfânın eksik olursa O'nu anlamın mümkün değildir.

*****

İş bu mânâ açısından ki Resûlullah (s.a.v) efendimiz "bir kimse ki nefsini bildi, gerçekten Rabbini bilen o oldu" buyurdu. İş bu mânâ sözümüzün delilidir.

Bu durum kesindir aksi halde Rasulûllah (s.a.v) efendimiz başka türlü anlatırdı, mesela şöyle buyururdu "bir kimse ki nefsinin yok etti gerçekten Rabbini bilen o oldu." Halbuki böyle buyurmadı çünkü böyle bir mânâyı anlatmak mânâsızlık olurdu, çünkü o bilip gördü ki ondan yâni zâtından ve sıfatından gayrı hiç bir şey yok. Bunu böyle bilip gören, aksine bir ifâde nasıl kullanabilir?

Rasulûllah (s.a.v) efendimizin işareti şuydu; nefsi bilip anlamak, doğruca Hakk'ı bilip anlamaktır.

Burada sana yapacağımız kısa bir tavsiyemiz olacak, "önce nefsinin bil" yâni varlığını, özünü bil ki sen, iddia ettiğin gibi sen değilsin, bir başka sensin aklına hayâline gelmeyecek şekilde sensin.

*****

Evliyaulah'tan bir zât "nefs terbiye olursa olur nefis" demiştir.

Emmare yönüyle nefis, kötülükleri emreden duygu mânâsıdır. Bu nefis târifi beşeriyet yönlü bir ifâdedir. Tarikatlarda yapılan nefis terbiyesine ise aslında levvâme nefis nertebesinden başlanmaktadır çünkü nefsi emmâre zâhir hükmüyle yaşayan kişilerin tesiri altında olan hükümdür ve genel olarak bütün birimlerde ama az ama

daha şiddetli olarak olsa da mevcuttur. Ve gerçekte üzerinde çalışılması gereken de levvâme, mülhime ve mutmainne mertebeleridir. Bu üç nefis mertebesini kişi hazmedebilirse mutmainne mertebesinden sonra gelen mardiyeye, râdiye ve sâfiye zâten bu mertebeye bağlıdır ve mutmainne mertebesinin değişik özelliklerini yansıtmaktadırlar.

Bu arada aşılması en zor yerlerden birisi de mülhime yâni ilham almaya başlayan nefstir. Kişi ilham almaya başladığı zaman kendisini iyi tanıyamaz ve ayırımlarını iyi yapamaz ise bir ehlullah'tan ilham alıyorum zannederek cinniden evham alır. Kişinin zikirler nedeniyle hassaslaşan beynine cinni vereceği sinyaller ile onu yanlış yola sevkeder.

"Şeytan gök yüzüne bir arş yapar ve Abdulkadir Geylani Hz. seslenir ; Ya Abdulkadir Geylani tüm günahlarını affettim. Seni Cennetle müjdeledim. Artık ibâdet yapmânâ gerek yoktur. Bundan sonraki ibâdetlerini de yapmış kabûl ediyorum der. Ancak bu durumdan etkilenen Abdulkadir Geylani hazretleri, "ben Resullullah efendimizden üstün değilim ki" der; Resullullah efendimiz (s.a.v.) cennetle müjdelenmiş olmasına rağmen, ibâdetini son nefesine kadar devam ettirdiğini aklına gelir. Bu ses Rahmani değil şeytanidir diyerek, elindeki zikir tesbihini arş'a doğru fırlatır ve arş paramparça olur. Bu durumun şeytani olduğu ortaya çıkınca, şeytan Abdulkadir Geylani Hz. seslenir. Sen ilmin olduğu için, bu tuzağa düşmedin. Ben bu tip tuzaklar ile 70 bin evliyanı yoldan çıkarttım der."

Beşeri anlamda kötülükleri emreden nefis olan nefsi emmâre kişide beşeriyet hükmü kalktığında, "rububiyyet hükümlerinin nefis ismi altında zuhura çıkması" hükmüne geçer ve hakikat yönüyle nefsi emmârenin târifi budur. Karşı bir mahalden bize bir tepki geldiğinde veya bir oluşum gördüğümüzde "Rabb orada kendini ortaya

çıkartıyor” dediğimiz anda, nefsi emmârenin hakikatini anlamış oluruz. Emmare, emredici, yaptırıcı anlamında ise ve âlemde mutlak Emredici Cenâb-ı Hakk olduğuna göre o karşımızdaki birimde rububiyet hükümleriyle yaşantısını sürdürüyor demektir.

Aslında nefis doğrudan doğruya Hakk'ın varlığından başka bir şey değildir, nefsi ilâhîdir. Nefs kavramında bu şekilde bilmemiz gereklidir. Her birerlerimizin Hakk'ın nefsinden başka bir nefse sâhip değiliz. Bu nedenle üzerimizde bulunan yük nefsi ilâhîdir.

Her birerlerimizde belirli başka başka özellikler vardır, işte bunların hepsi Hakk'ın esmâ-ül hüsnâsının zuhura çıkmasından başka bir şey değildir. Bizim var zannettiğimiz kendimize ait ayrı bir varlığımız ise hayâlden başka bir şey olmadığından dolayı, o hayâl ortadan kalktığı anda kalan zâten Hakk'tır.

Bunun için de ilk yapılacak olan şey imândır. İmânın ilk basamağı ise varlığının Hakk'ın varlığı olduğuna imân etmektir ve bu yola başka giriş yolu da yoktur.

Geçmiş dönemlerde yaşayanlar bu yola girişten sonra iki şekilde Hakk'a ulaşma yolu belirlemişlerdir. Birincisi bahsettiğimiz şekilde nefis mertebelerinin aşılması yoludur, diğeri ise rûh yoludur. Aslında ikisinin de varmak istediği nokta aynı noktadır. Bizler ise bugün artık bu iki kanalın birleştiği yerde ikisini birleştirerek en kestirme kanaldan yol almaya çalışıyoruz. Bu yolların neticesi kişinin var zannettiği benliğini ortadan kaldırmaktır.

Bu çalışmalar sonucu ancak varlığımızın Hakk'ın varlığı olduğunu ortaya koyduktan sonra **“eşhedü”** deme şansımız oluyor, aksi halde söylediğimiz bütün **“eşhedü”**lerde gördüğümüz sadece kendi benliğimiz olur.

O kadar sonsuz özellikleri olan bir **“sen”**sin ki, akla ve hayâle gelecek bir şekli yoktur.

*****

Ne var ki sen bunu anlayamıyorsun. Anlamaya çalış!

*****

Bunları gerçekten anlamaya çalış ve sonrasında varlığının sâhibi ol ki zâten sâhibi gerçekten sensin ve bunu senden alacak bir başkası yok. Ancak sen taşıdığın hazinenin değerini bilemiyor ve onu bana ağır geldi diyerek çukurlara gömüyorsun.

*****

Özet mânâ bundan gayri olamaz. Yine anla ki varlığın senin sandığın gibi varlığın değildir ama başka bir varlığın da değildir. Sen mevcûd değilsin ma'dum da değilsin yâni ne var olmuşsun ne de yok.

Kısacası ne varsın ne de yok. Varlığın da yokluğun da bu varlığındır. Hepsi O'dur ama bir varlık iddiası olmadan, bir yokluk düşünülmeden. Sakın ha bu arada O'nun varlığının aynısını senin bu varlığın sanmayasın, yokluğun da saymayasın. Arada daha nice perdeler var ki onları sâfiyet yolu ile açmak gerek. Şu anda sana gereken Allah ile birlikte diğer bir varlık vücûdu tanımamaktır.

*****

Bu bölüm bütün mevzûlar içerisinde anlaşılması en zor olan bölümdür.

Bir yön ile bakıp diyoruz ki âlemlerde Hakk'ın varlığından başka bir şey yoktur ve kul yoktur Hakk vardır ve yaşayan Hakk'tır. Kûrân-ı Kerîm ve Hadîs-i Şerîf'lerde de bu konuda iki ana tema belirtilmektedir, birincisi, Hakk'ın varlığı ve kulun yokluğunun mutlak olarak belirtilmesi, ikincisi ise kulun varlığı ve Rabbine yönelişidir. İşte bu şekilde olunca ne kulun varlığını ortadan kaldırmak mümkün oluyor ne de kula bir varlık vermek mümkün oluyor.

Hakk'ın varlığı mutlak olduğuna göre ve **"Allah var idi**

başka bir şey yok idi” hükmüyle bu düzeyden bakıldığında kulluk hükmü görülmez. Ancak Cenâb-ı Hakk'ın mertebeleri olduğundan ve her mertebedeki hükmü kesin olduğundan meseleye bu yön ile de bakarak anlamaya çalışmalıyız.

Ef'al, esmâ, sıfat ve zât mertebesi dediğimiz bir birinden ayrı ve başka başka yerlerde olan şeyler değildir aslında, bunların hepsi zâten Allah'ın varlığı olarak meydana geliyor. Şu var ki hepsi kendi mertebelerinde mutlak ve asâleten vardırlar.

Örneğin ef'âl âleminden meseleye baktığımız zaman ef'âl âlemi kendi mertebesinde asıldır yâni asâleten vardır ve esmâ âlemini hüküm olarak göremeyiz.

Esmâ âleminden ef'âl âlemine baktığımızda ise esmâ âlemi asâleten ef'âl âlemi vekaletendir yâni ef'âl âlemi esmâ âlemine vekâlettir, esmâ âleminin varlığı ile vardır. İşte insân ef'âl âleminde bulunduğu göre ef'âl âlemi bakışıyla mutlak ve üzerinde bu âlemin şartları geçerlidir.

Sıfat âleminden baktığımızda ise sıfat âlemi asâleten esmâ âlemi vekâleten vardır çünkü esmâ âlemini meydana getiren sıfat âlemidir.

Zat âleminden baktığımızda ise bu sefer sıfat âlemi vekâleten olmaktadır. Yâni bir üst mertebeden bakıldıkça alt mertebelerin hepsi vekil hükmüne girmektedir ve hepsi kendi mertebelerinde asâleten vardırlar.

Meseleye bu şekilde bakıldığında biraz çözüm gelmektedir.

“Kişi yaşadığı hâl üzere ölecek ve öldüğü hâl ile dirilecek” Hadîs-i Şerîf'inde geçen hâlden maksat ef'âl, esmâ, sıfat ve zât hâllerinden hangisi üzere yaşamış ise o hâldir.

Cenâb-ı Hakk kendi varlığında A'mâ halinde iken kendisindeki özelliklerin zuhura çıkmasını istedi ve Ahadiyyet tecellisini yaparak zuhur etti ancak bu zuhur dışı

dönük değil kendinde kendisiyle kendisine dönük bir zuhurdur. Bu ilk zuhur benlik ve hüviyeti yönüyle oldu ve bu düzeyde olan hükümler tamamen zât hükümleridir.

Bu tecelliden sonraki ikinci tecellide vahidiyyet hükümleriyle ortaya geldi. Daha sonra rububiyyet hükümleriyle esmâ âlemini meydana getirdi. Ve bunun sonrasında birimsellik yaşantıları zuhura çıkmaya başlamaktadır. Ef'al âlemi hayâl âlemine hayâl âlemi ise ilâhî vehme dayanmaktadır. Vehmin hakîkati ise Kahhar isminden kaynaklanmaktadır, bu nedenle bir mahalle vehim geldiğinde oradaki herşeyi ortadan kaldırarak mutlak sûrette oraya hâkim olmaktadır. İşte bu vehim hükmüyle ortaya gelen varlık, beşeri vehim ile kendisini bağımsız bir varlık olarak zannetmektedir ve gerçek olmadığı halde gerçek hükmüne girmektedir. İşte bu nedenle beşeri varlığımız vehim hükümleri yönüyle mutlaktır.

İşte yukarıdan bakıldığında "Allah vardır ve O'nunla beraber hiçbir şey yoktur" ancak aşağıdan baktığımız zaman, kul vardır ve kulluğunu mutlak olarak yerine getirmelidir. Fenâ-i esmâ, fenâ-i sıfat ve fenâ-i zât sonrası yukarıya çıkıldıkça kişi hem nefsi yâni izafi benliğini hem ilâhî benliği anlamaya başlar. Bu geçişler sonrası kendisinde kalanın temizlenmiş, sızdırılmış ve gerçek olanın Hakk olduğunu idrâk eder ve o zaman kendini bilerek Hakk ile Hakk olur. Ve bu yaşantının gereği ne ise âhirette onun karşılığı kendisine verilir.

*****

Hatta, yüce Allah'ın zâtı ve sıfatı içinde dahi bir şeyin varlığını düşünmeyisin. Bu durumu ki iyi kavradın nefsini bilip, anladın sayılır, zira anlatılan mânâ çerçevesi içinde nefsi bilmek ve anlamak Allah'ı bilmenin ta kendisidir.

*****

Madem ki varlıkta Hakk'ın varlığından başka bir varlık yoktur o halde kendini idrâk ederek düşündüğün şey

Hakk'ın ta kendisidir, böylece Hakk'ı bulmuş olurusun.

*****

İş bu mânâda şüphe izi yoktur, şek yoktur. Sonra nefsin öyle bir hal alışı bir terkip ve bir yapma sonucu değildir.

*****

Nefsin tanımı yapılabilmesi için terkip şeklinde bir anlatım tarzı kullanılır, ancak hakkani yönden meseleye baktığımız zaman Hakk'ı nasıl bu çerçeveye dahil edeceğimiz sorusu ortaya çıkar ki nefis bu nedenle terkip dahi değildir.

*****

Hâşâ ki, kadim ve ezeli, ebedi bir zâtta sonradan olma ve sonradan yapılma bir şeyin sözü edile.

*****

Bu ifâdelerin hepsi bizler için geçerlidir.

*****

Anlattığımız bu yüce mânâlar karşısında şüphesi kısmen zail olan, fakat gayeyi tam anlamayan biri, bize şöyle bir soru tevcih edebilir, "anlatılan mânâlarla sabit olan odur ki Hakk'a yabancı bir şey yok, ortada tek bir şey var yâni bir varlık, bir şey de kendi kendine bağlanamaz, birleşemez o halde ona vüsul yolu nasıldır? ve nasıl olmalı?"

Bu soruya cevâp vermek kolaydır ancak anlatabilmek biraz güç olsa gerek zira karşıdaki şahıs anlama kabiliyetinden yoksunsa ona anlatmak nasıl mümkün olur ?

Ama çaresiz anlatacağız biri anlamazsa bir başkası anlar. Şimdi dinle!

Şüphesiz, hakiki halde ne birleşme var ne de ayrılmak. Şüphesiz, hakiki halde ne bir yakınlık

vardır ne de uzaklık. Sebebine gelince sorucunun da işaret ettiği gibi birleşmek veya ayrılmak, yakınlık ya da uzaklık ancak iki şey arasında olur. Ortada ancak bir varlık olduğuna göre ne birleşmek var ne de ayrılmak. Bunun aksi imkân dışıdır. Vüsulün yâni birleşmenin mânâsının tahakkuku ancak iki eşit şey arasında olur ya da eşit olmayan iki şey sonra cins olarak da birbirine benzemesi icab eder. İki şey birbirine benzemediği takdirde arada bir zıdlık meydana gelir. Halbuki Allahû Teâlâ her iki halden de münezzehtir. Kendisinin bir zıddı veya benzeri olamaz.

İyi bilmeli ki visal bir başka visaldir, yakınlık bir başka yakınlıktır, uzaklık bir başka uzaklıktır.

Hulasa visal, yakınlık, uzaklık bütün bunlar zâhirde bilinen hâllerin dışında düşünülecek.

Hâşâ ki Hakk'a vasıl olmak, uzak durmak ve yakınlaşmak dıştan görünen iki şeyin birbirine yaklaşması, uzaklaşması veya birleşmesine benzemeye.

Şüphesiz vuslat yok değildir fakat vuslat dışı bir vuslat vardır yâni zâhirdeki mânâsı dışında, şüphesiz yakınlık yok değildir ancak yakınlık dışı bir yakınlıktır yâni dıştan anlaşılan ve anlatılan şekil dışında, şüphesiz bir uzaklık da vardır ama uzaklık mefhûmu anılmayan bir mânâda uzaklık vardır yâni dıştan bilinen uzaklığın hiç benzeri olamaz.

Şimdi yukarıdaki sorunun cevâbını verip bazı çeşitli hâlleri, mânâları anlattıktan sonra bir başka soru ile karşılaşmamız mümkündür. Mesela o soru şöyle olabilir "vaslın mânâsı oldu, durum anlattığınız gibi vuslatsız bir vusuldan ibâret kalıyor yâni buud ile kurb. Ayrıca yakınlık olmadan bir yakınlık, uzaklık olmadan bir uzaklık mefhûmunu andıran bir cümle geçti, şimdi bunların mânâsı ne ola ?"

Bu sorunun cevâbı da verilebilir bu soruyu sorduğuna göre muhatap sen oldun, o halde dinle!

O mânâdan yâni yakınlıksız yakınlıktan, uzaklıksız uzaklıktan kasdım odur ki sen an mefhûmu ile anılan zamanların hepsinde yakınlık ve uzaklık içindesin ama Allah'tan başka bir şey olmadan. Ne var ki sen bu mânâyı anlamak irfânına sâhip değilsin. İş bu irfân mahrumiyetin, nefsinedir, özunedir.

Sonsuz yaşantı içerisinde ne yakınlık vardır ne de uzaklık çünkü tek an ve tek varlık vardır. Bizler beşeriyetimize ve vehmimize döndüğümüz zaman bu an hükmünü zamânâ döndürüyoruz. Ve bu şekilde zamanda bölünmeler oluyor. Bu zaman bölümlerinden bir bölüm oluyor ki nefsimizle ilgileniyoruz, bu durum uzaklık oluyor, bir zamanımız oluyor ki kendimize dönüyoruz bu sefer uzaklıktan yakınlaşmaya geçiyoruz oysa işin aslında ne uzaklaşma var ne de yakınlaşma sadece düşüncemizdeki değişiklik bize bu hükümleri veriyor. Vehim Kahhar ismiyle ortaya geldiği için ancak onun daha üstünde olan bir tecelli ile onu kaldırabiliriz yâni Allah ismi tecellisi ile onu kaldırmak mümkündür.

Kişilere bağlı bu îtibari meseleler sonucu bir kişi bir ömür boyu uzak olarak yaşamakta uzaklık hükmü olmadığı halde, bir kişi bir ömür boyu yakınında yaşıyor yakınlık hükmü olmadığı halde. İşin aslında kendini yakın zanneden en uzaktadır çünkü kendini yakın zannettiği için çabalamaz kendini uzakta zanneden ise çaba gösterir ve yakınlaşmaya çalışır.

Varlık O'nun varlığı ise sende O'nun gayrı değilsen kim kime yakınlaşacak veya uzaklaşacak?

*****

Ve sen kendini bilmiyorsun ki O'sun ama sensiz senliksiz.

*****

Evvelce sana âit olanlarla ben oyum diyemiyorsun. Bizler nefis küpümüzden zâhir varlığımızı kaldırdığımız zaman orası zâten Hakk'ın olduğu için Hakk orayı istilâ ediyor.

*****

Dikkat et şu cümleye, vuslat mârifettir. Her ne zaman ki vasıl oldun yâni özünün ârifi oldun Hakk'a vasıl oldun sayılır.

*****

Kişi evvelâ nefisini ayrı bir birim olarak tanımaktadır daha sonra bakıyor ki bu nefsin izafi ve rûhani tarafları var ve rûhani olarak tanıyor bu sefer. Nefsi benliğinin ötesinde bunların kendisinden güç aldığı ana kaynağı yâni ilâh-î benliği bulduğu zaman vuslat mârifettir. Görüldüğü gibi bütün mesele kişinin kendisindedir, dışarıda hiçbir şey yoktur.

*****

Ne var ki bu irfân duygusunda irfân harflerinin varlığı da olmayacak.

*****

Yâni şartlanma yollu bir irfân dahi olmayacak, irfân ancak yaşamak sûretiyle olacak. Aslında irfân kelimeside bunu tam olarak ifâde etmez ancak kelimeler ile anlatılması gerekli olduğu için ve "irfân" kelimesinden başka bir kelimedede bunu ifâde etmediği için bu kelime kullanılıyor. Âriflikte iki türlüdür, birincisi irfâniyet yönüyle kendini tanımak, ikincisi ârifibillah yâni Allah'ı tanımaktır.

*****

İşte böyle bir irfâna ki sâhib oldun bileceksin ki, sen O olmuşsun, olmuşu da geç O'sun. Ne var ki sen daha önce, bunu bilmiyordun. O olduğunu anlayacak bir mârifete sâhip değildin, hatta düşünmüyordun bile O'musun? Yoksa, gayrı mı?

**İş bu anlatılan mârifet hali ki, sana nasib oldu,
bu defa başka bir hale geleceksin.**

*****

Tâbî ki eski yaşantın değişecek artık eğer değişmiyor
ise yine eskisi gibi benlik içerisinde yaşayacaksın demektir.

*****

**Bileceksin ki Allah'ı Allah ile bildin, nefsinle
değil.**

*****

Çünkü nefisle Allah'ın bilinmesi muhâldir, mümkün
değildir. Çünkü "kendi nefsin" diye var olmayan bir şeyin
bir başka şeyi idrâk etmesi olacak şey değildir. Bu yolun
başlangıcı ise kişinin kendisinde olan gaybından Allah'ın
gaybına imân etmesi neticede buraya gelmektedir. İrfân
yoluyla nefis aradan çekildikçe bu hakikatler yavaş yavaş
kişiye açılır.

*****

**Şüphesiz, böyle bir merhale kat ettikten sonra
yakınlığı da, uzaklığı da bırakırsın.**

*****

Varlığını ortadan kaldırmış olan kişinin zâten yakınlık
veya uzaklık diye bir sorunu da olmaz çünkü artık tekliğe
bürünülmüştür. Bu aşamadan sonra artık kendi tekliği
içerisindeki özellikleri idrâk etme safhası başlar.

*****

**Ne yakınlığı? Ne uzaklığı? Bütün bunları bir
kâlem geç, geç de aşağıda vereceğimiz misali dinle,
dinlemek yetmez anlamaya çalış.**

**Şimdi kendini ele al çünkü bu misalde sade sen
varsın ismin ve müsemân, aslında bunların ikisi de
aynı mânâyâ gelir, ya sana bir isim verilmiş, ya da
sen bir isim almışsın.**

Mahmud adını almışsın ya da sana Mahmud adı konmuş halbuki sen, kendi adını Muhammed biliyorsun. Aradan bir zaman geçiyor iş bu zaman, uzundur veya kısadır ikisi de farksız, iş bu aradan geçen zamandan sonra anlıyorsun ve biliyorsun ki ismin Muhammed değil de, Mahmud imiş.

Şimdi ne oldu?

Vücudunda bir değişiklik oldu mu?

Hayır, hiçbir değişiklik olmadı araya sadece bir mârifet oyunu girdi ve sen, kendin elde ettiğin mârifetinle, Muhammed ismi kalktı ve sen Mahmud oldun.

"Nasıl oldu bu iş?" diyerek düşünmeye ne hacet!

Şöyle oldu, sen ancak Muhammed sandığın ismini özünden sildikten sonra oldu.

İş bu mânâdan, fenâ halinin de nasıl olduğunu anladın.

*****

Yâni "sen" varsın ancak hayâli olarak varsın ve kendini var zannediyorsun ve bu zannın ortadan kalktıktan sonra "sen" yok oluyorsun, fâni oluyorsun.

*****

Şüphesiz fenâ hâli bir şeyin vücûdunu ispattan sonra olur yâni zâhirde kullanıldığı mânâdaki fenâ hâli. Ancak yukarıda anlatılan misalde fenâ hali öyle mi? Hiç de değil.

Zâhirde alışılan mânâda bir fenâ halinin olması için, bir başkasının varlığı olmalı.

Bu hiç yakışık alır mı?

Hem, hiç caiz mi?

Şüphesiz her kim yüce Allah'ın zâtından gayri

birine, bir varlık isbatlarsa müşrik olur.

Yâni Allah'a bir ortak bulmuş olur. Halbuki, Allahû Teâlâ yücedir, sübhandır, çok çok büyüktür.

Yine yukarıdaki misale dönelim. Arada bir isim değişti, Muhammed Mahmud oldu, ama ne Mahmud'dan bir şey eksildi ne de Muhammed'den. Mahmud'dan bir kısılma, bir eksilme olmadı sonra Muhammed de Mahmud içinde bir yok değildi, fenâ bulmadı. Sonra onun içine de girmiş değildi, bir çıkış da olmadı.

Bir anlama sonunda, Muhammed eridi, silindi Mahmud'un içine de girmedi. Hulasa ortada sadece bir mânâ değişmesi oldu.

Sonra önce Mahmud olan kimse kendisinin Muhammed değil de Mahmud olduğunu nasıl anladı dersiniz?

Kendi kendine anladı. Muhammed ismi ile değil, çünkü Muhammed yoktu, olmayan bir şeyle, olmakta olan bir şey nasıl anlaşılır?

Dikkatli olursan yukarıdaki misalle pek çok şey elde edebilirsin. Sonra aşağıda anlatacaklarımızı da aynı misali nazara alarak oku!

Özet olarak tekrar edelim, tek varlık düşün, her şeyi ama her şeyi o tek varlık içinde gör!

Durum bu olunca bak!

Ârif kim?

Mâruf kim?

Her ikisi de aynı şeydir.

Sonra,

vasıl kim?

mevsul kim?

Her ikisi de aynı varlıktır.

Evet aynı mânâda bak!

gören kim?

görülen kim?

Hiç bir zaman bunları birbirinden ayırmak kabil olamaz.

Üstteki mânâ biraz daha açılmalıdır ki öyle olacak.

Ârif, Hakkın sıfatıdır, mâruf ise zâtı.

Vasıl, Hakkın sıfatıdır, mevsul ise zâtı, diğerleri de aynı kıyasa tabidir

Sonra, sıfatı mevsufdan ayırmak da olmaz. Zira, sıfat ve mevsuf aynı şeydir, ikisi de aynı köke bağlıdır.

Yetmez mi bu kadar anlatılanlar sana.

Henüz bir şey anlatmadıysa yazık!

Dikkatli ol ve bak, dönüp dolaşp aynı yere geliyoruz, mânâ duvarlarını yıka yıka önüne bir hazine açıyoruz. Dikkatli ol, oradan içeri atlamak bir an meselesidir. O anı yakala ve içeri atıl, orada bir tılsım çözeceksin. İş bu tılsımın anahtarı "bir kimse ki, nefsinin bildi gerçekten Rabbini bilen o oldu" mealine gelen Hadîs-i Şerîf'tir.

Bu eser de, o tılsımı çözmek yolunda bütün bu beyanlar da onun için, misaller, teşbihler hep onun için.

Anlatmak istediğimiz mânâ yolunda, yukarıdaki misal çok önemlidir. Vaziyet, anlatıldığı gibi olunca daha önce sorulan ve bilinmek istenen ayrılmanın ve birleşmenin mânâsı kalmaz. Sebebine gelince, her kim, anlatılan misalle yolunu bulur ve bir fehme sâhib olursa bilir ki ne ayrılmak vardır ne de

birleşmek, yine bilir ki ârif de maruf da O'dur, yine bilir ki gören de görülen de O'dur, yine bilir ki vâsıl da mevsul da O'dur yâni birleşen de birleşilen de O'dur.

O'na O'ndan başkası vasıl olamaz ve bir ayrılma mevzuu varsa bu da O'nun gayrı olamaz.

İşte şirkten kurtulmanın çaresi, her kim, anlatılan mânâ çemberi içine girerse şirkten halâs bulur yâni kurtulur aksi halde yâni anlatılan mânâ yolunun dışına çıkılınca, bu kimden olursa olsun, nereye olursa olsun, hatta çıkan kim olursa olsun şirken kurtulma kokusunu alamaz.

İrfân sâhibi geçinen pek çok kimseler anlatılan mânâdan yana yanlış zanna kapılmışlardır. Onlar kendi buldukları zannî yoldan kendi nefislerini anladıklarını, Rablarını bildiklerini, varlık bağından kurtulduklarını sandılar ve dediler ki "böyle bir hal için yegâne yol ancak fenâ, yâni yokluk ile elde edilir hatta fenâdan da fenâ bulmak yolu ile."

Bütün deyişleri, bu yoldaki indî kanaatleri, Resûlullah (s.a.v) efendimizin Hadîs-i Şerif'indeki ince mânâyı anlamadıklarından ileri geliyor. Onları bir yanlış zandan ibârettir. Onların şirki imhaları, varlığın yokluğa atılmasına bağlıdır.

Özet olarak, işaret ettikleri mânâ budur. Varlığı yok görmelerini bir çok şekillere bağlarlar. Bir bakarsın ki fenânın da fenâ bulması yoluna giderler, bir bakarsın ki tam mânâsı ile Hakk'a teslim yolunu anlatırlar.

İş bu anlatılanlar, onların anlattığımız mânâyı varmak için târif ettikleri yoldur, mânâ canibine onların işaretleri bunlardır. Ne var ki gerçek, onların sandığından çok daha başkadır. Onların bütün târif ve işaretleri halis şirktir. Bir defa onlar, bu sözleri ile ikinci bir varlığa işaret etmektedirler ve böyle bir

yolun varlığına cevaz vermektedirler, ama aslında

her kim Hakk'tan gayrı bir şeyin varlığına hak tanırrsa, sonra da o tanıdığı varlığın ifnası cihetine girmiş olur. Böyle bir durum sonunda, Hakk'tan gayrı bir şeyin varlığını şüphesiz isbat etmiş olur. O'ndan gayrı bir varlığın isbatı yoluna giden ise gerçekten Allah'a bir ortak bulmuş olur. Dileğimiz odur ki Allahû Teâlâ onları da bizi de doğru yola irşad eyleye.

Bir zanna sâhip oldun.

Seni sen sandın.

Halbuki sen olamazsın, hiç olmadın.

Sen, sen olunca şüphesiz bir Rab kaldın.

Geç bu zannı, iki şeyin biri kaldın.

Varlıkta hiç fark yok, ikiniz de aydın.

Ne senden ayrılan, ne ondan ayrıldın.

Sen ki cehlen yabancılik sözü ettin

Serteldin, cehlin gidince nârin kaldın.

Ayrılığın vuslat, vuslatın ayrılık.

Böyle hoş oldun, yakınlığın uzaklık.

Aklı at, keşfin nur anlayışıyla bak!

Tâ ki gitmesin, o geldiğın yere bak!

Sakın ha Allah'a ortak kılmayasın ki

Düşmeyesin şirkle, düşük kalırsın.

Şimdi bir soru daha karşımıza çıkar ve biri şöyle diyebilir;

“Yaptığınız işarete göre irfânın kendinsin yâni nefsin ki o Allah'a karşı irfân sâhibi olmanın ta kendisidir, diyorsunuz. Halbuki irfân sâhibi nefsi ile kalınca Allah'ın gayrıdır. O Allah'ın gayrı olduğuna

göre Allah'a karşı nasıl bir irfân sâhibi olabilir? Ve O'na nasıl vâsıl olabilir?"

İş bu soruya verilecek cevâp, kısmen yukarıda geçen cümlelerdeki cevâbın aynısıdır, ama yine de bir cevâp verilmesi yerinde olur.

Şöyle ki; bir kimse nefsine yâni özüne karşı tam ârif olursa bilir ki varlığı, kendi varlığı değildir, ama başka bir varlığa da sâhip değildir. Yâni kendisinden başka varlık yoktur.

İş bu mânânın bir icabı olarak elbette kendi vücûdu yâni varlığı Allah'ın vücûdudur yâni varlığı, ama kendi varlığı bir olma sonucu Allah'ın varlığı olmadan kendi vücûdunun Allah'ın varlığına dahil olması gibi bir durum da yok. Hatta, kendi varlığının ondan çıkışı diye bir mesele de yok. Hatta kendi varlığı O'nunla yâni Hakk ile de da olamaz. Hatta Hakk'ın varlığında da olamaz.

Şüphesiz bu arada değişen hiç birşey yoktur. Yâni bütün bu olup biten işler arasında her şey haliyle olmaktadır yâni olduğu gibi.

İşte o irfân sâhibi, kendisini bu halet içinde görür yâni varlığını böyle sezer kısacası onun görüşü ve bilişi hiçbir olan şeyin, yeniden olacağı sonradan birşey olduğu fikrine, sâhip olmadan kendisini olduğu halde görür ve bilir.

*****

İrfân sâhibi kendi yokluğunu idrâk etti ama bakıyor yine de bir varlık var. İşte bu Hakk'ın varlığıdır.

Burada ilâhî benliğe yâni gerçek kimliğe geçiş anlatılmaktadır.

*****

İş bu mânâda, fenâ hali yoktur. Yokluğa gitmek diye bir mesele mevzu bahis değildir. Mahiv diye

birşey yoktur. Sonra fenâ halinin de fenâ bulması ile de bu durum hâsıl olmaz yâni "yokluğu da yokluğa gömmek" diye birşey yoktur.

Birşeyin yok olduğunu düşünelim yâni fenâ halini; onun böyle olması yâni birşeyin fenâyâ varması demek, o şeyin daha önceden var olması demektir, durum böyle iktiza eder. Önce durum budur. Fenâ bulmak kabûl edildiğine göre, bunu da kabûl gerekir. Bu ki kabûl edildi onun yâni o fenâ bulan şeyin kendi başına bir varlık olması da kabûl edilir. Böyle olması gerekir yâni Allah'ın kudreti ile değil de, kendi kendine var olması. Bu ise muhaldir olamaz. Nedenini izaha lüzum bile yok, açıktır.

Buraya kadar hayli şeyler anlatıldı ve birçok muamma olan mânâlar da çözüldü, bütün bu anlatılanlardan anlaşılan odur ki; bir ârif kişinin nefsine karşı olan irfân duygusu, şüphesiz Allahû Teâlâ'nın nefsini bilmesi sayılır. Öyle değil mi?

*****

Allahû Teâlâ'nın o mahalde nefsini bilmesi sayılır, çünkü Cenâb-ı Hakk varlığı sadece o mahalde mevcûttur değil, bütün mahâllerde mevcûttur ve dolayısıyla her varlık bir nefis hükmündedir.

*****

Arada bir yabancı düşünülmediğine göre, başka nasıl olabilir ki?

Olamaz! Çünkü, irfân sâhibinin nefsi, özü, varlığı Allahû Teâlâ'nın nefsidir, özüdür, varlığıdır.

Kısacası Allahû Teâlâ'dır. Nefs'ten murad varlıktır, vücûddur. Şüphesiz Resûlullah (s.a.v) efendimizin nefsten kasdı varlık olmalı.

*****

Her varlığın kendisine has bir nefsi vardır yâni

şahsiyeti vardır. Ef'ali boyutta nefsin idrâk edilmesi ef'âl âleminde kendini tanımadır ve esmâ, sıfat ve zât boyutlarında aynı şekilde kıyaslanabilir. Bu süreç uzun bir süreçtir ancak Cenâb-ı Hakk bunu dilediği anda yaptırabilir tâbî ki ancak o zaman da dünyâdaki zaman kavramına ihtiyaç kalmaz.

*****

Şimdi bütün mesele anlatılan mânâ derinliğine erebilmektedir. Her kim, bu anlatılan makama vâsıl olursa, onun kendisine mal edeceği bir varlığı olmaz. Ne zâhirden kendine mal edeceği bir varlığı olur, ne de bâtında yâni ne içte ne de dışta. Hiçbir halde kendisine has bir vücûd tanımaz.

Şüphesiz, bir vücûdu varsa Allah'ın vücûdudur varlığıdır. Şüphesiz, onun kelâmı Allah'ın kelâmıdır, fiili yâni işi Allah'ın işidir.

O esas varlığa kavuşan kimsenin de bir davası vardır, o da mârifetullah yâni yüce Allah'ı anlamak. İş bu davası da doğrudan doğruya nefsini bilmesidir.

Bu arada ey cahil kimse! Sen o eren kişiden bir iddia işitirsin, haliyle ne olduğunu da anlayamazsın yâni anlatılan mânâ yolunda ve onun varlığına bakınca Allahû Teâlâ'dan başkası sanırsın. Tıpkı, sen özünü Allahû Teâlâ'nın gayrı sandığın gibi.

Şüphesiz bu halin, hakiki halle bir çelişme meydana getirir. İş bu çelişme ise sen kendi nefsini bilmediğindir. Onun ne olduğunu anlayabilseydin hiç böyle bir yanlış duruma girer miydin?

Düşün ki mü'min mü'minin aynasıdır. Her iki halde de mü'min Allah'ın sıfatıdır, her iki halde de mü'min zâtın gayrı değildir. Aynıyla o O'dur yâni Allah.

*****

Mü'min ef'âl mertebesinde iman eden yâni Allah'ın

varlığına, birliğine iman eden kimse demektir. Esmâ âlemine doğru yükselince oradaki ifâdesi "aslına yakîn sâhibi" olarak değişmektedir. Daha sonraki aşama ise zâtını müşâhede etmektir ki gerçek "mü'min mü'minin aynasıdır" sözünün ifâdesi budur. Kişi zâtını müşâhede ettiğinde Hakk'ın zâtını müşâhede etmiş olur.

*****

O mü'minin baktığını görür, Allah'ın gözü ile bakar çünkü. Onun gözü Allah'ın gözüdür yâni onun nazarı Allah'ın nazarıdır yâni inanan mü'minin nazarı yâni anlatılan mânâya vasıl olan mü'minin nazarı.

Ne var ki bu mânâ, zâhire çekilmez dile düşürülemez.

*****

Bunları anlamak için bu mânâları yaşamak lâzımdır.

*****

Senin bu kısa bakışınla o olamaz, senin bu kısır ilminle de olamaz, senin bu eksik anlayışınla da olamaz, hele vehminle, hele zannınla hiç olamaz, zâhirdeki görüşünle de olamaz.

*****

Senin bireysel benliğin ile sınırlanmış bakışınla bu olamaz. Bu bakış sıfat-ı subûtiyyeye ait ve oradan gelme bir bakış olacak ki Allah'ın bakışı olsun. Allah'ın bakışı derken zâti yönden bir bakış kastedilmektedir yoksa yine bütün varlıkta bakmakta olan O'dur ancak bazılarında ef'âli yönünden bakışıyla, bazılarında esmâsı yönünden bakışıyla, bazılarında sıfatı yönünden bakışıyla bakmaktadır.

Madde mertebeleri içerisinde kalan düşünce ve ilim bakışıyla Hakk'ın bakışına erişilemez.

Bakmak bizim anladığımız mânâda karşımızda duran bir cismi şekili şemaliyle müşahade etmek anlamına gelir

ancak bu bakış aslında basarın bakışıdır, bir de basiretin bakışı olmalı ki esas görmek buna denilmektedir. Tâbî ki basar bakışı olmadan da olmaz, yapılcaak olan bu basar bakışından basiret bakışına geçmek gereklidir. Yoksa gözü kapalı olan neyi görecek, gözü açık olacak bir varlık görecek ki sonra o varlığın özüne nüfûz edecek. İşte o anda çalışan basar basirete geçer basirette idrâke ve yaşantıya geçer. Bu şekilde kademe kademe bakış derinleşmiş olmakta ve nüfûz gücü artmış olmaktadır.

*****

O daima O'dur ama nasıl?

Geç ötelere geç, nasıl olduğunu anla!

O, aynıyla ve görüşüyle O'dur.

*****

Eğer görüşümüz O'nun görüşü olduysa O'ndan başkasını göremeyiz, eğer görüşümüz kendi görüşü oldu ise kendisinden başkası olmadığı için yine başkasını göremez.

Bizlerde O'nu iki görme yâni "ben ve sen" hükmü yerleşik olduğu için ayrı görüyoruz.

*****

İşin sonuna geldik sayılır, böyle olunca biraz daha açık konuşacağız. Şimdi diyeceklerimizi buraya kadar anlattıklarımız açısından dinlemelisin. Bu hali ki kendinde buldun, biri sana ben Allah'ım derse, onu duy ama candan duy, çünkü Allah ben Allah'ım diyor, o sözü diyen kimse değil.

*****

Bizler meselelere tenzih yönünden baktığımız için teşbihten gelen bu sözü duyarız ve inkar ederiz. Tenzih ve teşbihi birleştiren tevhid hükümleriyle hayâtımızı sürdüremediğimiz sürece Allah'ı tanımıyoruz, bilmiyoruz ve

gayrınız demektir.

Ancak bu sözün geldiği mahalli Allah olarak bilirsek hâşâ bu da kesinlikle olacak bir şey değildir, bu şekil kayıt ve sınırlama olur, ancak kayıtsızlık içerisinde o mahalden o sözü duyuyoruz ve Hakk'ı kayda sokmayız.

Cenâb-ı Hakk'ın Musâ a.s'a hitaben yaptığı "**İnnenî enallâhu**" yâni "Muhakkak ki Ben Allah'ım" sözüne istinaden Şeyh Şebüsteri şöyle diyor: "Bir ağaçtan "Ben Allah'ım" sözünün çıktığını kabûl ediyorsunda, bir insânın "Ben Allah'ım" demesine niye şaşırıp, inkar ediyorsun."

Cenâb-ı Hakk ağaç şekline bürünerek bu hitabı yaparsa insân şekline bürünerek haydi haydi söyler çünkü insân şeklinin gayesi "Ben Allah'ım" sözünü yaymak, ilân etmektir.

Başka bir kimse yok ki söyleme gücüne sâhip olsun, o kimse olarak ortada olan varlık zâten O'nun ta kendisidir.

*****

Yâni o kimse söylemiyor, Hak söylüyor. Belki burada bir şaşırma olabilir yâni sende, çünkü sen o sözü edenin vâsıl olduğu makama vâsıl olmadın, şayet onun vâsıl olduğu makama vâsıl olsaydın onun dediğini anlardın. Sonra onun gördüğünü, sen de görürdün.

Biraz öz konuşalım, hulâsa cümle eşyânın varlığı Hakk'ın varlığıdır, ama onların bir varlığı olmadan.

"**küllü şey'in helikun**" yâni "herşey helâk olucudur" (Kasas, 28/88) Âyet-i Kerîme'sinde belirtildiği üzere bütün eşyânın yok oluşu idrâkimizde yok oluşturmaya ve bu şekilde varlıklarını yitirir. Bu eşyâların varlıkları Hakk'ın idi sonra biz onlara zannımızda bir varlık verdik ve bunlar sonra tekrar Hakk'a râci olacaklardır.

Gördüğümüz eşyâlar bizim sınırlı görüş sistemimize göre madde kalıpları içerisinde ancak bir başka varlık

geldiğinde o maddi eşyaları hayâli bir görüntü olarak görebilir ve onun madde kısmı onun hareketine engel olmaz.

Bütün âlemin tamamı da enerjiden başka bir şey değildir. Bu nedenle görülen eşyanın her ne kadar aklımız ile şekli olduğunu zannediyor isekte bunlar bize göre böyledir, bizlerin kullanımında kolaylık oluşturmak için bu sistem içerisinde yapılmıştır.

*****

Sakin ha bu anlatılan mânâlarda bir şüpheye kapılmayasın sonra yanlış bir vehim yoluna da sapmayasın. Meselâ demiyesin ki Allahû Teâlâ mahlûktur yâni bu gördüğün yaratılmışları Allah zannetmeyesin.

*****

Örneğin bir aynaya baktığımızı düşünelim, aynada yansıyan sûret bizim külliye bütün varlığımız değildir ama bizden ayrı bir şey de değildir. O halde bizim bu şekilde bir ayna içerisinde oluşumuz var, bir kendi varlığımızda oluşumuz var, bir de bizi tanıyanların bakışıyla onlarda oluşumuz var. Varlıkta Hakk'tan başka varlık yoktur ifâdesi teşbih yollu söylenen bir ifâdedir. Bunun dışında birde bâtını olarak tenzih yönüyle görünüşünü idrâk etmek vardır.

*****

Bazı irfân sâhipleri dedi ki, tam bir sofi vasfını alan kimse mahlûk olamaz, yâni yaratılmış birşey değildir.

*****

Sonradan halkedilip bir hayât sürüp yaşayan madde bedendir, yoksa o sofi vasfını alan kimselerin özü değildir. Madde bedende görüntüden ibâret olup geçici olduğu için onu bağlamaz. İdrak ettiği aslı ezeli ve ebedidir, onu mahlûk oluştan çıkarır. Kişi kendisini ayrı bir birim olarak

kabûl ettiği sürece mahlûktur çünkü aslını unutmuş ve kopmuştur. Bütün bunlar kolay anlaşılacak ve yaşantıya geçirilebilecek şeylerde değildir. Madde beden dediğimiz sûret ortadan kalkmadan bunları idrâk edelim çünkü bütün bu oluşumlarda mahlûk dediğimiz bu beden bineğine, vâsitasına bağlıdır. Bu nedenle depomuzu uçak yakıtı ile doldurup kısa sürede uzun mesafe katetmemiz gereklidir çünkü yol kısa bir yol değildir. Efendimiz (s.a.v) bu konuda şöyle buyurmuştur: **"Paçaları çemreyin. İş ciddidir hazırlanın, göçme zamanı yaklaşmıştır. Azıklar hazırlayın. Yolculuk uzundur. Yükler hafif olsun, yollar sapaadır. Yükü ağır olan geçemez. Ey Nas: Dünyanın birçok güçlükleri vardır, imanınızı iyi muhafaza edin. İmanınızı salih amellerle kuvvetlendirin. Sabırlı ve metanetli olun ki nimetlere kavuşasınız."**

Efendimizin (s.a.v) sûret olarak gösterdiklerini yaparız ancak bir ömür boyu sadece bu suret olarak yapılması gerekenleri yaparak onu tanımamız mümkün olmaz. Bâtınında yâni özünde ne demek istiyor onları çok iyi anlayarak onlarla amel etmemiz gerekiyor.

*****

Şüphesiz bu tâbir doğrudur. Bizim anlatmak istediğimiz de bundan başkası değildir. Ancak, dikkat gerek, bu vasıf rastgele herkese verilemez. Bir sofi'nin öyle bir vasfa lâayık olması için tam bir keşif gerek.

*****

Yâni müşade de ehli olarak varlığın hakikatini gerçekten müşâhede etmiş olması gereklidir. Yâni şehadet mertebesine ermiş olması gereklidir.

"ve eşhedeum alâ enfusihim" yâni "onlar kendi nefsleri üzerine şâhittirler" (A'râf, 7/172) ki nefsleri Hakk'tan gayrı değildir. Bunun bir üst mertebesinde ise **"şehidallahü ennehü la ilahe illa hüve"** yâni ""Allah şâhittir ki kendinden başka ilah yoktur"" (Âli İmrân, 3/18)

Âyet-i Kerîme'sinde buyrulmuştur.

İşte hangi mahalde bu idrâk tecelli etmiş ise ve zuhura gelmiş ise o sofi mahlûk vasfınfa olamaz.

*****

Sonra cümle şeklerin eriyip gitmesi gerek, sonra bütün vehim kırıntıları da silinmelidir.

*****

Varlığın hakîkatinin Allah'ın hakîkati olduğuna şüphe kalmayacak. Acaba ben nefsâni varlığımlamı mevcûdum, yoksa Hakk'ın varlığı ile mi varım, gibi kendisinde bir şüphe kalmayacak.

Vehim öyle bir haldir ki oluşturmak istediği şeyi olmadığı halde o bedende mutlaka oluşturuyor. Ve o kişiyede buna inandırmaktadır çünkü vehim hayâli, hayâl ise beyinde tasavvurları meydana getirdiği için beyin o tasavvurların hükmü altına girmektedir.

İşte bu hâllerden de uzak olup saf halde olmak gereklidir.

*****

İşte bundan sonradır ki yukarıdaki vasfı almaya o sofi lâıyk olur. Bu vasfı ki aldı, onda daha başka şeyler aranmaya başlanır. Öyle seciyeye sâhip olmalıdır ki gerek bu âlem, gerekse bu âlemin bitişi ile başlayan ebedi âlem, onun gönül evinde çok ufak kalsın.

Hatta bir yer bile tutmuş olmamalı. Sadece dünyâ ve âhiret kadar, yâni o ende bir gönül genişliğine sâhip olan için yukarıdaki mahlûk değildir tâbiri yaraşmaz.

*****

Bir kimse "Cenâb-ı Hakk'ın varlığı şu geniş mi geniş olan âlemler kadardır" diye düşünse, bu düşünce sınırlıdır

ve o düşünceye sâhip olan kişi mahlûktur.

*****

Sebebine gelince, hakiki hulk yâni seciye, cümle âlemlerden çok çok daha geniştir. Bu babta söylenecek söz özet olarak bundan ibârettir.

Şimdi anlatılmadık bir şey kalmadı, ne var ki biraz daha ilerlemek icab eder.

Buraya kadar anlatılanları daha iyi anlamaya çalış ve bil ki gören ve görülen, var olmuş olan ve var eden, anlayan ve anlaşılan, bilinen ve bilen yâni ârif ve maruf, vücûd ve mevcûd, idrâk edilen ve idrâk eden, bütün bu anlatılanlar bir şeydir, aynıdır, tek şeydir başka yol arama.

Şüphesiz o yâni, Allahû Teâlâ vücûdu ile vücûdunu görür. Açıkçası varlığı ile varlığına bakar görür. Vücudu ile vücûdunu anlar, ârif olur. Vücudu ile vücûdunu idrâk eder.

Ama sakın ha! çok sakın! bu olanların hiçbirine bir şekil çizmeye kalkma. Öyle görür veya böyle görür deme, O'nun ne mârifetinde bir şekil vardır, ne görüşünde bakışında bir şekil vardır, ne de idrâk edişinde, hatta öyle ki idrâk, rüyet, mârifet kelimelerinin harfleri bile yoktur.

Yüce Allah'ın nasıl varlığı için bir şekil ve bir biçim yoksa tıpkı bunun gibi O'nun kendi nefsinin görmesi için de bir biçilmiş şekil yoktur. O'nun nefsinin idrâki için de bir belli biçim yoktur. O'nun nefsinin mârifet babında yapılan bir târif de yoktur.

Şimdi önemli bir soru ile karşılaşabiliriz, meselâ biri şöyle diyebilir;

Kainattaki iyilik ve kötülöklere hangi nazarla bakacağız?

Anlatılan mânâlar açısından bir tezeğe ya da bir

cifeye baktığımız zaman ona Allah diyoruz bu mânânın da açılması gerekmez mi?

Şüphesiz bu soru önemlidir ama bizim sözümüzde böyle bir mânâ yok ki, dıştan bakılınca belki olabilir ama derinlemesine açılınca sözümüzün aslı kolay anlaşılır;

Ortada bir cife mi vardır?

Bir tezek ve pislik mi vardır?

Şüphesiz yoktur, onlar zâhire göredir, hakîkatte onlar bir başkadır.

Bu sözümüz onadır ki cifeyi bir cife olarak görmez, göremez, pislîği pislik olarak görmez, göremez çünkü onun bir basireti vardır, bir mânâ gözü vardır. Elbette ki, sözümüz böyle bir basiret sâhibi yâni mânâ gözü sâhibi içindir. Elbette ki anadan doğma gözsüzler işaret ettiğimiz hedefi göremez, sözümüzü anlayamaz.

Anadan doğma kör tâbirimiz o kimseler içindir ki nefsine karşı bir irfân duygusuna sâhip değildir. Gerçek mânâda asıl kör, bu zümredir.

Bir kimsenin ki temelli körlüğü ve gözsüzlüğü gitmemiştir, o bizim kelâmımızı nasıl anlayabilir?

Sonra anlattığımız mânâ derinliğine vâsıl olmak onun için değildir.

Kısaca diyelim, bütün bu konuşmalarımız Allah iledir, O'nun gayrı ile ve mânâ gözünden yana yoksun olanlara değildir.

*****

Karşımızda beşer görmeyiz ki konuşmalarımız onun idrâkine göre olsun, bizim alışverişimiz Hak iledir Hak'tan başkası ile değildir.

*****

Bütün bu incelikler çok dikkat ister.

Kısa bir cümle; "her kim anlatılan bu makama vâsıl olursa kendisini bilir, bilir ki Allah'ın gayrı değildir."

Hülâsa bütün hitabımız onadır ki bu yolda bir azmi, gayreti, aldığı bir himmeti vardır yâni Allahû Teâlâ'yı bilmek için, nefsini bilmek yolunda bir talebin sâhibidir.

*****

Kişi kendisini istediği kadar ilim adamı zannetsin, istediği kadar varlıklı zannetsin gözünün açılması mümkündür değildir.

*****

Şüphesiz, vasfını anlattığımız kimsenin kalbinde bir tuluat bir doğuş vardır. Yukarıda anlatılan taleb onun kalbinde parlar. İş bu taleb sonunda, yanan tutuşan bir iştihak olur. İş bu iştihak doğruca Allah'a vüsul yolundadır ki, bu vüsulün şekli daha önce anlatıldı.

Kalbinde yanan bir nuru olmayan, maksatsız, iştihaksız hatta aşksız, sevgisiz biri ile bizim sözleşmemiz yoktur.

*****

Kişinin kalbinde nûr olacak ki nûr üzerine nûr ilave etmek suretiyle genişletecek ve o nûr kendisini istilâ edecektir.

*****

Bu arada, yine bir soru ile karşılaşabiliriz, biri çıkar ve şöyle sorar:

**"Allahû Teâlâ buyurdu ki "gözler ona erişemez, idrâk edemez ama o bütün gözleri ihata eder"
(6/103)**

Halbuki, bunun aksini iddia ediyorsun?

Sözündeki hakikî mânâ ne ola ki?

İş bu soru da diğer soruların bazıları gibi anlattığımız mânâlar anlaşılardan soruldu, eğer hakikat hakikaten söylediklerimiz anlaşılmiş olsaydı bu soruya yer kalmazdı.

Kısaca diyelim; iş bu Âyeti kerîme, tam bizim anlattığımız mânâyâ işaret etmektedir. O Âyeti kerimede işaret edilen asıl mânâ şudur, "O'nu göreceksin, O'nu ihata edip bakabilecek ne bir göz vardır ne de böyle bir şeye sâhip olan kimse çünkü varlıkta O'ndan gayrısı yoktur. O'ndan gayrı bir varlık olsaydı kendi gayrını görebilirdi.

İş bu mânâda, yalnız Allahû Teâlâ vardır, başkası yoktur. Şüphesiz Allahû Teâlâ "onu gözler göremez" buyurmakla öyle bir yabancının olmadığını anlattı yâni zâtından başkası yoktur. Dolayısıyla idrâk edecek kimse de yoktur yâni arada bir yabancı bir varlık yoktur yâni bir idrâk eden varsa o da Allah'tır, başka yoktur, ancak O vardır.

Zâtını idrâk eden O'dur başkası değil. Elbette gözleri O idrâk eder çünkü gözler ancak onun varlığıdır. Şayet biri çıkar derse ki elbette onu gözler göremez çünkü gözler sonradan yaratılmıştır, böyle yaratılmış bir şey de ezeli ve ebedi varlığı göremez, sizin iddianız değil bu doğru olsa gerek?

Bu soru da bizi esas mânâdan uzaklaştırır. Sonradan olma ve sonra yaratılma ne demektir? Biz bütün bunları daha önce anlattık. Yukarıdaki söz kendini bilmeyenin bir sözüdür. Daha önce de anlattığımız gibi arada yabancı hiçbir şey yoktur, gözler de yoktur, O vardır. Varlığını O zâtı ile idrâk eder fakat bir idrâk varlığı da düşünülmeden kezâ onun idrâkı için bir şekil de olmadan. Hâsılı O vardır başkası yoktur.

Rabbı daima Rab'la anladım,
sonra da şeksiz, şüphesiz kaldım,
dahası, zâtı, zâtım oldu Hak,
ne noksan ne ayıp hele bir bak,
arada ne terazi ne mizan,
nefsim oldu gayba mazhar olan.
Ne zaman ki özümü anladım,
hem de katıksız, içkisiz kaldım,
mahbubun vaslına dahi erdim,
ne yakınlık, ne uzaklık bildim,
feyz sâhibinden ihsana erdim,
ne minnet, ne de alınma gördüm,
nefsimden de olmadım uğruna,
hiçbir libas da kalmadı ona.

Sözün sonuna geldik sayılır ama daha bitmedi,
bu arada yine bir soru ile karşılaşabiliriz, meselâ biri
şöyle sorabilir; "şimdi sen bütün bu anlattıklarınla
sabit bir varlık olarak Allahû Teâlâ'yı bıraktın ve
herşeyi de yok ettin. Durum böyle olunca bu dış
gözle gördüğümüz şeyler nedir?"

Bu sorunun cevâbını gayet kolay verebiliriz deriz
ki; söylediklerimiz, yazdıklarımız, varlık olarak
Allahû Teâlâ'nın gayrını görmeyen içindir, biz
sözümüzü, sohbetimizi böylesi ile yaparız, ama o
kimse ki Allahû Teâlâ'dan gayrı bir varlık görür,
onunla hiçbir işimiz yoktur, hatta böylesine verecek
bir cevâp bile yoktur, hatta öyle bir kimseye bir soru
da sormayız, sorusunu da nazara almayız.

Bu şekilde yanlış bir anlayışa sâhip olan kimse, o
sadece zâhirde gördüğünü görür başka bir şey

göremez.

Hali anlatıldığı gibi olana ne gösterebiliriz?

Hâsılı kelâm her kim anlattığımız şekilde özünü anlarsa, Allah'ın gayrını göremez. Nefsini bilmeyen, anlamayan kimse, o da Allah'ı göremez.

Kısa bir cümle; "her kab içinde ne varsa onu dışa sızdırır."

*****

Meselelere dışarıdan zâhiri olarak baktığımızda gerçek varlığı kablara göre değerlendiririz ama mânâ âleminde bakarsak bu sefer de kablaları gerçek varlığa göre değerlendiririz.

*****

Anlatılan mânâ hepten bir cümleye sığabilir ama biz anlatabilmek için mevzuu açtıkça açtık, anlayan anladı, anlamayan için bunun birkaç mislini yazsak yine faydası olmaz.

O kimse ki özünden bir şey göremiyor ona ne bir şey anlatılabilir ne de o bir şeyi anlar ve idrâk eder ama bunun aksine bir kimse ki, içten özlü bir görgü sâhibidir, işte anlatılanları o anlar ve idrâk eder. O kimse ki anlatılan mânâda bir vuslat haline ermiştir. Ona bir işaret yeter. Vuslat ne şeydir bilmeyen vâsıl olamaz, öğretilmek, anlatılmakla bir şeye erdirelemez.

*****

İşte "**Lekad câekum resûlun min enfusikum**" "Andolsun ki nefsinizden size resûl geldi" (Tevbe, 9/128) Âyet-i Kerîme'sinde belirtilen haberci çok küçükte olsa gerçek varlığımız odur. Ve oradan bize ne kadar malzeme gelmiş ise âhirette de elimizde kalacak olan da odur. Yâni mânâ kapımız ne kadar açılmış o kapıdan sızan ışıklar ile kendimizi ne kadar tanıyabilmiş isek bizim nûrumuz,

aydınlığımız o kadardır.

İdrak edemeyen kişinin kabının ağzı kapalıdır, özünden bir açıklık olmalı ki dışarıdan anlatılan özü ile birleşsin ve orada yeni bir hâl meydana getirsin.

*****

Sonra bu işler ikrar ve takrirle de olmaz, hatta akılla da olmaz, ancak fazileti tam, ermişliği sabit bir zâta teslimle olur. İş bu zât, kendisine gelen gönül hastalarına karşı bir hazakat sâhibi olmalıdır. İşte hali böyle olan bir zât, sâlik-i nuru ile hidayete erdirebilir, ancak bunun himmeti ile sâlik yetişir.

Allahû Teâlâ, teslim olan sâlik'in vaslını dilerse vasfını kısaca anlattığımız zât, iyi bir delil olabilir.

Allahû Teâlâ'dan başarı dileriz, ta ki sevip hoşlandığını bize iletсин. Sözde, işte, ilimde, nurda, hidayette bütün bu işler de ondan başarı dileriz çünkü o, her şeye kâdirdir, duâlara icabet onun hakkıdır.

Allah-û Teâlâ, efendimiz Muhammed'e salât eylesin ki, o bize bir müjdecidir, yanlıştan sakındırandır kezâ onun âline de, ashabına da Allahû Teâlâ'dan salât dileriz çünkü bunlar değerli ilimlerin sâhibidirler.

*****

Allahû Teâlâ gerçekten hepimizin öğrenmeye ihtiyacı olduğu bu ilimleri öğrenmeyi bize nasip etsin.

*****

(Heze min fazlı rabb'î) rabb'imize şükrederiz nihayet bu kitabımızda özetle böylece neticelenmiş oldu.

Cuma Ramazanın on brşinci günü.

Gayret bizden muvaffakiyyet Hakk'tan'dır.

(Terzi Baba Tekirdağ) (03/08/ 2012

KAYNAKÇA

1. KÛR'ÂN VE HADÎS :

- 2. VEHB** : Hakk'ın hibe yoluyla verdiği ilim.
- 3. KESB** : Çalışılarak kazanılan ilim.
- 4. NAKİL** : Muhtelif eserlerden, Mesnevi'î şerif, İnsân-ı Kâmil, Fusûsu'l Hikem ve sohbetlerimizden müşahede ile toplanan ilim.

"DAHA EVVELCE ÇIKAN KİTAPLARIMIZ"

(Gönülden Esintiler)

- 1. Necdet Divanı:**
- 2. Hacc Divanı:**
- 3. İrfan Mektebi, Hakk Yolu'nun Seyr defteri:**
- 4. Lübb'ül Lübb Özün Özü,**(Osmanlıca'dan çeviri):
- 5. Salât- Namaz ve Ezan-ı muhammedi'de Bazı hakikatler: "İngilizce, İspanyolca"**
- 6. İslâm'da Mübarek Geceler, bayramlar ve Hakikatleri:**
- 7. İslâm, İmân, İhsân, İkân,** (Cibril Hadîs'i):
- 8. Tuhfetu'l Uşşâkiyye,** (Osmanlıca'dan çeviri):

9. Sûre-i Rahmân ve Rahmâniyyet:
10. Kelime-i Tevhid, değişik yönleriyle:
11. Vâhy ve Cebrâil:
12. Terzi Baba (1) ve Necm Sûresi:
13. (13) On üç ve Hakikat-i İlâhiyye:
14. İrfan mektebi, "Hakk yolu"nun seyr defteri ve şerhi
15. 6 Pey- (1) Hz. Âdem Safiyyullah (a.s.)
16. Divân (3)
17. Kevkeb. Kayan yıldızlar.
18. Peygamberimizi rû'ya-da görmek.
19. Sûre-i Feth ve fethin hakikat-i.
20. Terzi Baba Umre (2009)
21. 6 Pey-(2) Hz. Nûh Neciyyullah: (a.s.)
22. Sûre-i Yûsuf ve dervişlik:
23. Değmez dosyası:
24. 6 Pey-(3) Hz. İbrâhîm Halîlûllah: (a.s.)
25. Köle ve incir dosyası:
26. Bir zuhûrât'ın düşündürdükleri:
27. Genç ve elmas dosyası:
28. Kûr'ân'da Tesbîh ve Zikr:
29. Karınca, Nemi Sûresi:
30. Meryem Sûresi:
31. Kehf Sûresi:
32. İstişare dosyası:
33. Terzi Baba Umre dosyası: (2010)
34. Bakara dosyası:
35. Fâtîha Sûresi:

36. Bakara Sûresi:
37. Necm Sûresi:
38. İsrâ Sûresi:
39. Terzi Baba: (2)
40. Âl-i İmrân Sûresi:
41. İnci tezgâhı:
42. 4-Nisâ Sûresi:
43. 5-Mâide Sûresi:
44. 7-A'raf Sûresi:
45. 14-İbrâhîm Sûresi:
46. İngilizce, Salât-Namaz:
47. İspanyolca, Salât-Namaz:
48. Fransızca İrfan mektebi:
49. 36-Yâ'sîn, Sûresi:
50. 76-İnsân, Sûresi:
51. 81-Tekvir, Sûresi:
52. 89-Fecr, Sûresi:
53. Hazmi Tura:
54. 95-Tîn, Sûresi:
55. 28- Kasas, Sûresi:
56. İrfan-Mek-Şer-Fransızca-Baba:
57. Namaz Sûreleri:
58. Mirat-ül-İrfan-ve-şerhi:
59. 6 Pey-(4) Hz. Mûsâ Kelîlmullah: (a.s.)
60. 6 Pey-(5) Hz. İsâ Rûhullah: (a.s.)
61. 6 Pey-(6) Hz. Muhammed: (s.a.v.)
61. Bir ressam hikâyesi:

- 63. İnci mercan tezgâhı**
- 64. Ölüm hakkında:**
- 65. Reşehatt'an bölümler:**
- 66. Risâle-i Gavsîyye:**
- 67. 067-Mülk Sûresi:**
- 68. 1-Namaz Sûrereleri:**
- 69. 2-Namaz Sûrereleri:**
- 70. Yahova Şahitleri:**
- 71. Mü-Geceler-Fran-les-nuits:**
- 72. İman bahsi:**
- 73. Celâl ve İkrâm:**
- 74. 2012 Umre dosyası:**
- 75. Gülşen-i Râz şerhi:**

Mektuplar ve zuhuratlar serisi:

- 81- 12- Terzi Baba-(1)**
- 82- 39- Terzi Baba-(2)**

Terzi Baba İnternet dosyaları-

- 83-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar-3-**
- 84-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar-4-**
- 85-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar-5-**

- 86-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar-6-**
87-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar-7-
88-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar-8-
89-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar-9-
90-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar-10-
91-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar-11-
92-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar-12-
93-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar-13-
94-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar-14-
95-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar-15-
96-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar-16-
97-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar-17-
98-Terzi-Baba-Mek-ve-zu-Ke-Kara-bi-dosyası-18-
99-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar -19-
100-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar -20-
101-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar -21-
102-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar -22-
103-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar -23-
104-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar -24-
105-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar -25-
106-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar -26-

NECDET ARDIÇ

Büro : Ertuğrul mah.
Hüseyin Pehlivan caddesi no. 29/4
Servet Apt.
59 100 Tekirdağ.

Ev : 100 yıl Mahallesi uğur Mumcu Cad.
Ata Kent sitesi A Blok kat 3 D. 13.
59 100 Tekirdağ

Tel (ev) : (0282) 261 43 18
Cep : (0533) 774 39 37

Veb sayfası: Amerika: <[http:// necdetardic. org/](http://necdetardic.org/)>

Veb sayfası: Amerika: <www.necdetardic.info>

Veb sayfası: Almanya: <www.terzibaba.com>

Radyo adresi (form): <terzibaba13.org/radyo.html>

İnternet, MSN Adresi:

Necdet Ardıç <terzibaba13@hotmail.com>